

# สภาวะ การศึกษาไทย ปี 2564

สภากาารณการจััดการศึษา  
ตามแผนการปฏิรูปประเทศ  
ด้านการศึกษา



สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ



# สภาการศึกษาไทย

## ปี 2564

สภากรรมการจัดการศึกษา  
ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา



สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ





379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691ส **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศ  
ด้านการศึกษา. --กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565.**

128 หน้า

ISBN : 978-616-270-371-3

1. นโยบายการศึกษา -- ไทย. 2. การจัดการศึกษา. I. ชื่อเรื่อง

## **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 สภาวะการณ์การจัดการศึกษา ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา**

สิ่งพิมพ์ สกศ.           ฉบับที่ 16/2565

ISBN                    978-616-270-371-3

พิมพ์ครั้งที่ 1           2565

จำนวนพิมพ์           1,000 เล่ม

พิมพ์เผยแพร่โดย      สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา  
                                  สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา  
                                  99/20 ถนนสุขุทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300  
                                  โทรศัพท์ : 0 2668 7123 ต่อ 2314  
                                  โทรสาร : 0 2243 7914-5

Facebook/Youtube : สภาวะการศึกษาไทย สกศ.

Website : [www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)

พิมพ์ที่                 บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด  
                                  19/25 หมู่ 8 ถนนเต็มรัก-หนองกางเขน  
                                  ตำบลบางคูวัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110  
                                  โทรศัพท์ : 0 2150 9676-8  
                                  โทรสาร : 0 2150 9679  
                                  E-mail : [21centuryprint@gmail.com](mailto:21centuryprint@gmail.com)  
                                  Website : [www.21century.co.th](http://www.21century.co.th)

## คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เพื่อศึกษา วิเคราะห์และรายงานสภาวะการศึกษาไทยในช่วงเวลานั้น ๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพการณ์ในแต่ละช่วงเวลาที่จัดทำรายงาน เพื่อผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำข้อมูลจากรายงานไปใช้ในการวางแผนนโยบาย บริหาร และจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปที่จะได้ศึกษา ทำความเข้าใจสภาวะการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

สำหรับรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา ในบริบทด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยใช้ข้อมูลทางสถิติทางการศึกษาดัชนีตัวชี้วัดทางการศึกษา นโยบาย และยุทธศาสตร์ทางการศึกษาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ทิศทาง แนวโน้ม ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา และประเด็นร่วมสมัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทย อีกทั้ง รวบรวมมุมมองด้านการศึกษาขององค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษาในประเทศไทย เช่น UNICEF UNESCO SEAMEO ที่มีต่อสภาวะการศึกษาไทย เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยกับองค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องและรองรับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยในรายงานฉบับนี้ได้ดำเนินการศึกษา สรุปวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพการจัดการศึกษา ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ปัญหาอุปสรรค และตัวอย่างความสำเร็จในการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา โดยครอบคลุมเนื้อหา 4 ส่วน ได้แก่ 1. ภาพรวมสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 2. ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 3. สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และ 4. ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงระบบที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าว ได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษาภายใต้บริบทที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปี 2564

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ ที่ให้เกียรติรับเป็นผู้จัดทำรายงานฉบับนี้ ขอขอบคุณองค์กรเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประเทศไทย ตลอดจน ผู้ให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงานฉบับนี้ทุกท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้อ่าน ได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ต่อไปในอนาคต



(ดร.อรรธพล สังขวาสิ)

เลขาธิการสภาการศึกษา





## Forward



As we enter the third year of the COVID-19 crisis, education recovery continues to be shadowed by considerable risks and uncertainty. In Thailand, schools re-opened in November 2021 after extended closures, only to be disrupted again due to the Omicron variant in January 2022. It was a timely reminder that the COVID-19 pandemic is not over and that its impact on children's schooling and learning will linger and it is imperative that it remain an area of critical concern and national priority.

Since the beginning of the pandemic, 8.8 million children's basic education guaranteed by a constitutional right has been disrupted in Thailand. Not only did these children lack daily access to school and the basic supports schools provide for many students, including school lunches, but they also lost out on group activities, team sports, and recreational options such as playgrounds and friendships. The pandemic has also exacerbated well-documented opportunity gaps that put girls and boys from marginalized households at a disadvantage relative to their better-off peers.

In Thailand, nearly half of all households surveyed in a 2020 study by the National Statistical Office were not ready for online learning: 51 percent did not have access to devices for online learning; and 26 percent did not have internet access for online learning. In addition to lack of assets for remote learning, the same survey also indicated that children were not able to participate due to a lack of support in using technology and a poor learning environment; and with 40 percent of parents and caregivers reporting they did not have time to oversee their children's online learning.

The 2021 Thailand Education Situation Analysis report, an annual exercise led by the office of Education Council (OEC), is very timely as it reflects critically on the status of educational provision during the COVID-19 pandemic. The annual report has taken on a new significance as it provides an overview of the national education context in Thailand, its efforts to introduce reforms that will improve access to quality education, and the key factors that have impacted on it, primarily the COVID-19 pandemic. It concludes with policy recommendations for the strengthening the school education system in order to recover from the impact of the pandemic with a focus on: a) effective provision of digital, blended or hybrid learning and supports at scale as part of the new learning reality; b) provision of equitable financing to help students and schools to embraced technology-enabled learning and skills; & c) recentering the education system to focus on nurturing the whole child, balancing cognitive with socioemotional skills development and ensuring that all children have access to the conditions and resources that enhance learning and development.

The report development was led by the Office of Education Council (OEC) in collaboration with UNICEF Thailand; and the Educational Administration Department, Chulalongkorn University provided technical support for the actual drafting based on secondary data review and synthesizing insights from the different consultations. The 2021 Thailand Education Situational Analysis has benefitted from an intensive consultative and action-oriented approach involving key stakeholders exemplified in the Joint Sector Review process, a global best practice applied in many countries who participate in the Global Partnership for Education (GPE). Nearly 200 individuals representing students, teachers, parents, education administrators, civil society, private sector, international non-governmental organizations as well as multilateral agencies were consulted and contributed to the report. In a first, young people were purposefully engaged during the consultative process to better understand their challenges as well as aspirations; and to empower them to actively influence and shape education reforms.

Overall, the report speaks to the national ambitions outlined in the National Strategy (2017-2037), the accompanying 11<sup>th</sup> Master Plan on life cycle development, 12<sup>th</sup> Master Plan on learning development and the implementation plans, including the 13<sup>th</sup> National Economic and Social Development Plan (2023 - 2027). It also upholds the promise of the United Nations Sustainable Development Goals (SDG), with SDG 4 calling for inclusive and equitable quality education for all and in accordance with the Convention on the Rights of the Child. Our hope is that the report will be a catalyst for change, especially benefiting some of the most marginalized children in the country. The report's key messages on education recovery, digital transformation, and re-building with equity are precisely the recommendations we should all heed and collaborate around as we seek to strengthen education systems in the wake of the COVID-19 pandemic. Everybody has a responsibility in making this happen.







## อาหรับกบ



เมื่อก้าวเข้าสู่ปีที่สามของวิกฤตโควิด-19 การฟื้นตัวของการศึกษายังคงถูกท้าทายด้วยความเสี่ยงและความไม่แน่นอนระดับสูง ในประเทศไทย สถานศึกษาได้กลับมาเปิดอีกครั้งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 หลังจากที่มีการขยายเวลาการปิดสถานศึกษา แต่ก็มีหยุดชะงักอีกครั้งเนื่องจากโรคโควิด-19 กลายพันธุ์ Omicron ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ซึ่งทำให้ต้องตระหนักว่า การระบาดของโควิด-19 ยังไม่สิ้นสุดและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่วิกฤตและมีความสำคัญระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ของเด็กยังจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การฟื้นตัวของการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมกันดำเนินการอย่างเร่งด่วน

นับตั้งแต่เริ่มต้นการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ของโควิด-19 เด็กไทยจำนวน 8.8 ล้านคน ซึ่งมีสิทธิในการได้เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้หยุดชะงักลง ไม่เพียงแต่ไม่สามารถไปเรียนที่โรงเรียนทุกวันได้เช่นเคยแล้ว ยังขาดโอกาสในการได้รับบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้ เช่น การสนับสนุนอาหารกลางวันแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงกายภาพ การเล่นกีฬาประเภททีม หรือการเล่นกันของเด็กๆ ในสนามเด็กเล่นเพื่อสร้างมิตรภาพระหว่างเพื่อนนักเรียน นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดช่องว่างเพิ่มขึ้นระหว่างเด็กด้อยโอกาสกับเด็กที่มีฐานะดีกว่า

จากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2563 เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดในประเทศไทยไม่มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยร้อยละ 51 ไม่มีอุปกรณ์ในการเข้าถึงการเรียนแบบออนไลน์ และร้อยละ 26 ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมทั้งไม่มีเครื่องมือในการเรียนรู้ทางไกลด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า สาเหตุที่เด็กไม่สามารถเข้าร่วมเรียนรู้ได้เนื่องจากขาดการสนับสนุนด้านการใช้เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ อีกทั้ง ร้อยละ 40 ของผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานของตนเองขณะเรียนออนไลน์

รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษาประจำปี ที่จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของการจัดการศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 รายงานดังกล่าวให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับภาพรวมของบริบทด้านการศึกษาไทย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบาดใหญ่ของโควิด-19 โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษา เพื่อการฟื้นตัวจากผลกระทบของโรคระบาด โดยมุ่งเน้นไปที่ ก) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล หรือการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่ผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง ข) การจัดสรรงบประมาณอย่างเท่าเทียม เพื่อช่วยให้นักเรียนและโรงเรียนมีการเรียนรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี และ ค) การปรับระบบการศึกษาใหม่ให้มุ่งเน้นไปที่การเลี้ยงดูเด็กทั้งหมด สร้างสมดุลระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนสามารถเข้าถึงตามเงื่อนไขและทรัพยากรที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา



รายงานฉบับนี้ เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งให้การสนับสนุนด้านเทคนิคในการ วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการประชุมต่าง ๆ การวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา ของประเทศไทย พ.ศ. 2564 ดำเนินงานโดย การนำผลจากการประชุมปรึกษาหารือที่เน้นการดำเนินการอย่างเข้มข้น ที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ซึ่งเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีที่สุดระดับโลก ที่ใช้ในหลายประเทศที่เข้าร่วมใน Global Partnership for Education (GPE) โดยได้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น จากตัวแทนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ระหว่างประเทศ และหน่วยงานพหุภาคี รวมทั้งสิ้นประมาณ 200 คน ในช่วงแรก เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม อย่างตั้งใจในระหว่างกระบวนการให้คำปรึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความท้าทายและแรงบันดาลใจ รวมทั้งส่งเสริมให้พวกเขามีอิทธิพลในมน้ำว และกำหนดรูปแบบของการปฏิรูปการศึกษา

ในภาพรวม รายงานฉบับนี้กล่าวถึง ปณิธานของประเทศไทยที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560 - 2580) แผนแม่บทที่ 11 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต แผนแม่บทที่ 12 ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) นอกจากนี้ยังรักษาคำมั่นสัญญา ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDG) โดยที่ SDG 4 เรียกร้องให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันสำหรับทุกคน รวมทั้งเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงาน สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อให้เกิดประโยชน์ แก่เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่อยู่ชายขอบส่วนใหญ่ของประเทศ สาระสำคัญของรายงานเรื่องการพลิกฟื้นการศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล และการสร้างให้เกิดความเท่าเทียม เป็นข้อเสนอแนะที่เราทุกคนควรให้ความสำคัญ และร่วมมือกัน ในขณะที่เราพยายามเสริมสร้างระบบการศึกษาให้แข็งแกร่งขึ้นภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ทุกคนจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้น

# บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัย เรื่อง สถานะการศึกษาไทย ปี 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งบริบท แนวโน้มด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 นำเสนอเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นสถานะการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ภาพรวมสถานะการศึกษาไทย ปี 2564 ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานะการศึกษาไทย ปี 2564 ส่วนที่ 3 สถานการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

## ส่วนที่ 1 ภาพรวมสถานะการศึกษาไทย ปี 2564

ภาพรวมปริมาณผู้เรียน พบว่า จำนวนผู้เรียนการศึกษาในระบบ มีจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 12,323,254 คน มีผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 82 ของประชากรในวัยเรียน ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 103 ของประชากรในวัยเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 97 ของประชากรในวัยเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 83 ของประชากรในวัยเรียน ระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และอนุปริญญา ร้อยละ 51 ของประชากรในวัยเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชากรในวัยเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่จะได้รับประโยชน์สะสมในการเรียนรู้ตลอดชีวิตหากได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง ได้เข้ารับการศึกษาระบบเพียง ร้อยละ 82 ของประชากรในวัยเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีผู้เรียนเพียงร้อยละ 83

ภาพรวมคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผลการประเมิน PISA 2018 ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน 6 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 เป็นอันดับที่ 4 ทั้งด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย PISA 2018 ต่ำกว่าประเทศไทย คือ สิงคโปร์ เวียดนาม และมาเลเซีย

ประเทศในอาเซียน	คะแนนเฉลี่ย		
	การอ่าน	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
สิงคโปร์	549	569	551
เวียดนาม*	505	496	543
มาเลเซีย	415	440	438
ประเทศไทย	393	419	426
อินโดนีเซีย	371	379	396
ฟิลิปปินส์	340	353	357

\* ข้อมูลของเวียดนามยังไม่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องที่แน่ชัด เนื่องจากขาดความสอดคล้องของข้อมูลบางประการเกี่ยวกับรูปแบบการตอบข้อสอบ ดังนั้น ทาง OECD จึงไม่สามารถรับรองข้อมูลผลการประเมินสำหรับการเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ



**งบประมาณในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ** กระทรวงศึกษาธิการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กระทรวงศึกษาธิการได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินรวม 330,426 ล้านบาท สัดส่วนของงบประมาณแบ่งเป็นงบบุคลากรมีสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 63.44 รองลงมา คือ งบอุดหนุนร้อยละ 26.17 ตามด้วยงบดำเนินการ ร้อยละ 4.79 งบลงทุนร้อยละ 4.43 และงบรายจ่ายอื่นร้อยละ 1.16 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้รับการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ลดลง 26,023 ล้านบาท (ลดลงร้อยละ 7.30)

**การพัฒนาการเรียนรู้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ** สำหรับปี 2561 - 2565 พบว่า คะแนนเฉลี่ย PISA มีคะแนนเฉลี่ยรวมด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อยู่ที่อันดับ 4 ของอาเซียน อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา อยู่อันดับที่ 45 ศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก อยู่อันดับที่ 45

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาในปี 2564 มากที่สุด คือ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งผลของ COVID-19 ต่อการศึกษา ส่งผลต่อทั้งการจัดการการศึกษา ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ทำให้โรงเรียนต้องหยุดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกล และออนไลน์ ซึ่งผู้จัดการศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงการสูญเสียการเรียนรู้ของนักเรียน การหลุดออกจากระบบ และสุขภาพของนักเรียน

ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ที่มีผลทำให้ประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคม กลุ่ม Generation ต่าง ๆ มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาและการออกแบบการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จึงควรออกแบบให้แตกต่างไปตามการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคม **ทักษะการทำงาน** ที่ผู้ประกอบการต้องการให้มีการเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่ ซึ่งในปัจจุบัน ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างนวัตกรรม (Analytical thinking and innovation) ทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและมีกลยุทธ์การเรียนรู้ (Active learning and learning strategies) และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical thinking and analysis) เป็นต้น

## ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานะการศึกษาไทย ปี 2564

**นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19** ประกอบด้วย 3 มาตรการ ได้แก่ การจ่ายเงินเยียวยานักเรียนทุกคนทุกสังกัด คนละ 2,000 บาท อินเทอร์เน็ตฟรีสำหรับการเรียน และการลดภาระงานครูและนักเรียน

**การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล** แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด ด้วยความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้จากทั่วโลก เรียนได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก ได้ทั้งบนมือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ ประกอบกับการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้ต้องปิดสถานศึกษาและเร่งให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลกันอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามพบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาเพียงร้อยละ 28.4 มีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานเอง ร้อยละ 73.2 มีสมาร์ตโฟนสำหรับใช้งานเอง และร้อยละ 13.2 มีแท็บเล็ตสำหรับใช้งานเอง นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 44.7 มีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานเอง

ร้อยละ 92.4 มีสมาร์ทโฟนสำหรับใช้งานเอง และร้อยละ 12.6 มีแท็บเล็ตสำหรับใช้งานเอง จะเห็นได้ว่า ทั้งนักเรียนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา น้อยกว่าครึ่ง มีคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียน และอนุมานได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ทางไกลด้วยการใช้สมาร์ทโฟน

ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียน และปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมาอย่างต่อเนื่อง การผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จึงเป็นประเด็นที่เป็นจุดเน้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น จัดทำโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างโอกาสให้กับนักเรียนยากจนที่มีศักยภาพ มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี และมีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้เรียนครูจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีคุณภาพ และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลระดับตำบล ประมาณ 1,500 แห่ง ภายในระยะเวลา 10 ปี และอีกโครงการ คือ โครงการ ACCESS School: ชุมชนสร้างโรงเรียน โรงเรียนสร้างชุมชน ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานโดยสหภาพยุโรป และบริหารโครงการโดยมูลนิธิแอ็คชั่นเอด ประเทศไทย ร่วมกับสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย และสมาคมไทบ้าน ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบท 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดน่าน จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม โดยมุ่งส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการเข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการสถานศึกษาในชุมชนของตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง

การจัดการศึกษาโดยการตระหนักถึงพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์ ช่วยให้เกิดกระบวนการพัฒนา และรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษทางพหุปัญญา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น โครงการจัดการศึกษาแบบทวี-พหุปัญญา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) เป็นแนวความคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาชาติพันธุ์ หรือภาษาแม่เป็นฐานในโรงเรียนรัฐบาล และอีกโครงการ คือ การจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ ซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาแก่นักเรียนยากจนและด้อยโอกาส รวมถึงกลุ่มเด็กข้ามชาติและไร้สัญชาติ จึงช่วยเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลของเด็กกลุ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เด็กข้ามชาติยังเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน โดยมีประมาณการว่าครึ่งหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน และไม่ได้รับการศึกษาไม่ว่าจะในรูปแบบใด

### ส่วนที่ 3 สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา

ปี 2564 มีการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล การศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปจะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) ประกอบด้วยประเด็นปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ 5 กิจกรรม (Big Rock) ได้แก่

**กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย** ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน พบว่า กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้ทำการพัฒนาและใช้ระบบฐานข้อมูลการติดตามผลเฝ้าระวังการหลุดออกนอกระบบ และนำเด็กที่หลุดออกไปแล้วมาพัฒนาทักษะที่เหมาะสม

**กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21** ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียนรายบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านการพัฒนาการคิดขั้นสูงเชิงระบบ และมีระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (personalized learning)

**กิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน** ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน พบว่า มีการพัฒนากลไกและระบบการผลิต คัดกรองครู และบุคลากรทางการศึกษาและอาจารย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีระบบกลไกให้ครูและผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อาทิ PLC & CPD (Professional Learning Community & Continuous Professional Development) ให้มีความสำคัญกับมีการนิเทศและติดตามช่วยเหลือครูใหม่ ครูที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา และมีการปรับปรุงระบบกลไกการเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยนำผลการประเมินสมรรถนะไปเป็นส่วนสำคัญในการเลื่อนวิทยฐานะและการปรับปรุงค่าตอบแทนที่เหมาะสม

**กิจกรรมปฏิรูปที่ 4 การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ** ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ปริญญาตรี) ตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ ที่ครอบคลุมตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งตรงตามความคาดหวังและความต้องการของสถานประกอบการ และการพัฒนาประเทศ โดยได้พัฒนาหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการทั้งในประเทศและท้องถิ่น

**กิจกรรมปฏิรูปที่ 5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน** ผลการดำเนินงานพบว่ามีมีการพัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา Thai University Center Admission System (TCAS) สำหรับคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2565 ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ในระบบทั้งหมด 82 แห่ง มีการให้บริการ Platform Thai MOOC LMS ผ่านทางเว็บไซต์ <https://thaimooc.org> และมีระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) คือ การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ได้จากการศึกษาในระบบ และผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ของบุคคล มาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิ์บัตร อนุปริญญา หรือปริญญาตรี ตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา โดยไม่จำกัดอายุของผู้เรียน คุณวุฒิผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต และระยะเวลาในการเรียน

## ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 มีข้อเสนอเชิงนโยบายและคำถามสำคัญที่ต้องติดตาม เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาไทย ดังต่อไปนี้

### 1. การเพิ่มความเป็นธรรม (Equity) ในการเข้าถึงการศึกษาโดยเทคโนโลยีดิจิทัล

เป็นเวลาเกือบสองปีที่สถานศึกษาต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ต้องเปลี่ยนการเรียนการสอนระบบเดิมเป็นระบบการสอนทางไกล หรือการสอนออนไลน์ มีข้อดี คือ ได้เพิ่มความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างตบใจทแยงในยุคดิจิทัล สามารถเข้าถึงได้อย่างไร้ข้อจำกัด แต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถเข้าถึงและปรับตัวกับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้ โดยเฉพาะเด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล และนักเรียนในครอบครัวรายได้ต่ำที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาอยู่เป็นทุนเดิม ท่ามกลางภาวะวิกฤตนี้ ยิ่งทำให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยที่ชัดเจนขึ้นจากปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน **คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะเพิ่มความเป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาในยุคดิจิทัลของประเทศไทยได้อย่างไร**

### 2. การยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สมดุลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และด้านสุขภาพ

ปัญหาคุณภาพผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของประเทศไทยมีมาอย่างยาวนาน แต่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ปัญหาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจมีมากขึ้น นักเรียนที่มีความเครียดทางอารมณ์มีจำนวนมากขึ้น เด็กเกิดความกังวลกับการเรียน รู้สึกเบื่อหน่าย เหนื่อยล้า จากการนั่งอยู่หน้าจอเป็นเวลานาน ไม่มีสมาธิจดจ่อกับบทเรียน และยังคงเผชิญกับการสูญเสียการเรียนรู้ รวมถึงเกิดความเครียดสะสมเมื่อไม่ได้ออกไปเจอเพื่อนและสังคมภายนอก **คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สมดุลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และด้านสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจที่สมบูรณ์ มีความพึงพอใจในตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม ได้อย่างไร**

### 3. การจัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล

การปรับรูปแบบการเรียนการสอนมาเป็นระบบออนไลน์ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อตัวเด็กนักเรียน และส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างต่อทั้งระบบการศึกษา แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษามีคุณภาพในอนาคต แต่ครูผู้สอนประสบปัญหาขาดอุปกรณ์เพื่อจัดการสอน เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน ต้องเตรียมการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี และยังคงค้นหารูปแบบการสอนหรือเทคนิคที่จะสามารถจูงใจเด็กได้ด้วยตนเอง **คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะมีการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลได้อย่างไร**



#### 4. การส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพ

โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวสูง มีจำนวนครูจำกัด และได้รับงบประมาณรวม น้อยมาก เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้มีทรัพยากรจำกัดมาก ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ยังขาดการสนับสนุน ให้ระดมทรัพยากรด้วยตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนยังกังวลกับข้อกฎหมาย เกรงว่ากิจกรรมการระดมทรัพยากร บางอย่างอาจผิดวินัย คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะมีการส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพ ในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งสร้างความเข้าใจ เปิดช่องทางให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรได้อย่างไร

#### 5. การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนา ประเทศ

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศการจัดการ การศึกษาควรเน้น “คนและวิถีชีวิต” เป็นตัวตั้ง ไม่ได้เน้น “วิชา” เป็นตัวตั้ง การพัฒนากำลังคนให้สอดคล้อง กับต้องการและรองรับการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะตรงความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงสามารถสร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าตอบโจทย์สังคม ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศได้ เป็นวาระสำคัญเร่งด่วนของการจัดการศึกษา คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะมีการยกระดับการจัดการศึกษา เพื่ออาชีพที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้อย่างไร

# Executive Summary

Thailand's Educational Situation Report 2021 examines, analyzes, and synthesizes data on Thailand's present educational situation, as well as changes in the economy, society, environment, science, technology, innovation, and other aspects impacting educational provision in 2021. It is given as data that represents the country's current educational situation. This executive summary shall present 4 main sections, namely 1) Overview of Thailand's Educational Situation 2021, 2) Major incidents in relation to Thailand's Educational Situation 2021, 3) The situation of educational provisions according to the country's educational reform plan, and 4) Policy Recommendations.

## Overview of Thailand's Educational Situation 2021

The epidemic of COVID-19 will have the greatest impact on education in 2021. The impact of COVID-19 on education has an impact on education administration, instructors, students, and parents, and causes schools to abandon teaching in the classroom and instead employ remote and online platforms to alter teaching and learning. Educational administrators must be aware of student learning loss, dropout, and health.

Other factors that should be considered in educational provisions **are population structure changes**, for which educational provisions must be adjusted to be appropriate for the development of the changing school-age population, which is a potential working-age population and an important force in driving the country's future development. **Changes in lifestyle and social culture**, people of each generation live in diverse ways and have different social customs. Education provisions and learning designs for pupils should be tailored to reflect changes in lifestyle and social culture. **Working skills** are what entrepreneurs need to reinforce existing skills and add new skills. At present, entrepreneurs pay attention to analytical thinking and innovation skills, active learning and learning strategies, and critical thinking and analysis skills.

## Major Incidents in relation to Thailand's Educational Situation 2021

The Ministry of Education's policy in the face of the COVID-19 epidemic consists of three measures: compensating all students from all affiliations for 2,000 baht per person, providing free internet access for studying and learning, and reducing the workload of teachers and students.

Learning and teaching are definitely different in the digital era, with the opportunity to access information resources from all over the world. Students may study anywhere, at any time, from their mobile, tablet, or computer. However, only 28.4 percent of primary school students own a personal computer, 73.2 percent own a smartphone for personal use, and 13.2 percent own a tablet for personal use. 44.7 percent of secondary school students own a computer, 92.4 percent own a smartphone, and 12.6 percent own a tablet. It can be seen that fewer than half of both elementary and secondary school pupils use a computer for studying, implying that the majority of students learn remotely using smartphones.

## **The situation of educational provisions according to the country's educational reform plan**

The country's educational reform plan (Revised Edition 2020) consists of reform issues that will result in significant changes to the people, 5 activities (Big Rock), which are:

**Reform Activity 1: Creating Opportunity and Equality in Education from Early Childhood,** According to the present findings, the Education Equality Fund established and employed a database system for monitoring system dropout and bringing students who have dropped off to build relevant skills.

**Reform Activity 2 Developing teaching and learning towards competency-based learning to respond to changes in the 21<sup>st</sup> century.** According to current findings, the Ministry of Education has created a flexible educational curriculum that responds to the aptitudes and interests of individual students. Teachers and educators have created potentials in active learning management by developing advanced systems thinking, and there is a variety student outcome evaluation system to support individualized learning.

**Reform Activity 3: Reforming mechanisms and systems for producing and developing teachers and educational personnel in order to meet quality standards.** According to current findings, Mechanisms and systems for producing and screening teachers and educational personnel for quality and efficiency were established. PLC and CPD (Professional Learning Community & Continuous Professional Development) are two mechanisms that teachers and principals may use to consistently improve their professional abilities. There was a focus on monitoring and follow-up to assist novice instructors and teachers without educational qualifications and enhancing the method for promoting teachers' academic standing by employing competence assessment findings to play a critical part in promoting academic standing and increasing suitable compensation.

**Reform Activity 4: Organizing a Bilateral Vocational Education System and other systems emphasizing full practice.** According to current findings, the Office of Vocational Education Commission develops learners at the vocational certificate level, higher vocational certificate level, and bachelor's degree in technology or operation according to the National Vocational Education Qualifications Framework covered by the National Qualifications Framework and standard criteria for vocational qualifications for each level which satisfies the expectations and requirements of the enterprise as well as national growth.

**Reform Activity 5: Reforming the Role of Research and Governance of Higher Education Institutions to Support the Sustainable Development of Thailand Out of the Middle-Income Trap** According to current findings, Thai University Center Admission System (TCAS) has been designed for the selection of persons to study at the university level since the academic year of 2020, with 82 universities now participating in the system. There was digital Platform called Thai MOOC available via website <https://thaimooc.org> and has a credit bank system, which is the management of teaching and learning in higher education institutions that give Learners can accumulate learning outcomes from formal, non-formal, and informal education, as well as personal experience, in the credit bank of higher

education institutions to earn a certificate, diploma, or bachelor's degree without limiting age of the learners, length of credit accumulation, or duration of study.

## Policy Recommendations

Despite the fact that the COVID-19 epidemic will occur in 2021, education provisions in Thailand and around the world will be hampered. The success of education management at the Ministry of Education, on the other hand, is still visible. **The success factors for education management in the year 2021 can be described as follows: Clarification of the Ministry of Education's policy on guidelines and teaching and learning approaches During the COVID-19 outbreak and effective communication.** The Ministry of Education has released guidelines for teaching and learning management and model for the Covid-19 pandemic period, as well as the publication of guidelines for educational institutions to limit the spread of COVID-19. **The availability of digital TV channels, DLTV,** enables students to watch on TV screens using a long-distance set-top box or digital TV signal, as well as via the DLTV application and YouTube at their leisure. **The capacity to modify parents' and guardians' roles in supporting distant learning** with distance learning requires kids to learn at home, parents' duties must move from caretakers to tutors, causing many parents to develop new skills to utilize in teaching and boosting learning for children.

The following are the recommendations and critical questions that must be addressed in order to enhance Thai education provisions:

### 1. Equity in accessing education during the COVID-19 pandemic

Due to the COVID-19 outbreak situation, instruction must be halted, and the format must be adjusted to be distance or online teaching, putting children in rural areas and students from low-income families at a higher risk of dropping out of school. This reflects a clearer disparity in education in Thailand.

### 2. Learner quality that is balanced in terms of learning success and health

Problems with learner quality in terms of academic accomplishment have existed in Thailand for a long time. However, in the situation of the COVID-19 pandemic, physical and mental health issues are increasing. There are more students who are experiencing emotional distress. Children are concerned about studying and feeling bored, tired, and unfocused from sitting in front of a screen for a longer length of time, as well as confronting the loss of learning and tension from not getting out to meet friends and society outdoors. Students' learning ability will be improved by the creation of student quality that is balanced in terms of learning achievement and health in able to preserve students physically fit, complete their mental health, self-satisfaction, and have a positive relationship with society.



### **3. Appropriate budgeting for the digital era**

Adapting the teaching style to an online system affects not only the students but also has a broad impact on the entire education system. Teachers face problems with a lack of equipment to manage teaching. They also have to find teaching styles or techniques that motivate the children themselves. Therefore, the budget allocation of the Ministry of Education must be adjusted in accordance with the current situation.

### **4. Encouraging small schools with the ability to mobilize resources and being flexible in using resources.**

It is extremely difficult to run a small school with a high cost of teaching per pupil, a teacher shortage, and a lower overall budget than large schools. The best way to assist a small school is to encourage them to develop the capacity to mobilize their own resources, thereby increasing their chances of having sufficient resources to manage their education.

### **5. Educational provision that has stepped into digital teaching and learning and is career-oriented educational program.**

Educational provisions should be based on the principles of conformity with economic, social, culture, differences for everyone to have access to and benefit all people. It is a type of education that emphasizes “people and ways of life” as a unit rather than “subjects” as a unit. Due to the present COVID-19 pandemic, digital technology is increasingly becoming a part of the educational system. Digital learning in the form of blended learning between remote learning and classroom learning is a relevant education provision and evaluation for the present circumstances.



# สารบัญ

หน้า

คำนำ	ก
Forword/อาหรับยก	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ฉ

## ส่วนที่ 1 ภาพรวมสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564

### 1.1 ข้อมูลสถิติการศึกษาที่สำคัญในภาพรวม

1.1.1 ปริมาณผู้เรียน	2
1.) จำนวนผู้เรียนการศึกษาในระบบ	2
2.) จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบ	7
3.) จำนวนผู้เรียนการศึกษาตามอัธยาศัย	9
1.1.2 คุณภาพผู้เรียน	11
1.) ผลคะแนน PISA	11
2.) ผลคะแนน O-NET	19
3.) ผลคะแนน V-NET	20
4.) ผลคะแนน N-NET	21
1.1.3 การจัดสรรงบประมาณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565	23
1.) งบประมาณในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ	23
2.) การจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	27
1.1.4 จำนวนหลักสูตรของมหาวิทยาลัย	29
1.) ระดับปริญญาบัณฑิต	29
2.) ระดับมหาบัณฑิต	29
3.) ระดับดุษฎีบัณฑิต	29
1.1.5 การพัฒนาการเรียนรู้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	30
1.) อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา	30
2.) ศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก	35

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษา</b>	36
1.2.1 ผลของโควิด-19 ต่อการศึกษา	36
1.) การหยุดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	36
2.) การเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกล และออนไลน์	37
3.) การหลุดออกจากระบบของนักเรียน	39
4.) การสูญเสียการเรียนรู้ (Learning Loss)	39
5.) การเพิ่มการเรียนรู้ (Learning Gain)	41
6.) สุขภาพของนักเรียน	42
1.2.2 การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร	43
1.) การเปลี่ยนแปลงจำนวนและอัตราการเกิดของประชากรไทย	43
2.) สัดส่วนประชากรแต่ละรุ่นเจนเรชันต่อจำนวนประชากรทั้งหมด	44
3.) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรวัยเรียน ปีการศึกษา 2563 และ 2564	45
4.) สัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ	45
1.2.3 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคม	47
1.) กลุ่ม Generation Y	47
2.) กลุ่ม Generation Z	48
3.) กลุ่ม Generation Alpha	48
1.2.4 การว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา	49
1.2.5 ทักษะการทำงานที่ผู้ประกอบการต้องการให้มีการเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่	51

## ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานะการศึกษาไทย ปี 2564

<b>2.1 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19</b>	56
<b>2.2 การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล</b>	58
2.2.1 การเรียนรู้ของผู้เรียน	58
1.) การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	58
2.) การใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ของนักเรียน นักศึกษา	59

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 การจัดการเรียนการสอนของครู	60
1.) การจัดการเรียนของครูในสถานการณ์โควิด-19	60
2.) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน	61
<b>2.3 การผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก</b>	62
2.3.1 โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น	62
2.3.2 โครงการ ACCESS School	65
<b>2.4 การจัดการศึกษาโดยการตระหนักถึงพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์</b>	67
2.4.1 โครงการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุปัญญา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น)	67
2.4.2 การจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ	70
<b>ส่วนที่ 3 สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา</b>	
<b>3.1 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย</b>	75
3.1.1 เป้าหมายของกิจกรรม	75
3.1.2 ผลการดำเนินงาน	75
<b>3.2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21</b>	77
3.2.1 เป้าหมายของกิจกรรม	77
3.2.2 ผลการดำเนินงาน	77



## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>3.3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน</b>	84
3.3.1 เป้าหมายของกิจกรรม	84
3.3.2 ผลการดำเนินงาน	85
<b>3.4 การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ</b>	88
3.4.1 เป้าหมายของกิจกรรม	88
3.4.2 ผลการดำเนินงาน	88
<b>3.5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน</b>	91
3.5.1 เป้าหมายของกิจกรรม	91
3.5.2 ผลการดำเนินงาน	91
<b>ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย</b>	
<b>4.1 ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการศึกษา</b>	96
4.1.1 ความชัดเจนของนโยบายกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	96
4.1.2 ความพร้อมของช่องทีวีดิจิทัล DLTV	96
4.1.3 ความสามารถในการปรับบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบทางไกล	97

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>4.2 ข้อเสนอแนะและคำถามสำคัญที่ต้องติดตาม</b>	97
4.2.1 การเพิ่มความเป็นธรรม (Equity) ในการเข้าถึงการศึกษา โดยเทคโนโลยีดิจิทัล	97
4.2.2 การยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สมดุลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และด้านสุขภาพ	98
4.2.3 การจัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล	98
4.2.4 การส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพ	99
4.2.5 การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่ออาชีพที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาประเทศ	99

# สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1.1	จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาในระบบ ปี 2564	3
ตารางที่ 1.2	จำนวนผู้เรียน(คน) ภายใต้การศึกษาในระบบ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2562 - 2564	4
ตารางที่ 1.3	จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาในระบบ สังกัดหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2562 - 2564	5
ตารางที่ 1.4	ประมาณการร้อยละของนักเรียนในระบบโรงเรียนต่อประชากรในวัยเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2564	7
ตารางที่ 1.5	จำนวนผู้เรียน(คน) ภายใต้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2561 - 2563	8
ตารางที่ 1.6	จำนวนผู้เรียน(คน) ภายใต้การศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง ปี 2561 - 2563	9
ตารางที่ 1.7	จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาตามอัธยาศัย ปี 2563	10
ตารางที่ 1.8	คะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 ประเทศในกลุ่มอาเซียน	12
ตารางที่ 1.9	คะแนน O-NET ปีการศึกษา 2563	21
ตารางที่ 1.10	คะแนน V-NET ปีการศึกษา 2562	21
ตารางที่ 1.11	คะแนน N-NET ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2564	22
ตารางที่ 1.12	การวิเคราะห์งบประมาณโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน	28
ตารางที่ 1.13	การจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	29
ตารางที่ 1.14	ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ IMD และอันดับภาพรวมด้านการศึกษา 3 ปีซ้อนหลัง	32
ตารางที่ 1.15	จำนวนของนักเรียนในระบบโรงเรียนจำแนกตามระดับการศึกษาและชั้น เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2563 และ 2564	45
ตารางที่ 2.1	จำนวนเงินในการเยียวยานักเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19	57
ตารางที่ 2.2	ข้อมูลการใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ของนักเรียน	60

# สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1.1	คะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018	12
ภาพที่ 1.2	คะแนนเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018	13
ภาพที่ 1.3	คะแนนเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2000 ถึง PISA 2018	14
ภาพที่ 1.4	คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018	15
ภาพที่ 1.5	คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2003 ถึง PISA 2018	16
ภาพที่ 1.6	คะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018	17
ภาพที่ 1.7	คะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2003 ถึง PISA 2018	18
ภาพที่ 1.8	สัดส่วนภาพรวมงบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ	23
ภาพที่ 1.9	สมรรถนะในการแข่งขันของประเทศไทย ปี 2564 จำแนกตามปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย	31
ภาพที่ 1.10	อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2554 - 2564	32
ภาพที่ 1.11	ดัชนีศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลกปี 2020 ของประเทศไทย	35
ภาพที่ 1.12	การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19	38
ภาพที่ 1.13	การประมาณค่าการเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนต่าง ๆ (เปอร์เซ็นต์ไทล์)	40
ภาพที่ 1.14	สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน	42
ภาพที่ 1.15	จำนวนการเกิดของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2554-2563	43
ภาพที่ 1.16	สัดส่วนประชากรแต่ละรุ่นเจนเนอเรชันต่อจำนวนประชากรทั้งหมด	44
ภาพที่ 1.17	สัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติ	46
ภาพที่ 1.18	สัดส่วนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ	46
ภาพที่ 1.19	อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)	50
ภาพที่ 1.20	จำนวนผู้มีงานทำที่เป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ	50
ภาพที่ 2.1	MOOC: Massive Open Online Course	59
ภาพที่ 2.2	การเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้จาก “สิ่งที่รู้” ไปสู่ “สิ่งที่ไม่รู้” ในโครงการทวิภาษา	68
ภาพที่ 2.3	หลักการขั้นบันไดในการรู้หนังสือ และการเชื่อมโยงทักษะภาษาในโครงการทวิภาษา	69





ส่วนที่

1

**ภาพรวมสภาวะการศึกษาไทย  
ปี 2564**

# ส่วนที่ 1 ภาพรวมสถานะการศึกษาไทย ปี 2564



ในส่วนที่ 1 ภาพรวมสถานะการศึกษาไทย ปี 2564 เป็นการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถิติทางการศึกษาในภาพรวม ปัจจัยและแนวโน้มต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อการศึกษา เพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาในช่วงปี 2564 ได้อย่างชัดเจน เนื้อหาจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อมูลสถิติการศึกษาที่สำคัญในภาพรวม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษา

## 1.1 ข้อมูลสถิติการศึกษาที่สำคัญในภาพรวม



การรายงานข้อมูลสถิติการศึกษาที่สำคัญในภาพรวมของปี 2564 ประกอบด้วย ปริมาณผู้เรียน คุณภาพผู้เรียน งบประมาณที่จัดสรร จำนวนหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1.1.1 ปริมาณผู้เรียน

การจัดการศึกษาในประเทศไทยมี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การรายงานปริมาณผู้เรียนจึงแบ่งเป็น จำนวนผู้เรียนของการศึกษาในระบบ จำนวนผู้เรียนของการศึกษานอกระบบ และจำนวนผู้เรียนการศึกษาตามอัธยาศัย รายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 1.) จำนวนผู้เรียนการศึกษาในระบบ

การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน จำนวนผู้เรียนการศึกษาในระบบ จึงหมายถึงจำนวนผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดนอกระบบกระทรวงศึกษาธิการ<sup>1,2,3</sup> ซึ่งได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา สถาบันพัฒนาศิลปิน สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และกระทรวงกลาโหม จำนวนผู้เรียนการศึกษาในระบบทั้งหมด 12,323,254 คน (ตารางที่ 1.1) ซึ่งเมื่อประมาณการร้อยละของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน<sup>4</sup> พบว่า มีนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 82 ต่อประชากรในวัยเรียน ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 103 ต่อประชากรในวัยเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 97 ต่อประชากรในวัยเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 83 ต่อประชากรในวัยเรียน ระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และอนุปริญญา ร้อยละ 51 ต่อประชากรในวัยเรียน (ตารางที่ 1.4)

**ตารางที่ 1.1** จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาระบบ ปี 2564

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2564) และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564))

ระดับการศึกษา	สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ					สังกัดหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ										รวม
	สอศ.	มวส.	สช.	สพฐ.	อว.	สอ.มท.	มกช.กก	สนศ.กพม.	สน.กศ.พม.	สพศ.ว.อ.	พศ.	ตชด.	กส.			
ก่อนประถมศึกษา	-	-	523,374	872,161	12,070	162,553	-	37,816	2,822	-	-	6,779	-	1,617,575		
ประถมศึกษา	-	-	1,090,325	3,036,882	21,422	315,466	30	184,357	7,018	-	-	18,993	-	4,674,493		
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	344,751	1,688,270	18,119	166,706	2,414	34,531	3,575	ไม่มีข้อมูล	21,265	927	-	2,280,558		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	721	183,640	1,010,849	18,514	79,376	2,220	4,415	784	ไม่มีข้อมูล	11,471	312	ไม่มีข้อมูล	1,312,302		
ปวช.	662,389	-	-	4,037	7,439	3,278	-	-	-	ไม่มีข้อมูล	-	-	ไม่มีข้อมูล	677,143		
ปวส.	356,757	-	-	-	8,427	495	-	-	-	ไม่มีข้อมูล	-	-	ไม่มีข้อมูล	365,679		
อนุปริญญา	-	-	-	-	11,517	-	-	-	-	-	-	-	-	11,517		
ปริญญาตรี	10,538	-	-	-	1,231,493	-	13,544	-	-	3,587	-	-	ไม่มีข้อมูล	1,259,162		
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	-	-	-	-	9,001	-	-	-	-	90	-	-	-	9,091		
ปริญญาโท	-	-	-	-	89,826	-	ไม่มีข้อมูล	-	-	252	-	-	ไม่มีข้อมูล	90,078		
ประกาศนียบัตรชั้นสูง	-	-	-	-	1,299	-	-	-	-	-	-	-	-	1,299		
ปริญญาเอก	-	-	-	-	24,357	-	ไม่มีข้อมูล	-	-	ไม่มีข้อมูล	-	-	ไม่มีข้อมูล	24,357		
รวม	1,029,684	721	2,142,090	6,612,199	1,453,484	727,874	18,208	261,119	14,199	3,929	32,736	27,011	ไม่มีข้อมูล	12,323,254		

**หมายเหตุ :** สอศ. (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) มวส. (โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์) สช. (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) อว. (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม) สอ.มท. (สำนักงานคณะกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย) มกช.กก. (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) สนศ.กพม. (สำนักงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา) สอ.กศ.พม. (สำนักงานการศึกษาระดับอาชีวศึกษา) พศ. (สถาบันพัฒนาคน) พศ. (สถาบันพัฒนาคน) ตชด. (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน) กส. (กระทรวงกลาโหม)

**ตารางที่ 1.2 จำนวนผู้เรียน(คน) ภายใต้งานศึกษาในระบอบ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2562 - 2564**  
(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ระดับการศึกษา	สอศ.			มวส.			สท.			สพฐ.			รวม		
	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564
ก่อนประถมศึกษา	-	-	-	-	-	-	576,577	550,755	523,374	899,527	875,960	872,161	1,476,104	1,426,715	1,395,535
ประถมศึกษา	-	-	-	-	-	-	1,090,056	1,079,069	1,090,325	3,097,505	3,063,142	3,036,882	4,187,561	4,142,201	4,127,207
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	-	-	-	-	336,398	339,881	344,751	1,706,790	1,687,690	1,688,270	2,043,188	2,027,571	2,033,021
มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-	-	715	715	721	161,890	170,824	183,640	945,356	970,088	1,010,849	1,107,961	1,141,627	1,195,210
ปวช.	644,549	656,981	662,389	-	-	-	-	-	-	3,982	3,865	4,037	648,531	660,846	666,426
ปวส.	358,560	362,161	356,757	-	-	-	-	-	-	-	-	-	358,560	362,161	356,757
อนุปริญญา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	9,471	9,819	10,538	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,471	9,819	10,538
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาโท	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ประกาศนียบัตรชั้นสูง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>รวม</b>	<b>1,012,580</b>	<b>1,028,961</b>	<b>1,029,694</b>	<b>715</b>	<b>715</b>	<b>721</b>	<b>2,164,921</b>	<b>2,140,519</b>	<b>2,142,090</b>	<b>6,653,160</b>	<b>6,600,745</b>	<b>6,612,199</b>	<b>9,831,376</b>	<b>9,770,940</b>	<b>9,784,694</b>

**หมายเหตุ:** สอศ. (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) มวส. (โรงเรียนเมธีดลวิทยานุสรณ์) สท. (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)



**ตารางที่ 1.3** จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาในระบบ สังกัดหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2562 - 2564 (1/2)

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2564) และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (2563))

ระดับการศึกษา	อ.ว.			ส.ถ.ม.ท.			ม.ท.ช.ก.			สน.ศ.ท.ท.ม.			สน.กศ.พ.ม.		
	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564
ก่อนประถมศึกษา	10,350	10,503	12,070	170,106	188,275	162,553	-	-	-	44,553	41,635	37,816	3,803	3,406	2,822
ประถมศึกษา	22,325	22,340	21,422	316,254	314,689	315,466	13	31	30	197,459	190,725	184,357	8,079	7,585	7,018
มัธยมศึกษาตอนต้น	17,055	18,007	18,119	167,431	167,107	166,706	2,389	2,463	2,414	35,301	34,941	34,531	3,803	3,641	3,575
มัธยมศึกษาตอนปลาย	16,289	17,290	18,514	73,220	76,002	79,376	2,052	2,140	2,220	3,716	4,101	4,415	601	655	784
ปวช.	3,495	3,721	7,439	3,327	3,331	3,278	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปวส.	8,160	7,751	8,427	460	4,265	495	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อนุปริญญา	10,451	10,355	11,517	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	1,512,945	1,492,785	1,231,493	-	-	-	14,375	13,557	13,544	-	-	-	-	-	-
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	8,660	8,960	9,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาโท	94,878	102,293	89,826	-	-	-	194	100	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-	-	-
ประกาศนียบัตรชั้นสูง	1,544	1,228	1,299	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาเอก	23,838	27,033	24,357	-	-	-	ไม่มีข้อมูล	9	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-	-	-
<b>รวม</b>	<b>1,729,990</b>	<b>1,722,266</b>	<b>1,453,484</b>	<b>730,798</b>	<b>733,669</b>	<b>727,874</b>	<b>19,023</b>	<b>18,300</b>	<b>18,208</b>	<b>281,029</b>	<b>271,402</b>	<b>261,119</b>	<b>16,286</b>	<b>15,287</b>	<b>14,199</b>

**หมายเหตุ :** อ.ว. (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม) ส.ถ.ม.ท. (สำนักงานประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย) ม.ท.ช.ก. (มหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งชาติ) สน.ศ.ท.ท.ม. (สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร) สน.กศ.พ.ม. (สำนักงานบัณฑิตพัฒนศิลป์) พศ. (สำนักพระเทพศาสนาแห่งชาติ) ดชด. (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน) กค. (กระทรวงกลาโหม)

**ตารางที่ 1.3 (ต่อ) จำนวนผู้เรียน(คน) ภายใต้การศึกษาระบบ สังกัดหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2562 – 2564 (2/2)**

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2564) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564) และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (2563))

ระดับการศึกษา	สพศ.วศ.			พศ.			ตชด.			กค.			รวม		
	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564	2562	2563	2564
ก่อนประถมศึกษา	-	-	-	-	-	-	6,813	6,806	6,779	-	-	-	-	-	-
ประถมศึกษา	-	-	-	-	-	-	18,421	18,590	18,993	-	-	-	-	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	3,111	2,918	ไม่มีข้อมูล	24,587	22,820	21,265	911	891	927	-	-	-	-	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1,958	966	ไม่มีข้อมูล	11,380	11,388	11,471	272	290	312	1,193	1,668	ไม่มีข้อมูล	110,681	114,500	117,092
ปวช.	1,873	2,843	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-	-	-	2,285	2,246	ไม่มีข้อมูล	10,980	12,141	10,717
ปวส.	114	112	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-	-	-	976	2,767	ไม่มีข้อมูล	9,710	14,895	8,922
อนุปริญญา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	3,253	3,722	3,587	-	-	-	-	-	-	3,210	3,356	ไม่มีข้อมูล	1,533,783	1,513,420	1,248,624
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	110	162	90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาโท	178	209	252	-	-	-	-	-	-	205	138	ไม่มีข้อมูล	95,455	102,740	90,078
ประกาศนียบัตรชั้นสูง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปริญญาเอก	ไม่มีข้อมูล	51	ไม่มีข้อมูล	-	-	-	-	-	-	12	38	ไม่มีข้อมูล	23,850	27,131	24,357
<b>รวม</b>	<b>10,597</b>	<b>10,983</b>	<b>3,929</b>	<b>35,967</b>	<b>34,208</b>	<b>32,736</b>	<b>26,417</b>	<b>26,577</b>	<b>27,011</b>	<b>7,881</b>	<b>10,213</b>	<b>ไม่มีข้อมูล</b>	<b>2,857,988</b>	<b>2,842,905</b>	<b>2,538,560</b>

หมายเหตุ : สพศ.วศ. (สถาบันพัฒนศิลป์) พศ. (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย) ตชด. (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน) กค. (กระทรวงกลาโหม)

**ตารางที่ 1.4** ประมาณการร้อยละของนักเรียนในระบบโรงเรียนต่อประชากรในวัยเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา  
ปีการศึกษา 2564

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564 และ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2564)

ระดับการศึกษา/ชั้น	อายุ	จำนวนนักเรียน	ประชากรในวัยเรียน	ร้อยละของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน	ร้อยละของนักเรียนต่อทั้งหมด
ก่อนประถมศึกษา	3-5	1,617,575	1,970,013	82	13
ประถมศึกษา	6-11	4,674,493	4,531,562	103	38
มัธยมศึกษาตอนต้น	12-14	2,280,558	2,362,376	97	19
มัธยมปลาย/ปวช.	15-17	1,989,445	2,403,692	83	16
ปริญญาตรี/ปวส./อนุปริญญา	18-21	1,636,358	3,217,717	51	13
<b>รวม</b>		<b>12,198,429</b>	<b>14,485,360</b>	<b>84</b>	<b>100</b>

**หมายเหตุ:** ไม่รวมจำนวนนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท ประกาศนียบัตรชั้นสูง ปริญญาเอก

**2.) จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบ**

การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

ภายใต้การดูแลของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบแบ่งออกเป็น การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง แต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้<sup>5</sup>

**2.1) การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน** เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีทักษะที่จำเป็น มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง พบกลุ่ม ชั้นเรียนทางไกล และรูปแบบอื่นๆ มีการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้และคุณวุฒิของตนเองให้สูงขึ้น จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบข้อมูล ปีการศึกษา 2563 (ข้อมูลล่าสุด) ในภาคการศึกษาที่ 1 อยู่ที่ 881,313 คน และภาคการศึกษาที่ 2 อยู่ที่ 926,054 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1.5



ตารางที่ 1.5 จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2561 - 2563

(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2564)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา 2561		ปีการศึกษา 2562		ปีการศึกษา 2563	
ระดับประถมศึกษา	74,753	72,392	70,247	72,351	69,010	72,351
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	395,915	381,360	370,434	359,268	337,465	359,268
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	552,748	522,325	503,669	487,412	467,978	487,412
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	10,248	8,905	7,562	7,023	6,860	7,023
<b>รวม</b>	<b>1,033,664</b>	<b>984,982</b>	<b>951,912</b>	<b>926,054</b>	<b>881,313</b>	<b>926,054</b>

## 2.2) การศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง

การศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่



1.) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษา ในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และบริบทพื้นที่ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างโอกาสและช่องทาง ในการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ และสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

2.) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีทักษะที่จำเป็น ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สามารถพึ่งตนเองได้ พร้อมเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ และ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษา ให้บุคคลเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็ง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการปลูก ฝังคุณธรรม จริยธรรม สร้างวินัย จิตสาธารณะและอุดมการณ์ ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสถาบันหลักของชาติ

4.) การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดการศึกษาที่น้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุคคล ชุมชนและ สังคม ให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกสถานการณ์

จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง ปี 2563 (ข้อมูลล่าสุด) มีทั้งหมด 1,647,789 คน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1.6

**ตารางที่ 1.6** จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษานอกระบบรูปแบบการศึกษาต่อเนื่อง ปี 2561 - 2563  
(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2564)

การศึกษานอกระบบการศึกษาต่อเนื่อง	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	849,914	942,178	646,997
การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	503,008	381,175	356,075
การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน	571,326	345,092	317,809
การจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	213,665	192,150	184,345
การส่งเสริมการรู้หนังสือ	68,019	78,952	75,741
การจัดการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.)	-	77,444	66,822
การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้	52,010	-	-
<b>รวม</b>	<b>2,257,942</b>	<b>2,016,991</b>	<b>1,647,789</b>

**หมายเหตุ :** 1. รายงานผลการจัดการศึกษาตามการพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายงานปีสุดท้ายในปี พ.ศ. 2561  
2. รายงานผลการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) เริ่มในปี พ.ศ. 2562

### 3.) จำนวนผู้เรียนการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

ภายใต้การดูแลของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ในแหล่งเรียนรู้ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดตำบล บ้านหนังสือชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา รวมถึงแหล่งเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย และวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เพื่อสร้างให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวนผู้เรียนการศึกษาตามอัธยาศัย ปี 2563 (ข้อมูลล่าสุด) มีจำนวนผู้เรียน 1.) ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา จำนวน 4,788,019 คน 2.) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา 11,579,040 คน 3.) ด้านการส่งเสริมการอ่าน 11,327,847 คน รายละเอียด ดังตารางที่ 1.7



ตารางที่ 1.7 จำนวนผู้เรียน (คน) ภายใต้การศึกษาตามอัตรายศ ปี 2563

การศึกษาตามอัตรายศ	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
<b>1.) ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา</b>	<b>5,504,793</b>	<b>5,026,538</b>	<b>4,788,019</b>
- การเรียนรู้ผ่านนิทรรศการ	1,659,963	1,450,594	1,097,168
- ค่ายวิทยาศาสตร์	96,668	124,802	155,887
- พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ	499,073	391,752	236,212
- ห้องฟ้าจำลอง	418,393	473,801	321,512
- กิจกรรมการศึกษา	1,752,238	1,278,418	915,562
- บริการวิชาการ	1,078,458	1,307,171	2,061,687
<b>2.) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา</b>	<b>13,096,986</b>	<b>9,157,992</b>	<b>11,579,040</b>
- บริการสื่อโทรทัศน์	6,259,536	5,946,192 คน	6,595,206
- บริการรายการวิทยุเพื่อการศึกษา	4,700,490	1,303,656 คน	1,049,234
- บริการสื่อเพื่อการศึกษา (สื่อดิจิทัล)	2,136,960	1,908,144 คน	3,936,600
<b>3.) ด้านการส่งเสริมการอ่าน</b>	<b>22,033,028</b>	<b>13,373,933</b>	<b>11,327,847</b>
- ห้องสมุดประชาชนทุกประเภท	16,345,246	7,041,635 คน	5,563,180
- รถห้องสมุดเคลื่อนที่ขนาดใหญ่		428,525 คน	4,441,303
- รถห้องสมุดเคลื่อนที่ Mini Mobile		163,760	858,957
- ห้องสมุดสำหรับชาวตลาด	1,628,676	973,355	375,959
- บ้านหนังสือชุมชน	4,059,106	4,766,658	88,448
<b>รวม</b>	<b>40,634,807</b>	<b>27,558,463</b>	<b>27,694,906</b>

หมายเหตุ : รายงานปี พ.ศ. 2561 รวมผลการดำเนินงานของรถห้องสมุดเคลื่อนที่ขนาดใหญ่และรถห้องสมุดเคลื่อนที่ Mini Mobile กับห้องสมุดประชาชนทุกประเภท



## 1.1.2 คุณภาพผู้เรียน

การรายงานคุณภาพผู้เรียน รายงานผลคะแนนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนการศึกษาในระบบหลักสูตรขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษา และผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ดังต่อไปนี้

### 1.) ผลคะแนน PISA

PISA (Program for International Student Assessment) หรือโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วม PISA มากกว่า 80 ประเทศ

PISA ประเมินความฉลาดรู้ในสามด้าน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ประเทศไทยเข้าร่วม PISA ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ ได้ตั้งเป้าหมายคะแนนเฉลี่ยของ PISA สำหรับปี พ.ศ. 2561 - 2565 ไว้ที่ 470 คะแนน และให้อัตราความแตกต่างของคะแนน PISA ในแต่ละกลุ่มโรงเรียนลดลงร้อยละ 20 สภาวะปัจจุบันและผลสถานการณ์การบรรลุผลสัมฤทธิ์<sup>6</sup> เป็นดังต่อไปนี้

#### 1.1) คะแนนเฉลี่ย เทียบกับ OECD และประเทศอาเซียน

ผลการประเมิน PISA 2018 ของประเทศไทย พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อยู่ที่ 412 คะแนน โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน 393 คะแนน คณิตศาสตร์ 419 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน<sup>7</sup>

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 ประเทศไทย กับประเทศอื่นๆ พบว่า ผลการประเมิน PISA ของประเทศไทย ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ทั้งสามด้าน (ภาพที่ 1.1) โดยค่าเฉลี่ย OECD มีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านที่ 487 คะแนน คะแนนคณิตศาสตร์ และคะแนนวิทยาศาสตร์ที่ 489 คะแนน ในขณะที่นักเรียนไทยมีคะแนนการอ่าน 393 คะแนน คะแนนคณิตศาสตร์ 419 คะแนน และคะแนนวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ในด้านการอ่าน 94 คะแนน คณิตศาสตร์ 70 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 63 คะแนน

ประเทศที่มีผลการประเมิน PISA 2018 ที่ดีที่สุดในด้านการอ่าน คือ นักเรียนจากจีนสี่มณฑล (ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ เจียงซู และเจ้อเจียง) มีคะแนนการอ่านสูงกว่าทุกประเทศ คือ 555 คะแนน และรองลงมา คือ สิงคโปร์ 549 คะแนน ในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นักเรียนจากจีนสี่มณฑล ก็ยังมีคะแนนสูงสุด คือ 591 และ 590 คะแนน ตามลำดับ รองลงมาคือสิงคโปร์ 569 คะแนน และ 551 คะแนน ตามลำดับ



ภาพที่ 1.1 คะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018

(ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 ของประเทศในกลุ่มอาเซียน 6 ประเทศ (ตารางที่ 1.6) พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 เป็นอันดับที่ 4 ทั้งด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย PISA 2018 ดีกว่าประเทศไทย คือ 1.) สิงคโปร์ 2.) เวียดนาม และ 3.) มาเลเซีย ส่วนประเทศที่มีคะแนนน้อยกว่า คือ 1.) อินโดนีเซีย และ 2.) ฟิลิปปินส์ อย่างไรก็ตาม คะแนนเฉลี่ยของเวียดนามเป็นข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องที่แน่ชัด ดังนั้น ทาง OECD จึงไม่สามารถรับรองข้อมูลผลการประเมินจะสามารถเปรียบเทียบในระดับนานาชาติได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 1.8 คะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 ประเทศในกลุ่มอาเซียน

(ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

ประเทศในอาเซียน	คะแนนเฉลี่ย		
	การอ่าน	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
สิงคโปร์	549	569	551
เวียดนาม*	505	496	543
มาเลเซีย	415	440	438
ประเทศไทย	393	419	426
อินโดนีเซีย	371	379	396
ฟิลิปปินส์	340	353	357

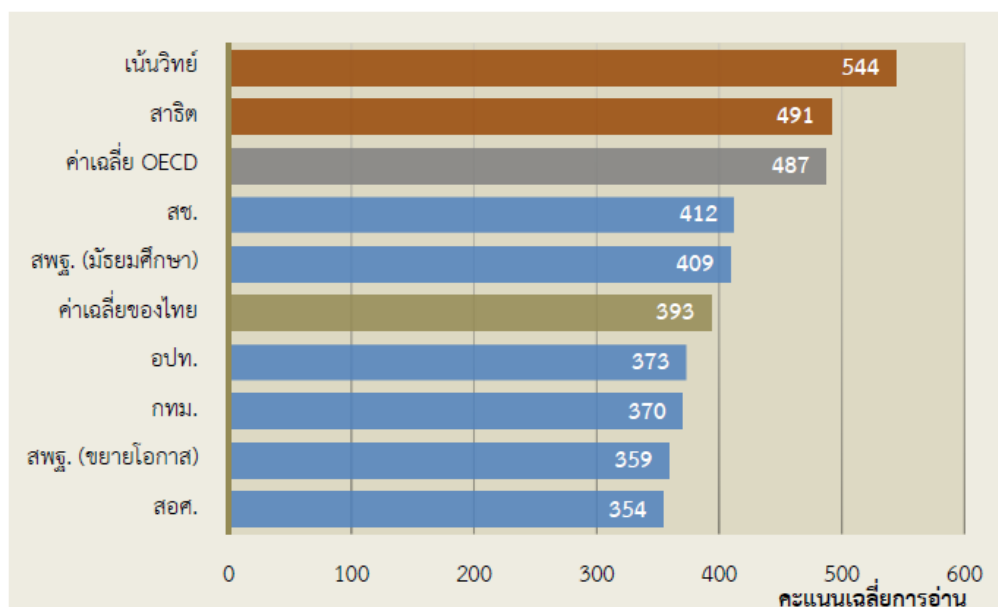
\* ข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องที่แน่ชัด เนื่องจากขาดความสอดคล้องของข้อมูลบางประการเกี่ยวกับรูปแบบการตอบข้อสอบ ดังนั้น ทาง OECD จึงไม่สามารถรับรองข้อมูลผลการประเมินจะสามารถเปรียบเทียบในระดับนานาชาติได้อย่างแท้จริง

## 1.2) ความแตกต่างของคะแนน PISA ในแต่ละกลุ่มโรงเรียน

คะแนนเฉลี่ยของ PISA 2018 และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของแต่ละกลุ่มโรงเรียน ได้แก่ 1.) กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ 2.) กลุ่มโรงเรียนสาธิต 3.) กลุ่มโรงเรียน สช. (โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) 4.) กลุ่มโรงเรียน สพฐ. มัธยมศึกษา (โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มัธยมศึกษา) 5.) กลุ่มโรงเรียน อปท. (โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) 6.) กลุ่มโรงเรียน กทม. (โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร) 7.) กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส (โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขยายโอกาส) และ 8.) กลุ่มโรงเรียน สอศ. (โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

### ด้านการอ่าน

กลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านสูงสุด คือ กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ (544 คะแนน) รองลงมาคือ กลุ่มโรงเรียนสาธิต (491 คะแนน) ซึ่งเป็นสองกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและค่าเฉลี่ย OECD (ภาพที่ 1.2) ส่วนกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน อปท. (373 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน กทม. (370 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส (359 คะแนน) และ กลุ่มโรงเรียน สอศ. (354 คะแนน)

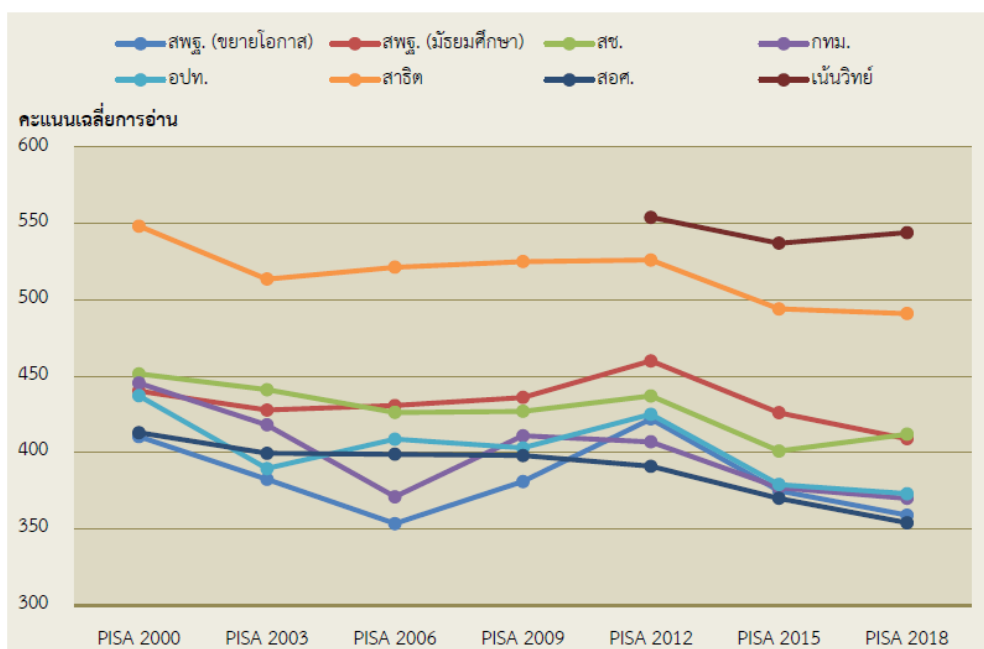


ภาพที่ 1.2 คะแนนเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018

(ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

เมื่อเปรียบเทียบช่องว่างความแตกต่างระหว่างกลุ่มโรงเรียน พบว่า กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์มีคะแนนสูงกว่าทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มโรงเรียนสาธิตมีคะแนนสูงกว่าทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และต่ำกว่ากลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนการอ่านต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน อปท. กลุ่มโรงเรียน กทม. กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส และ กลุ่มโรงเรียน สอศ. เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการอ่านกับกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ พบว่า มีช่องว่างความแตกต่างเทียบเท่ากับการเรียนที่ต่างกันสี่ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มโรงเรียน สพฐ. มัธยมศึกษา และกลุ่มโรงเรียน สช. มีคะแนนการอ่านสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการอ่านกับกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ พบว่า มีช่องว่างความแตกต่างเทียบเท่ากับการเรียนที่ต่างกันประมาณสามปี และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโรงเรียนสาธิตและกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ พบว่า มีช่องว่างความแตกต่างเทียบเท่ากับการเรียนที่ต่างกันประมาณหนึ่งปี

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลประเมินด้านการอ่านตั้งแต่ PISA 2000 จนถึง PISA 2018 ที่มีการสอบจำนวน 7 ครั้ง พบว่า คะแนนเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนไทยทุกกลุ่มโรงเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง PISA 2015 กับ PISA 2018 พบว่า นักเรียนไทยในกลุ่มโรงเรียน สช. มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ 11 คะแนน รองลงมาคือนักเรียนจากกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านเพิ่ม 7 คะแนน นอกนั้นมีคะแนนเฉลี่ยการอ่านลดลง (ภาพที่ 1.3)

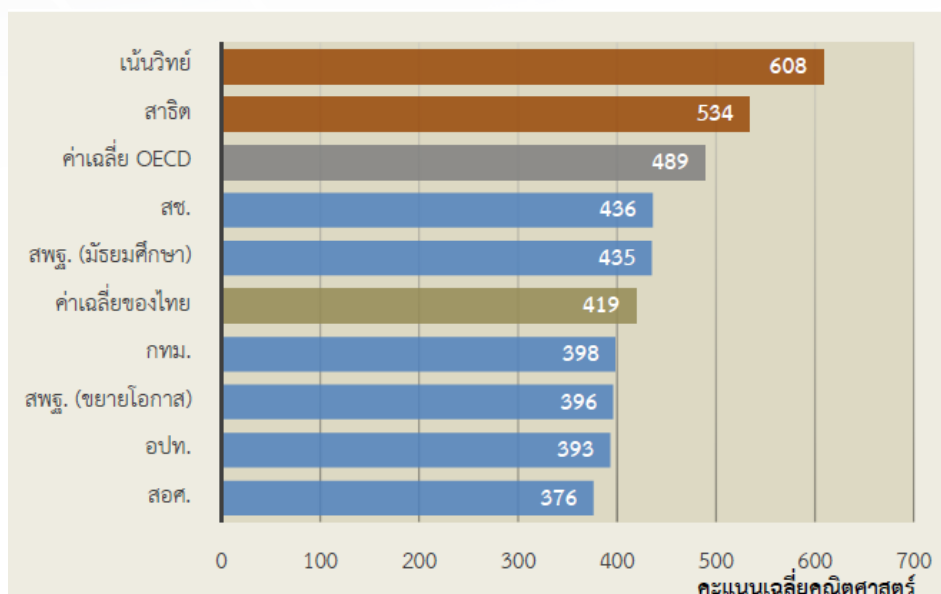


ภาพที่ 1.3 คะแนนเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2000 ถึง PISA 2018 (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)



## ด้านคณิตศาสตร์

กลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์สูงที่สุด คือ กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ (608 คะแนน) รองลงมา คือ กลุ่มโรงเรียนสาธิต (534 คะแนน) ซึ่งเป็นสองกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและค่าเฉลี่ย OECD (ภาพที่ 1.4) ส่วนกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน กทม. (398 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส (396 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน อปท. (393 คะแนน) และ กลุ่มโรงเรียน สอศ. (376 คะแนน)



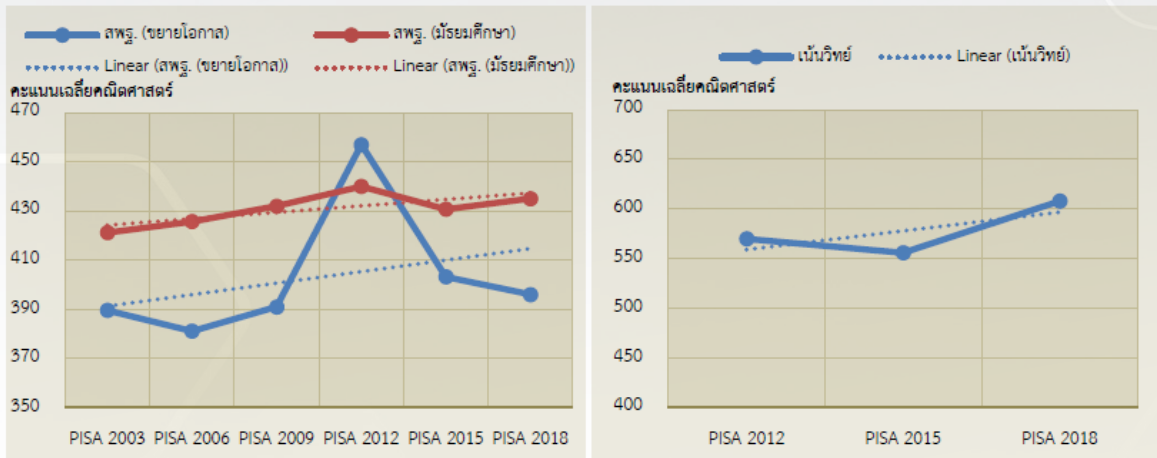
ภาพที่ 1.4 คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018

(ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

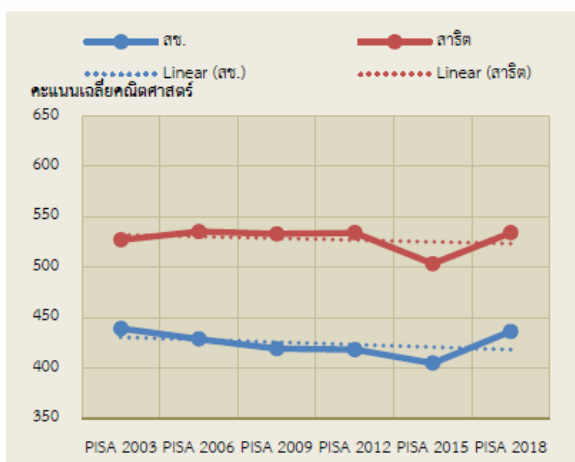
แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลประเมินด้านคณิตศาสตร์ของกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่ PISA 2003 จนถึง PISA 2018 จำนวน 7 ครั้ง พบว่า สามารถจัดกลุ่มโรงเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินคณิตศาสตร์สูงขึ้น ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส กลุ่มโรงเรียน สพฐ. มัธยมศึกษา และกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ 2.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินคณิตศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนสาธิต และกลุ่มโรงเรียน สช. และ 3.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินคณิตศาสตร์ลดลง ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน กทม. กลุ่มโรงเรียน อปท. และกลุ่มโรงเรียน สอศ. (ภาพที่ 1.5)



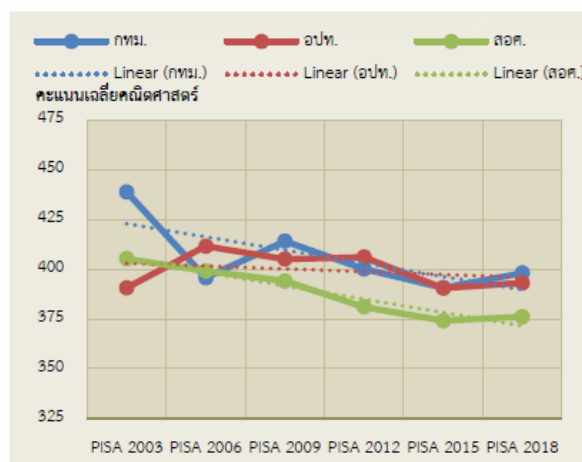
### ก) แนวโน้มผลการประเมินสูงขึ้น



### ข) แนวโน้มผลการประเมินไม่เปลี่ยนแปลง



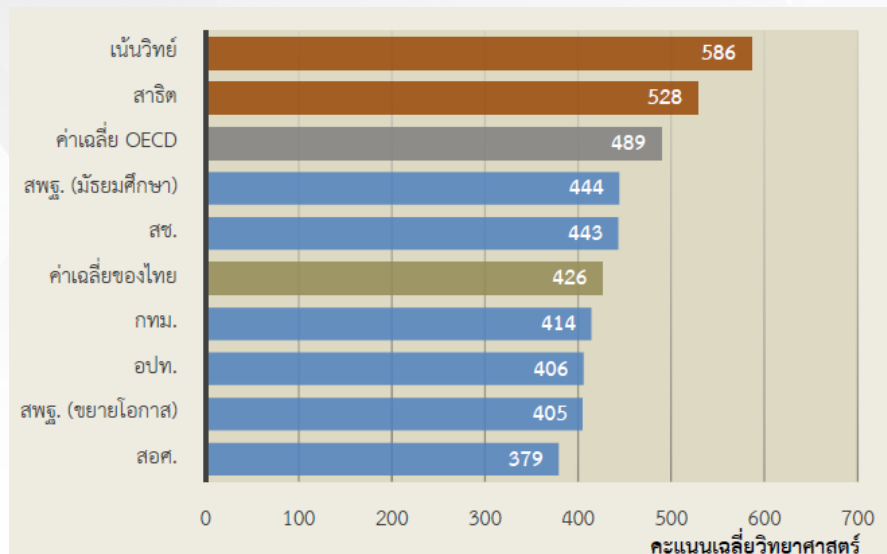
### ค) แนวโน้มผลการประเมินลดลง



ภาพที่ 1.5 คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2003 ถึง PISA 2018 (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

## ด้านวิทยาศาสตร์

กลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านสูงที่สุด คือ กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ (586 คะแนน) รองลงมาคือ กลุ่มโรงเรียนสาริต (528 คะแนน) ซึ่งเป็นสองกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและค่าเฉลี่ย OECD (ภาพที่ 6) ส่วนกลุ่มโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนกทม. (414 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน อปท. (406 คะแนน) กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส (405 คะแนน) และ กลุ่มโรงเรียน สอศ. (379 คะแนน) (ภาพที่ 1.6)



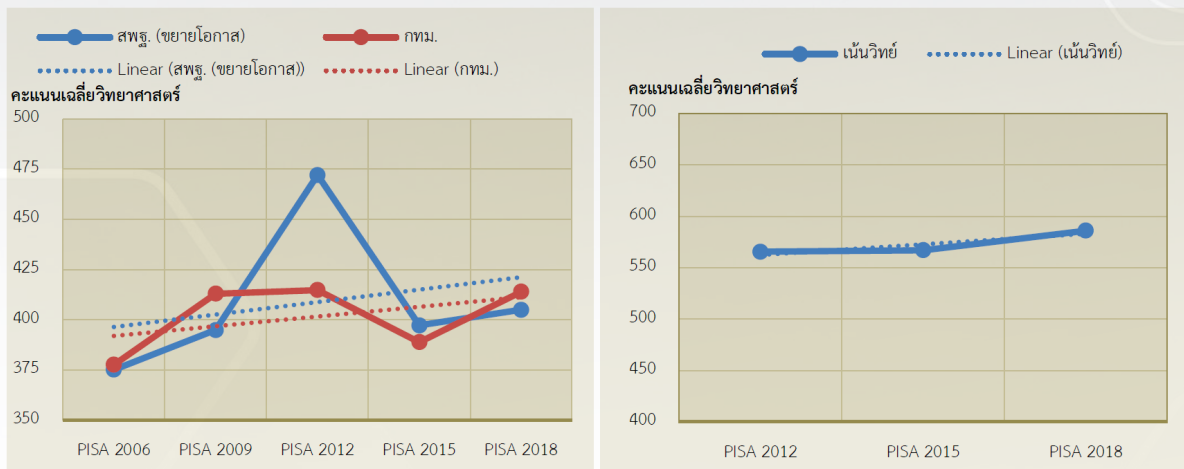
ภาพที่ 1.6 คะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน ใน PISA 2018  
ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผลประเมินด้านวิทยาศาสตร์ของกลุ่มโรงเรียนต่างๆ ตั้งแต่ PISA 2006 จนถึง PISA 2018 จำนวน 5 ครั้ง พบว่า สามารถจัดกลุ่มโรงเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน สพฐ. ขยายโอกาส กลุ่มโรงเรียน กทม. และกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทย์ 2.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินวิทยาศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน สพฐ. มัธยมศึกษา และกลุ่มโรงเรียน สช. และ 3.) กลุ่มโรงเรียนที่มีแนวโน้มผลการประเมินวิทยาศาสตร์ลดลง ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนสาธิต กลุ่มโรงเรียน อปท. และกลุ่มโรงเรียน สอศ. (ภาพที่ 1.7)

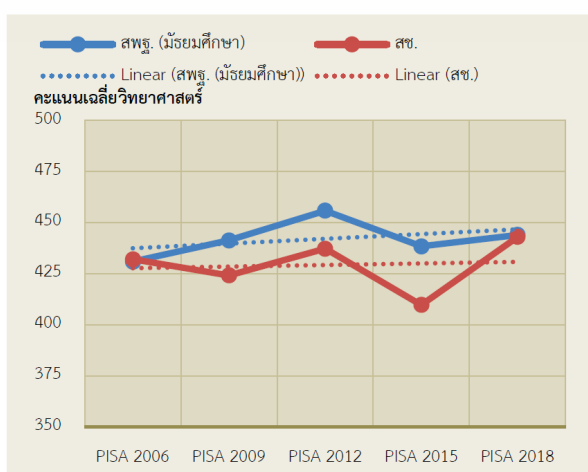
จากคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จะเห็นได้ว่า กลุ่มโรงเรียนเน้นวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกับกลุ่มประเทศ/เศรษฐกิจที่มีคะแนนสูงสุดห้าอันดับแรก (Top 5) และกลุ่มโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ส่วนกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ ยังคงมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ทั้งนี้คะแนนด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนทุกกลุ่มโรงเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ PISA 2015<sup>8</sup> และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของคะแนนระหว่างนักเรียนกลุ่มที่มีคะแนนสูง (เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90) กับนักเรียนกลุ่มที่มีคะแนนต่ำ (เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 10) ของไทย ในภาพรวมพบว่า มีช่องว่างของคะแนนประมาณ 200 คะแนน โดยแนวโน้มความแตกต่างในด้านการอ่านและวิทยาศาสตร์ยังคงที่ ส่วนด้านคณิตศาสตร์มีช่องว่างของคะแนนกว้างขึ้น เนื่องจากนักเรียนกลุ่มสูงมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น ในขณะที่นักเรียนกลุ่มต่ำมีคะแนนเฉลี่ยลดลง



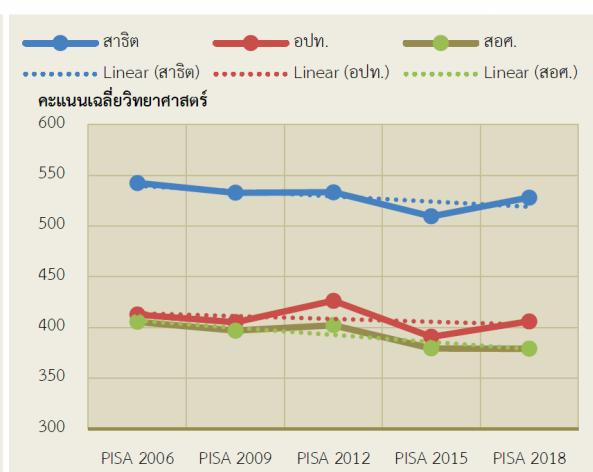
### ก) แนวโน้มผลการประเมินสูงขึ้น



### ข) แนวโน้มผลการประเมินไม่เปลี่ยนแปลง



### ค) แนวโน้มผลการประเมินลดลง



หมายเหตุ: ใน PISA 2006 ถึง PISA 2009 ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลแยกกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทยาศาสตร์

ภาพที่ 1.7 คะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในแต่ละกลุ่มโรงเรียน จาก PISA 2003 ถึง PISA 2018 (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

### 1.3) การสอบ PISA ครั้งถัดไป

ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประเมิน PISA มาตั้งแต่รอบแรก (PISA 2000) ในปี พ.ศ. 2543 จนถึงรอบการประเมินปัจจุบัน คือ PISA 2021 โดยเน้นประเมินด้านคณิตศาสตร์ และมีการประเมินเพิ่มเติมด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งมีประเทศเข้าร่วมการประเมินจำนวน 88 ประเทศ ขณะนี้อยู่ระหว่างการเตรียมการสำหรับจัดสอบ PISA 2021 ซึ่งในกำหนดการปกติ OECD กำหนดให้จัดสอบ PISA 2021 รอบทดลองใช้เครื่องมือ (Field Trial) ในปี ค.ศ. 2020 จัดสอบรอบการวิจัยหลัก (Main Survey) ในปี ค.ศ. 2021 และประกาศผลการประเมินในปี ค.ศ. 2022

อย่างไรก็ตาม จากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานสำหรับการประเมิน PISA 2021 ของประเทศต่างๆ ซึ่งทำให้ประเทศส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการจัดสอบรอบ Field Trial ได้ เนื่องจากมีการประกาศปิดโรงเรียนทั่วประเทศ ทั้งนี้ จึงมีการเลื่อนการดำเนินงาน PISA 2021 ออกไปเป็นระยะเวลา 1 ปี เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเครื่องมือและการเก็บข้อมูลได้

อย่างมีคุณภาพทัดเทียมกับรอบการประเมินที่ผ่านมา สำหรับประเทศไทยการประเมิน PISA 2022 จะมีการจัดสอบรอบ Field Trial ในเดือนสิงหาคม 2564 และจัดสอบรอบ Main Survey ในเดือนสิงหาคม 2565<sup>6</sup>

## 2.) ผลคะแนน O-NET

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test; O-NET) เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551<sup>9</sup>

วัตถุประสงค์ของการทดสอบ เพื่อ 1.) ทดสอบความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2.) เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจบการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3.) เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน 4.) เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชาติ และ 5.) เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น

การทดสอบ O-NET ชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2563 สอบ 4 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ผลการสอบ คือ 1.) ภาษาไทย ผู้เข้าสอบ 495,250 คน มีคะแนนเฉลี่ย 56.20 คะแนน 2.) ภาษาอังกฤษ ผู้เข้าสอบ 495,217 คน มีคะแนนเฉลี่ย 43.55 คะแนน 3.) คณิตศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 495,206 คน มีคะแนนเฉลี่ย 29.99 คะแนน และ 4.) วิทยาศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 495,223 คน มีคะแนนเฉลี่ย 38.78 คะแนน ภาพรวมผลสอบโอเน็ต ชั้นป. 6 ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผลสอบปีการศึกษา 2562 ส่วนวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

การทดสอบ O-NET ชั้น ม.3 ปีการศึกษา 2563 สอบ 4 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ผลการสอบ คือ 1.) ภาษาไทย ผู้เข้าสอบ 357,051 คน มีคะแนนเฉลี่ย 54.29 คะแนน 2.) ภาษาอังกฤษ ผู้เข้าสอบ 352,119 คน มีคะแนนเฉลี่ย 34.38 คะแนน 3.) คณิตศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 357,425 คน มีคะแนนเฉลี่ย 25.46 คะแนน และ 4.) วิทยาศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 352,867 คน มีคะแนนเฉลี่ย 29.89 คะแนน ภาพรวมผลสอบโอเน็ต ม. 3 ประกอบด้วยวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผลสอบปีการศึกษา 2562 ส่วนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

การทดสอบ O-NET ชั้น ม.6 ปีการศึกษา 2563 สอบ 5 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ผลการสอบ คือ 1.) ภาษาไทย ผู้เข้าสอบ 363,113 คน มีคะแนนเฉลี่ย 44.36 คะแนน 2.) ภาษาอังกฤษ ผู้เข้าสอบ 365,170 คน มีคะแนนเฉลี่ย 29.94 คะแนน 3.) คณิตศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 365,770 คน มีคะแนนเฉลี่ย 26.04 คะแนน 4.) วิทยาศาสตร์ ผู้เข้าสอบ 362,284 คน มีคะแนนเฉลี่ย 32.68 คะแนน และ 5.) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้เข้าสอบ 366,117 คน มีคะแนนเฉลี่ย 35.93 คะแนน ภาพรวมผลสอบโอเน็ต ม.6 ทุกวิชามีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา

จากคะแนน O-NET ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนชั้น ม.3 ทั่วประเทศซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังจะเลือกศึกษาต่อในระดับ ม.ปลาย และอาชีวศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 50 คะแนน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) ใน 3 กลุ่มสาระวิชา คือ 1.) ภาษาอังกฤษ 2.) คณิตศาสตร์ และ 3.) วิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนชั้น ม.6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังจะเลือกศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 50 คะแนน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) ในทั้ง 5 กลุ่มสาระวิชา คือ 1.) ภาษาไทย 2.) ภาษาอังกฤษ 3.) คณิตศาสตร์ และ 4.) วิทยาศาสตร์ และ 5.) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามตารางที่ 1.9



### 3.) ผลคะแนน V-NET

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test: V-NET) เป็นการทดสอบทางการศึกษาเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช. 3) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 (ปวส.2)

วัตถุประสงค์ของการทดสอบ เพื่อ 1.) เพื่อทดสอบความรู้และประเมินความพร้อมในการเข้าสู่โลกอาชีพ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2.) เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา 3.) เพื่อเป็นข้อมูลและสารสนเทศการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาประเทศ

การทดสอบ V-NET ชั้น ปวช.3 ปีการศึกษา 2562 สอบ 4 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ผลการสอบ คือ 1.) ทักษะภาษาและการสื่อสาร ผู้เข้าสอบ 142,039 คน มีคะแนนเฉลี่ย 39.89 คะแนน 2.) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ผู้เข้าสอบ 142,039 คน มีคะแนนเฉลี่ย 35.58 คะแนน 3.) ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิต ผู้เข้าสอบ 142,245 คน มีคะแนนเฉลี่ย 52.72 คะแนน 4.) ทักษะการจัดการงานอาชีพ ผู้เข้าสอบ 142,245 คน มีคะแนนเฉลี่ย 46.21 คะแนน ภาพรวมผลสอบ V-NET ชั้น ปวช.3 ประกอบด้วยวิชาทักษะการคิดและการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการงานอาชีพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผลสอบปีการศึกษา 2561 ส่วนวิชาทักษะภาษาและการสื่อสาร และทักษะทางสังคม และการดำรงชีวิต มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

การทดสอบ V-NET ชั้น ปวส.2 ปีการศึกษา 2562 สอบ 4 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ผลการสอบ คือ 1.) ทักษะภาษาและการสื่อสาร ผู้เข้าสอบ 124,156 คน มีคะแนนเฉลี่ย 20.91 คะแนน 2.) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ผู้เข้าสอบ 124,156 คน มีคะแนนเฉลี่ย 15.90 คะแนน 3.) ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิต ผู้เข้าสอบ 124,226 คน มีคะแนนเฉลี่ย 26.10 คะแนน 4.) ทักษะการจัดการงานอาชีพ ผู้เข้าสอบ 124,226 คน มีคะแนนเฉลี่ย 18.57 คะแนน ภาพรวมผลสอบ V-NET ชั้น ปวส.2 ทุกวิชามีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

จากคะแนน V-NET ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนชั้น ปวส.2 ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังจะเข้าสู่การประกอบอาชีพ มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 30 คะแนน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) ในทั้ง 4 กลุ่มสาระวิชา คือ 1.) ทักษะภาษาและการสื่อสาร 2.) ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา 3.) ทักษะทางสังคม และการดำรงชีวิต และ 4.) ทักษะการจัดการงานอาชีพ ตามตารางที่ 1.10



### ตารางที่ 1.9 คะแนน O-NET ปีการศึกษา 2563

(สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564)

วิชา	ชั้น ป.6		ชั้น ม.3		ชั้น ม.6	
	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*
ภาษาไทย	495,250	56.20	357,051	54.29	363,113	44.36
ภาษาอังกฤษ	495,217	43.55	352,119	34.38	365,170	29.94
คณิตศาสตร์	495,206	29.99	357,425	25.46	365,770	26.04
วิทยาศาสตร์	495,223	38.78	352,867	29.89	362,284	32.68
สังคมศึกษา					366,117	35.93

\*คะแนนเต็ม 100 คะแนน

### ตารางที่ 1.10 คะแนน V-NET ปีการศึกษา 2562

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

วิชา	ปวช.3		ปวส.2	
	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*
ทักษะภาษาและการสื่อสาร	142,039	39.89	124,156	20.91
ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา	142,039	35.58	124,156	15.90
ทักษะทางสังคม และการดำรงชีวิต	142,245	52.72	124,226	26.10
ทักษะการจัดการงานอาชีพ	142,245	46.21	124,2	29.89
สังคมศึกษา				

\*คะแนนเต็ม 100 คะแนน

#### 4.) ผลคะแนน N-NET

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินอกโรงเรียน (Non-Formal National Education Test; N-NET) เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ให้แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการทดสอบ เพื่อ 1.) ดำเนินการจัดสอบให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายที่ศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงาน กศน. 2.) ทดสอบความรู้ความคิดของนักเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 3.) นำผลการทดสอบไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน 4.) นำผลการทดสอบไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชาติ 5.) นำผลการสอบไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น

การทดสอบ N-NET ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2564 สอบ 5 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนนได้ ผลการสอบ คือ 1.) สารความรู้พื้นฐาน ผู้เข้าสอบ 7,058 คน มีคะแนนเฉลี่ย 42.35 คะแนน 2.) สารการพัฒนาสังคม ผู้เข้าสอบ 7,015 คน มีคะแนนเฉลี่ย 48.66 คะแนน 3.) สารทักษะการเรียนรู้ ผู้เข้าสอบ 7,046 คน มีคะแนนเฉลี่ย 38.24 คะแนน 4.) สารการประกอบอาชีพ ผู้เข้าสอบ 7,043 คน มีคะแนนเฉลี่ย 39.83 คะแนน และ สารทักษะการดำเนินชีวิต ผู้เข้าสอบ 7,036 คน มีคะแนนเฉลี่ย 46.35 คะแนน

การทดสอบ N-NET ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2564 สอบ 5 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนนได้ ผลการสอบ คือ 1.) สารความรู้พื้นฐาน ผู้เข้าสอบ 38,510 คน มีคะแนนเฉลี่ย 33.67 คะแนน 2.) สารการพัฒนาสังคม ผู้เข้าสอบ 38,351 คน มีคะแนนเฉลี่ย 37.81 คะแนน 3.) สารทักษะการเรียนรู้ ผู้เข้าสอบ 38,305 คน มีคะแนนเฉลี่ย 37.41 คะแนน 4.) สารการประกอบอาชีพ ผู้เข้าสอบ 38,287 คน มีคะแนนเฉลี่ย 36.47 คะแนน และสารทักษะการดำเนินชีวิต ผู้เข้าสอบ 38,283 คน มีคะแนนเฉลี่ย 39.78 คะแนน

การทดสอบ N-NET ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2564 สอบ 5 วิชา แต่ละวิชามีคะแนนเต็ม 100 คะแนนได้ ผลการสอบ คือ 1.) สารความรู้พื้นฐาน ผู้เข้าสอบ 52,835 คน มีคะแนนเฉลี่ย 27.37 คะแนน 2.) สารการพัฒนาสังคม ผู้เข้าสอบ 52,627 คน มีคะแนนเฉลี่ย 30.08 คะแนน 3.) สารทักษะการเรียนรู้ ผู้เข้าสอบ 52,681 คน มีคะแนนเฉลี่ย 27.75 คะแนน 4.) สารการประกอบอาชีพ ผู้เข้าสอบ 52,664 คน มีคะแนนเฉลี่ย 36.64 คะแนน และสารทักษะการดำเนินชีวิต ผู้เข้าสอบ 52,662 คน มีคะแนนเฉลี่ย 32.26 คะแนน

จากคะแนน N-NET ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังจะเข้าสู่การประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่า 40 คะแนน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) ในทั้ง 5 กลุ่มสาระวิชา คือ สารความรู้พื้นฐาน สารการพัฒนาสังคม สารทักษะการเรียนรู้ สารการประกอบอาชีพ และสารการดำเนินชีวิต รายละเอียดดังตารางที่ 1.11

ตารางที่ 1.11 คะแนน N-NET ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2564

(สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564)

วิชา	ระดับประถมศึกษา		ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*	จำนวนผู้สอบ	คะแนนเฉลี่ย*
สารความรู้พื้นฐาน	7,058	42.35	38,510	33.67	52,835	27.37
สารการพัฒนาสังคม	7,015	48.66	38,351	37.81	52,627	30.08
สารทักษะการเรียนรู้	7,046	38.24	38,305	37.41	52,681	27.75
สารการประกอบอาชีพ	7,043	39.83	38,287	36.47	52,664	36.64
สารทักษะการดำเนินชีวิต	7,036	46.35	38,283	39.78	52,662	32.26

\*คะแนนเต็ม 100 คะแนน

### 1.1.3 การจัดสรรงบประมาณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565

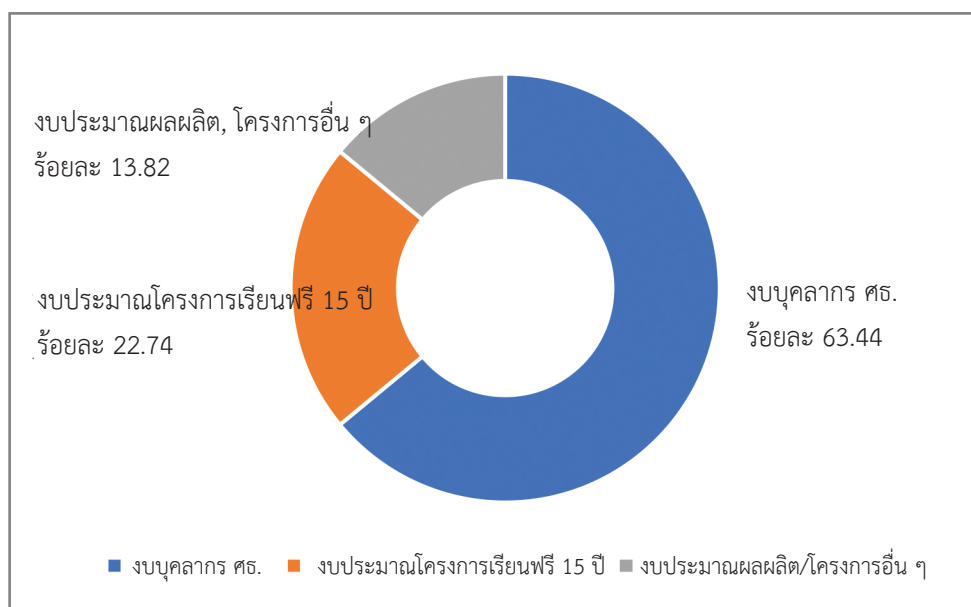
#### 1.) งบประมาณในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กระทรวงศึกษาธิการได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินรวม 330,426 ล้านบาท แบ่งเป็น งบบุคลากร 209,634 ล้านบาท (ร้อยละ 63.44) งบดำเนินการ 15,820 ล้านบาท (ร้อยละ 4.79) งบลงทุน 14,648 ล้านบาท (ร้อยละ 4.43) งบอุดหนุน 86,484 ล้านบาท (ร้อยละ 26.17) และงบรายจ่ายอื่น 3,840 ล้านบาท (ร้อยละ 1.16)

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้รับการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ลดลง 26,023 ล้านบาท (ลดลง ร้อยละ 7.30) โดยงบประมาณที่ได้รับจัดสรรลดลง ได้แก่ งบบุคลากรลดลง 13,565 ล้านบาท งบดำเนินงานลดลง 4,210 ล้านบาท งบลงทุนลดลง 4,789 ล้านบาท งบอุดหนุนลดลง 2,144 ล้านบาท และงบรายจ่ายอื่น ลดลง 1,315 ล้านบาท

สัดส่วนภาพรวมงบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565<sup>10</sup> คิดเป็น 1.) งบบุคลากรกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 63.44 2.) งบประมาณโครงการเรียนฟรี 15 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 22.74 และ 3.) งบประมาณผลผลิต/โครงการอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 13.82 ตามภาพที่ 1.8

งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2565 จำนวน 330,426 ล้านบาท



ภาพที่ 1.8 สัดส่วนภาพรวมงบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ

(สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2564)

โครงการสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้งบประมาณถึง ร้อยละ 22.74 ของงบประมาณทั้งหมดที่ได้รับ คือ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี / โครงการงบรายหัวฯ) วงเงิน 75,135 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณของ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กับปี พ.ศ. 2564 ในโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี / โครงการงบรายหัวฯ) วงเงิน 75,135 ล้านบาท พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้รับการจัดสรรลดลง 1,030 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม จำนวนนักเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ก็มีจำนวนลดลงเช่นกัน เมื่อวิเคราะห์งบประมาณที่ได้รับต่อนักเรียน 1 คน พบว่า งบประมาณต่อนักเรียน 1 คน ในปี พ.ศ. 2565 ได้รับเพิ่มขึ้น ทั้งในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ และในทุกหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ เว้นแต่ การศึกษานอกระบบ ที่งบประมาณ/นักเรียน 1 คน ลดลงเล็กน้อย คือ 2 บาท/นักเรียน 1 คน ดังตารางที่ 1.12

โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี / โครงการงบรายหัวฯ) สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา จำนวน 5 รายการ ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ค่าจัดการเรียนการสอน หมายถึง เงินงบประมาณ เงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เงินอุดหนุนรายหัว บัณฑิตขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและสถานประกอบการ โดยมีเกณฑ์และอัตราดังนี้

1.1 เงินอุดหนุนรายหัว จัดสรรให้นักเรียนทุกคนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอัตราการจัดสรรจำแนกตามระดับ ดังนี้

- ระดับก่อนประถมศึกษา	1,700 บาท/คน/ปี
- ระดับประถมศึกษา	1,900 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3,500 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3,800 บาท/คน/ปี

1.2 เงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติม จัดสรรให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มเติมจากเงินรายหัวที่ได้รับปกติ

- โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) เพิ่มเติม	500 บาท/คน/ปี
- โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 300 คน) เพิ่มเติม	1,000 บาท/คน/ปี
- โรงเรียนขยายโอกาส (นักเรียนน้อยกว่า 300 คน) เพิ่มเติมเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	1,000 บาท/คน/ปี
- ค่าบัณฑิตขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน	
- ระดับประถมศึกษา	1,000 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3,000 บาท/คน/ปี
- ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน	
- ระดับประถมศึกษา	8,000 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8,000 บาท/คน/ปี



1.3 เงินอุดหนุนรายหัว สำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและสถานประกอบการ

- ระดับก่อนประถมศึกษา	7,192 บาท/คนปี
- ระดับประถมศึกษา	7,362 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	10,276 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	10,606 บาท/คนปี
- ระดับ ปวช. 1 - 3	11,736 บาท/คนปี

1.4 เงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนศึกษาสงเคราะห์

- ระดับก่อนประถมศึกษา	
- นักเรียนประจำ	30,600 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	8,920 บาท/คนปี
- ระดับประถมศึกษา	
- นักเรียนประจำ	30,800 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	9,120 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	
- นักเรียนประจำ	32,200 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	10,100 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
- นักเรียนประจำ	32,500 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	10,400 บาท/คนปี

1.5 เงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

- ระดับก่อนประถมศึกษา	
- นักเรียนประจำ	31,020 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	8,920 บาท/คนปี
- ระดับประถมศึกษา	
- นักเรียนประจำ	31,220 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	9,120 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	
- นักเรียนประจำ	32,600 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	10,500 บาท/คนปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
- นักเรียนประจำ	32,500 บาท/คนปี
- นักเรียนไป-กลับ	10,800 บาท/คนปี



1.6 เงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษ

- ค่าอาหารนักเรียนประจำ	27,000 บาท/คน/ปี
- ปัจจัยพื้นฐานนักเรียนประจำ	1,000 บาท/คน/ปี
- ค่าอาหารนักเรียนไป-กลับ	6,600 บาท/คน/ปี

2. ค่าหนังสือเรียน หมายถึง ค่าหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับระดับก่อนประถมศึกษา ค่าหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้น และแบบฝึกหัดรายวิชาพื้นฐานใน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้เฉพาะ ป.1 - ป.6 มีอัตรามูลค่าหนังสือต่อชุด ดังนี้

- ก่อนประถมศึกษา	200 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	656 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	650 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	653 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	707 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	846 บาท/คน/ปี
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	859 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	808 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	921 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	996 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	1,384 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	1,326 บาท/คน/ปี
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	1,164 บาท/คน/ปี
- ชั้น ปวช. 1-3 ที่จัดโดยสถานประกอบการ	2,000 บาท/คน/ปี

3. ค่าอุปกรณ์การเรียน หมายถึง ค่าอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ สีเทียน สีน้ำ ดินน้ำมัน ไร้สารพิษ กรรไกรสำหรับเด็กปฐมวัย กระดาษ สมุด ดินสอ ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด กระเป๋านักเรียน อินเทอร์เน็ตซิมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับนักเรียนพิการ ฯลฯ มีอัตราดังนี้

- ระดับก่อนประถมศึกษา	200 บาท/คน/ปี
- ระดับประถมศึกษา	390 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	420 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	460 บาท/คน/ปี
- ระดับ ปวช. 1-3 ที่จัดโดยสถานประกอบการ	460 บาท/คน/ปี

4. ค่าเครื่องแบบนักเรียน หมายถึง ค่าเสื้อ กางเกง กระโปรง มีอัตราดังนี้

- ระดับก่อนประถมศึกษา	300 บาท/คน/ปี
- ระดับประถมศึกษา	360 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	450 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	500 บาท/คน/ปี
- ระดับ ปวช. 1-3 ที่จัดโดยสถานประกอบการ	900 บาท/คน/ปี

5. ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง งบประมาณสำหรับกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมคุณธรรม กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางไกลในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีอัตราดังนี้

- ระดับก่อนประถมศึกษา	430 บาท/คน/ปี
- ระดับประถมศึกษา	480 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	880 บาท/คน/ปี
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	950 บาท/คน/ปี
- ระดับ ปวช. 1-3 ที่จัดโดยสถานประกอบการ	950 บาท/คน/ปี

## 2.) การจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กระทรวงศึกษาธิการมีงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น 358,361 ล้านบาท เมื่อจำแนกตามหน่วยงานที่ได้รับจัดสรร ซึ่งแบ่งเป็น 3 หน่วยงาน<sup>11</sup> ได้แก่ หน่วยงานในส่วนราชการ หน่วยงานในกำกับ และองค์การมหาชน พบว่า หน่วยงานในส่วนราชการ ได้รับจัดสรรงบประมาณรวม 355,134 ล้านบาท (ร้อยละ 99.10) หน่วยงานในกำกับ 1,975 ล้านบาท (ร้อยละ 0.55) องค์การมหาชน 1,252 ล้านบาท (ร้อยละ 0.35) รายละเอียดดังตารางที่ 1.13

การจัดสรรงบประมาณในส่วนราชการ ซึ่งได้รับจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ของงบประมาณทั้งหมด แบ่งเป็น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 50,560 ล้านบาท (ร้อยละ 14.11) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 279,475 ล้านบาท (ร้อยละ 77.99) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 24,909 ล้านบาท (ร้อยละ 6.95) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 191 ล้านบาท (ร้อยละ 0.05) โดยภาพรวม จะเห็นได้ว่า งบประมาณส่วนใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในงบประมาณจำนวน 279,475 ล้านบาทนี้ เป็นงบประมาณรายจ่ายบุคคลากร 207,342 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 74.18 ของงบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับ





ตารางที่ 1.13 การจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564  
(สำนักงานประมาณ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2564)

หน่วยงาน-ประเภทงบประมาณรายจ่าย	งบประมาณ (ล้านบาท)	ร้อยละของงบประมาณ
<b>รวมทั้งสิ้น</b>	<b>358,360</b>	<b>100.00</b>
<b>ส่วนราชการ</b>	<b>355,134</b>	<b>99.10</b>
1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	50,560	279,475
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	24,909	191
3. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	14.11	77.99
4. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	6.95	0.05
<b>หน่วยงานในกำกับ</b>	<b>1.975</b>	<b>0.55</b>
1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1,642	0.46
2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	126	0.04
3. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา	207	0.06
<b>องค์การมหาชน</b>	<b>1,252</b>	<b>0.35</b>
1. โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์	298	0.08
2. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)	669	0.19
3. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)	285	0.08

### 1.1.4 จำนวนหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย ปัจจุบันในประเทศไทยมีการจัดการศึกษาทั้งในระดับปริญญาบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต โดยแต่ละระดับมีจำนวนหลักสูตร ดังนี้

- 1.) ระดับปริญญาบัณฑิต มีจำนวน 7,833 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์ 3,721 หลักสูตร และหลักสูตรด้านสังคมศาสตร์ 4,112 หลักสูตร
- 2.) ระดับมหาบัณฑิต มีจำนวน 3,353 หลักสูตร
- 3.) ระดับดุษฎีบัณฑิต มีจำนวน 1,553 หลักสูตร

### 1.1.5 การพัฒนาการเรียนรู้ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

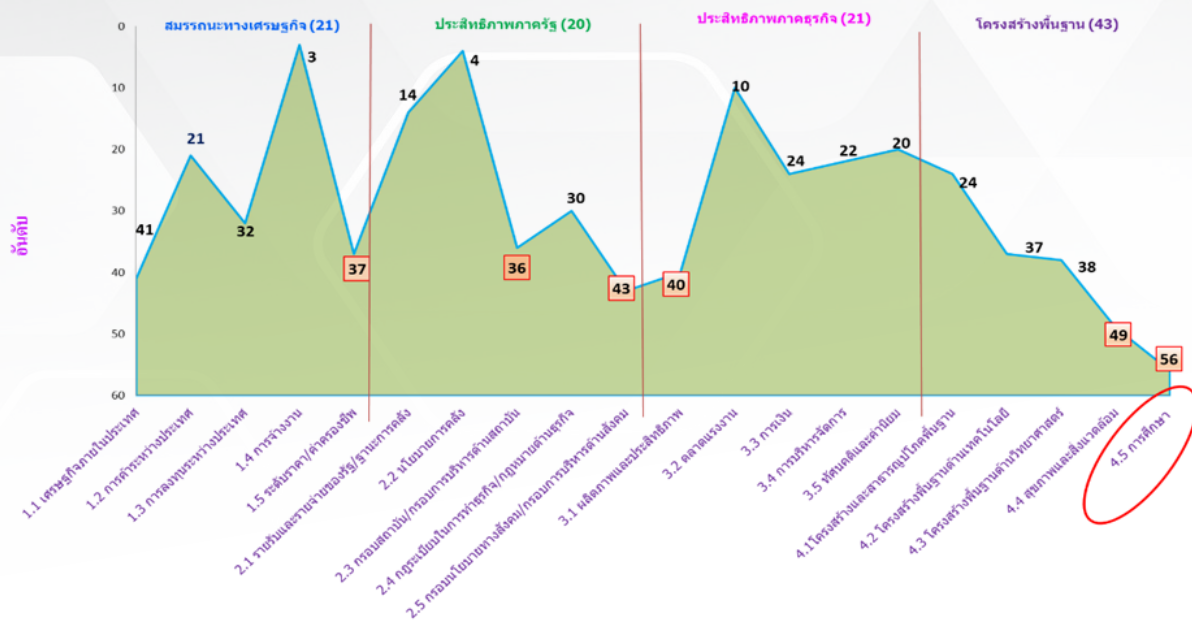
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ เป็นหนึ่งใน 23 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานเจ้าภาพดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย PISA อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา และศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก แต่เนื่องจาก คะแนนเฉลี่ย PISA ได้รายงานในข้อ 1.1.2 คุณภาพการศึกษาแล้ว ในส่วนนี้ จึงรายงานเฉพาะความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา และศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก รายละเอียด ดังต่อไปนี้

#### 1.) อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา

สถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development: IMD) ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ประจำปี 2564 ในรายงาน The World Competitiveness Yearbook (WCY) 2021<sup>12</sup> ซึ่งในปีนี้ IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ รวม 64 ประเทศ โดยแหล่งข้อมูลที่ IMD นำมาจัดอันดับมาจาก 2 ทาง คือ 1) ข้อมูลสถิติ/ข้อมูลทุติยภูมิ (Hard data /Secondary data) เป็นการรวบรวมจากองค์การระหว่างประเทศ ระดับชาติ และภูมิภาค เช่น OECD, World Bank, UN, WTO, UNESCO/UIS, IMF เป็นต้น 2) ข้อมูลจากการสำรวจ (Survey data) ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง โดยข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปของคะแนนความพึงพอใจที่มีค่าระหว่าง 1 - 10 ทั้งนี้ IMD พิจารณาจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศตามปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1.) สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) 2.) ประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) 3.) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และ 4.) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ประเมินครอบคลุมข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ สุขภาพและสิ่งแวดล้อมถึงปัจจัยด้านการศึกษา ซึ่งในแต่ละปัจจัยหลักประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย (Sub-Factor) (ภาพที่ 1.9)

ในปี 2564 IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของปัจจัยย่อย ในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษาอยู่ในอันดับ 56 มีอันดับลดลง 1 อันดับเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2563 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ 10 ปี ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีสมรรถนะด้านการศึกษาลดลง จากอันดับที่ 51 ในปี 2554 ลดลงเป็นอันดับที่ 56 ในปี 2564 ลดลงถึง 5 อันดับ (แผนภาพ 1.9) และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่กำหนดให้ในปี 2561 - 2565 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านการศึกษา เป็นอันดับที่ 45 จึงถือได้ว่ายังไม่บรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้





ภาพที่ 1.9 สมรรถนะในการแข่งขันของประเทศไทย ปี 2564 จำแนกตามปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย (IMD World Competitiveness Yearbook, 2021)

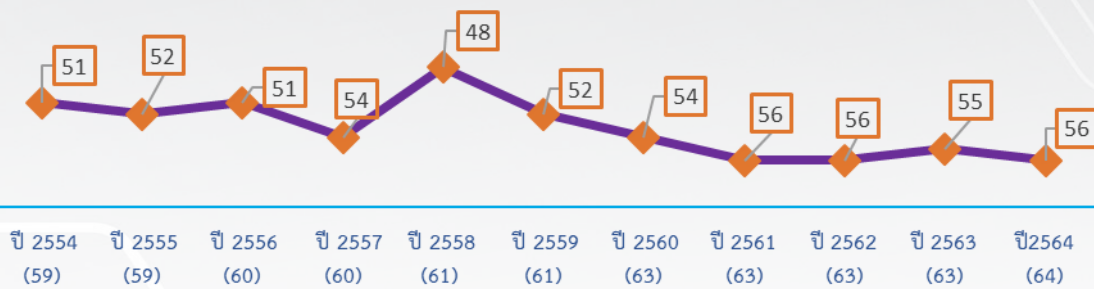
## ตัวชี้วัดด้านการศึกษางของ IMD

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ตามกรอบการประเมินของ IMD จำนวน 19 ตัวชี้วัดของประเทศไทย ในปี 2564 เปรียบเทียบกับปี 2563 พบว่า มีตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น 6 ตัวชี้วัด มีอันดับเท่าเดิม 4 ตัวชี้วัด และมีอันดับลดลง 9 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น มี 6 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดที่รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา 2.) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) 3.) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป และ 4.) ดัชนีมหาวิทยาลัย กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดที่ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.) การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา และ 2.) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

ตัวชี้วัดที่มีอันดับเท่าเดิม มี 4 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ 1.) งบประมาณด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา 2.) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 3.) ผลการทดสอบ PISA และ 4.) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ

ตัวชี้วัดที่มีอันดับลดลง มี 9 ตัวชี้วัด เป็นกลุ่มตัวชี้วัดที่รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.) งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP 2.) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร 3.) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา 4.) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา 5.) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา 6.) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน 7.) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดที่ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ 2 ตัวชี้วัด 1.) การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และ 2.) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ



### ภาพที่ 1.10 อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2554 - 2564

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือ จำนวนประเทศทั้งหมดที่เข้าร่วมการจัดอันดับ (IMD World Competitiveness Yearbook 2011-2021)

ทั้งนี้ ในปี 2564 ตัวชี้วัดด้านการศึกษาที่เป็นจุดแข็งหรือมีการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ 1.) ดัชนีมหาวิทยาลัย โดยมีอันดับดีขึ้น 1 อันดับ จากอันดับที่ 49 (2.02 คะแนน) ในปี 2563 มาเป็นอันดับที่ 48 (2.60 คะแนน) ในปี 2564 และ 2.) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา มีอันดับดีขึ้นถึง 6 อันดับ จากอันดับที่ 36 (ครู 1 คนต่อนักเรียน 16.2 คน) ในปี 2563 มาเป็นอันดับที่ 30 (ครู 1 คนต่อนักเรียน 15 คน) ในปี 2564 ในทางกลับกันตัวชี้วัดที่เป็นจุดอ่อนในด้านการศึกษามีจำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา มีอันดับลดลง 4 อันดับ จากอันดับ 57 (77.3%) ในปี 2563 เป็นอันดับ 61 (72.7%) ในปี 2564 2.) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา มีอันดับลดลง 3 อันดับ จากอันดับ 57 (ครู 1 คนต่อนักเรียน 24.16 คน) ในปี 2563 เป็นอันดับ 60 (ครู 1 คนต่อนักเรียน 25.95 คน) ในปี 2564 และ 3.) งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีอันดับลดลง 1 อันดับ จากอันดับ 58 (3%) ในปี 2563 เป็นอันดับ 59 (3%) ในปี 2564 (ตารางที่ 1.14)

### ตารางที่ 1.14 ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ IMD และอันดับภาพรวมด้านการศึกษา 3 ปีซ้อนหลัง

(IMD World Competitiveness Yearbook 2019-2021)

	ปี 2019 (พ.ศ. 2562)		ปี 2020 (พ.ศ. 2563)		ปี 2021 (พ.ศ. 2564)	
<b>อันดับภาพรวมด้านการศึกษา</b>	56		55		56	
	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 64 ประเทศ)	Value
1. งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (%)	51	3.50	58	3.00	59	3.00
2. งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรคิดเป็น US\$ ต่อหัว	55	239 US\$	56	229 US\$	57	247 US\$

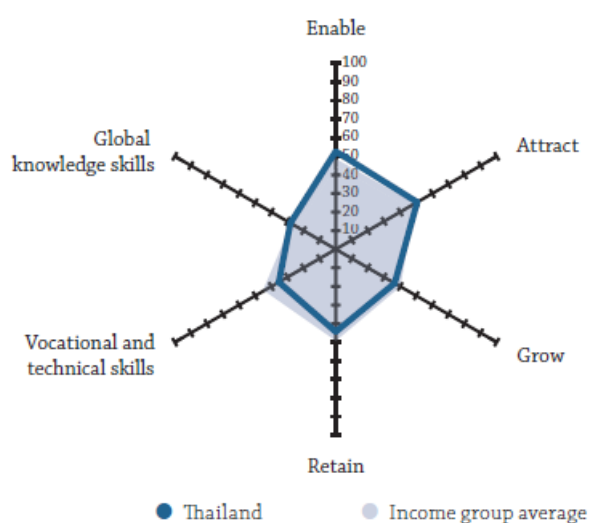
	ปี 2019 (พ.ศ. 2562)		ปี 2020 (พ.ศ. 2563)		ปี 2021 (พ.ศ. 2564)	
อันดับภาพรวมด้านการศึกษา	56		55		56	
	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 64 ประเทศ)	Value
3. งบประมาณรายจ่ายด้าน การศึกษาต่อ่อนักเรียนทุกระดับ การศึกษา (US\$ ต่อหัว)	55	930 US\$	56	930 US\$	56	986 US\$
4. อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอน ระดับประถมศึกษา	40	16.70	36	16.20	30	15.00
5. อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา	60	26.63	57	24.16	60	25.95
6. อัตราการเข้าเรียนระดับ มัธยมศึกษา (%)	56	77.30	57	77.30	61	72.70
7. ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (%)	41	33.60	48	33.00	49	32.00
8. ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (%)	45	23.60	47	24.90	47	24.90
9. จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามา เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศ ต่อประชากร 1,000 คน	51	0.48	53	0.48	54	0.48
10. จำนวนนักศึกษาไทยที่ไป ศึกษาต่อต่างประเทศในระดับ อุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน	53	0.45	53	0.49	54	0.50
11. ผลการทดสอบ PISA						
1.) Mathematics (คณิตศาสตร์)	49	415	50	419	50	419
2.) Sciences (วิทยาศาสตร์)	49	421	50	426	50	426
3.) Reading (การอ่าน)	-	409	50	393	50	393
12. ร้อยละของนักเรียนที่มีผล การทดสอบคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ (%)	-	-	50	31.20	50	31.20

	ปี 2019 (พ.ศ. 2562)		ปี 2020 (พ.ศ. 2563)		ปี 2021 (พ.ศ. 2564)	
อันดับภาพรวมด้านการศึกษา	56		55		56	
	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 63 ประเทศ)	Value	อันดับที่ (จาก 64 ประเทศ)	Value
13. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (คะแนนเฉลี่ย)	59	78	59	78	58	80
14. ความคิดเห็นต่อการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (คะแนนเต็ม 10)	45	5.25	39	5.80	42	5.63
15. ความคิดเห็นต่อการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา (คะแนนเต็ม 10)	44	5.52	38	5.96	37	5.95
16. ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ (คะแนนเต็ม 10)	40	5.94	34	6.45	37	6.21
17. ดัชนีมหาวิทยาลัย (คะแนน)	50	5.10	49	2.02	48	2.60
18. อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (%)	59	7.10	58	6.20	57	6.20
19. ความคิดเห็นต่อทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ (คะแนนเต็ม 10)	46	4.95	47	5.02	46	5.02



## 2.) ศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ ได้กำหนดเป้าหมายความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับสากล โดยยึดรายงานดัชนีศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลก (Global Talent Competitiveness Index: GTCI) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ รายงานดังกล่าววัดศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลใน 6 มิติ ได้แก่ 1.) ปัจจัยเสริมภายใน (Enable) 2.) การดึงดูด (Attract) 3.) พัฒนาคคน (Grow) 4.) การรักษาคคน (Retain) 5.) ทักษะสายวิชาชีพ (Vocational & Technical Skills) และ 6.) ความรู้ความสามารถในระดับสากล (Global Knowledge Skills) ซึ่งจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ประเทศไทยได้รับคะแนนใน 6 ด้านข้างต้น คือ 52.68 คะแนน 50.61 คะแนน 36.59 คะแนน 44.42 คะแนน 35.36 คะแนน และ 28.16 คะแนน<sup>13</sup> ตามลำดับ (ภาพที่ 1.11)



ภาพที่ 1.11 ดัชนีศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลกปี 2020 ของประเทศไทย (INSEAD, 2020)

โดยรวม ในปี 2563 ประเทศไทยได้รับคะแนน GTCI อยู่ที่ 41.3 คะแนน ซึ่งยังคงห่างจากค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ ว่าภายในปี 2565 จะมีคะแนนไม่น้อยกว่า 50.1 คะแนน โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 67 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ใน ASEAN พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนที่ต่ำกว่า 5 ประเทศเหล่านี้ ได้แก่ สิงคโปร์ มีคะแนน GTCI 78.48 คะแนน (อันดับที่ 3) มาเลเซีย มีคะแนน GTCI 60.4 คะแนน (อันดับที่ 26) บรูไน มีคะแนน GTCI 52.17 คะแนน (อันดับที่ 38) ฟิลิปปินส์ มีคะแนน GTCI 47.52 คะแนน (อันดับที่ 46) และอินโดนีเซีย มีคะแนน GTCI 41.81 คะแนน (อันดับที่ 65)



## 1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษา



ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาในปี 2564 ถูกรวบรวมออกมาเป็น 5 เรื่อง ได้แก่ ผลของ COVID-19 ต่อการศึกษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางสังคม การว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา และทักษะการทำงานที่ผู้ประกอบการต้องการให้มีการเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1.2.1 ผลของ COVID-19 ต่อการศึกษา

การระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลต่อการจัดการการศึกษา ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ผลของ COVID-19 ต่อการศึกษามีทั้งการหยุดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกล และออนไลน์ การหลุดออกจากระบบของนักเรียน การสูญเสียการเรียนรู้ การเพิ่มการเรียนรู้ และสุขภาพของนักเรียน รายละเอียด ดังต่อไปนี้

#### 1.) การหยุดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้ สถานศึกษาทุกระดับต้องปิดสถานศึกษา เพื่อป้องกันการระบาดของโรคในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องประกาศเลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนประถมและมัธยม จากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 หยุดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนระบบทางไกล โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ<sup>14</sup> คือ

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม (7 เมษายน - 17 พฤษภาคม 2563) สัมรวจความพร้อมในด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอน รวมถึงขออนุมัติใช้ช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมขออนุมัติเผยแพร่การเรียนการสอนจากห้องเรียนต้นทาง ในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำสื่อวีดิทัศน์การสอน โดยครูต้นแบบ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และรวบรวมสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ใน OBEC Content Center ชุดโปรแกรมและแพลตฟอร์มการเรียนรู้อัตโนมัติของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น Tutor ดิวฟรี.com, e-Book เป็นต้น รวมถึงเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบเครือข่าย เพื่อรองรับการให้บริการ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับระบบ Digital e-Learning ของกระทรวงศึกษาธิการ

ระยะที่ 2 การทดลองจัดการเรียนการสอนทางไกล (18 พฤษภาคม - 30 มิถุนายน 2563) จะทดลองจัดการเรียนการสอนทางไกล ในระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล โดยการเผยแพร่สัญญาณจากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ (DLTV) ในระดับปฐมวัยเน้นกิจกรรมเตรียมความพร้อมเด็ก และระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลและระบบออนไลน์ โดยครู

ต้นแบบ ด้วยเครื่องมือการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งเปิดศูนย์รับฟังความคิดเห็น การเรียนการสอนทางไกล จากผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา และ ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ แนะนำช่องทางการเรียนทางไกลให้กับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 การจัดการเรียนการสอน (1 กรกฎาคม 2563 - 30 เมษายน 2564) ได้วางแผนไว้สำหรับ 2 สถานการณ์ นั่นคือ สถานการณ์ที่ 1 กรณีที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ยังไม่คลี่คลาย จะจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยระบบทางไกลผ่าน DLTV และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยวีดิทัศน์การสอนโดยครูต้นแบบ และระบบออนไลน์ด้วยเครื่องมือการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา และสถานการณ์ที่ 2 กรณีที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) คลี่คลาย จะจัดการเรียนการสอนปกติในโรงเรียน โดยให้เว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และมีแผนเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ โดยจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

ระยะที่ 4 การทดสอบและการศึกษาต่อ (1 เมษายน - 15 พฤษภาคม 2564) จะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบและคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ นั่นคือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เกี่ยวกับระบบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS GAT PAT) และ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

หลังจากการระบาดของ COVID-19 ครั้งแรกในเดือนมีนาคม 2563 ก็ยังมีการระบาดในลักษณะกลุ่มก้อนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการระบาดที่ตลาดกลางกุ้ง จ.สมุทรสาคร ในช่วงเดือนธันวาคม 2563 และที่สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร ในช่วงเดือนมีนาคม 2564 ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นต้องประกาศให้เลื่อนการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จากเดิมที่กำหนดไว้ วันที่ 17 พ.ค. 2564 ชยับไปเป็นวันที่ 1 มิ.ย. 2564 แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ปะทุขึ้นอีกเป็นรอบที่ 3 ยังไม่มีทีท่าว่าจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดให้ทุเลาเบาบางลงได้ ทำให้ประกาศเลื่อนการเปิดเรียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จากวันที่ 1 มิ.ย. ออกไปอีกครั้งเป็นวันที่ 14 มิ.ย. 2564

## 2) การเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกล และออนไลน์

กระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19<sup>15</sup> จากเดิมที่เป็นการเรียนการสอนที่สถานศึกษา (On-Site) ให้สถานศึกษามีทางเลือกในการจัดการเรียนการสอนอีก 4 รูปแบบเพิ่มเติมในขณะที่ปิดสถานศึกษา คือ การเรียนการสอนผ่านทีวี ผ่านระบบดาวเทียม ระบบเคเบิลทีวี (On-Air) การเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ผ่านระบบ Video Conference (Online) การจัดการเรียนการสอนผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ เช่น YouTube (On-Demand) และการจัดการเรียนการสอน โดยการนำหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง (On-Hand) ดังภาพที่ 1.12



ภาพที่ 1.12 การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19  
(ศูนย์ปฏิบัติการเฉพาะกิจการจัดการศึกษาทางไกล ในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019  
(COVID-19) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1, 2564)

ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป กระทรวงศึกษาจึงได้ออกแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลสำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน<sup>16</sup> โดยสำหรับระดับก่อนประถมศึกษา ในด้านการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการครูสามารถออกแบบกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรม หรือผสมผสานกิจกรรมแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้สนับสนุน และอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนรู้ที่บ้าน โดยการออกแบบและการจัดประสบการณ์ ให้ 1.) จัดรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดแทรกในวิถีชีวิตของเด็ก และจัดจำนวนชั่วโมงให้เหมาะสมตามช่วงวัย 2.) จัดกิจกรรมประจำวันหลักที่เน้นการบูรณาการพัฒนาการและวิถีชีวิตประจำวันที่บ้านเด็ก และ 3.) งด/ลดการบ้าน ส่วนด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก ให้ประเมินร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ให้เหมาะสมตามสภาพบริบท โดยให้เชื่อมโยงรูปแบบการเรียนรู้ ผู้ปกครองและครูอาจตกลงกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานการประเมินตามความจำเป็นและเหมาะสมตามสภาพบริบท โดยไม่สร้างความเครียดให้กับเด็กและผู้ปกครอง

สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านหลักสูตร ให้จัดเนื้อหาที่จำเป็นเป็น "รายวิชาหลัก" เนื้อหาอื่น ๆ จัดเป็น "รายวิชาบูรณาการ" เช่น ในระดับประถมศึกษา ควรปรับเป็น ระดับชั้น ป.1 - ป.3 จัดรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ เน้นการอ่านออกเขียนได้ ใช้ภาษาเป็น และคิดคำนวณได้ ส่วนเนื้อหาอื่น ๆ ให้จัดเป็นรายวิชาบูรณาการ **ด้านการจัดการเรียนการสอน** ให้จัดด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ในหลายทางเลือก เช่น มีทั้งการเรียนรู้จาก DLTV ผ่านจานดาวเทียม และการเรียนออนไลน์ ควรลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการปฏิบัติจริง และจัดจำนวนชั่วโมงเรียนออนไลน์ให้เหมาะสมกับช่วงวัย งด/ลดการบ้านให้เท่าที่จำเป็น และบูรณาการภาระงาน/การบ้าน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนบทบาทของครูและผู้ปกครอง ให้ครูเป็นผู้สอน ผู้สนับสนุน ผู้ส่งเสริม ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ประสานงาน ระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างครูกับผู้ปกครอง และให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับครู โดยผู้บริหารมีหน้าที่วางแผน สนับสนุน ส่งเสริม

และอำนวยความสะดวกให้กับครูและผู้ปกครองทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านการวัดและประเมินผล การนับเวลาเรียนควรสอดคล้องและเชื่อมโยงกับรูปแบบการเรียนรู้ ใช้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) รวมถึงการทดสอบ ความสามารถด้านการอ่าน (RT) และการทดสอบความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ (NT) ให้เป็นไปตามความสมัครใจของผู้เรียนแต่ละคน

### 3.) การหลุดออกจากระบบของนักเรียน

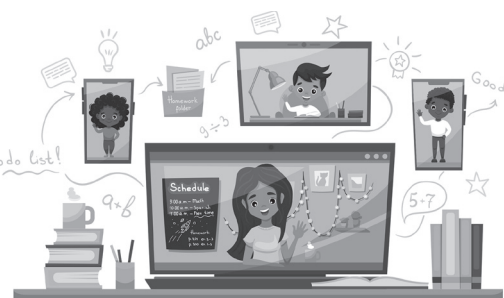
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ความยากจนที่ซ้ำซ้อน ทั้งยากจนเฉียบพลัน จนถาวร และเกือบจน สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจ ปัญหานี้ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา เนื่องจากทำให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาในระบบจำนวนมาก กองทุน เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาคาดการณ์ว่า เมื่อสิ้นปีการศึกษา 2564 จะมีนักเรียนหลุดออกจากระบบประมาณ 65,000 คน<sup>17</sup> โดยคิดเป็นระดับประถมศึกษา ร้อยละ 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20 ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ร้อยละ 48 และในจำนวนนี้ โอกาสเข้ามหาวิทยาลัยได้เพียง ร้อยละ 8 - 10

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีโครงการเรียนฟรี 15 ปี แต่ต้นทุนการศึกษาของนักเรียนนั้น มีค่าใช้จ่ายแฝง เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร อยู่ประมาณคนละ 2,058 - 6,034 บาท ด้วยปัญหาความยากจน ของครอบครัวนี้ จึงเป็นเหตุให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

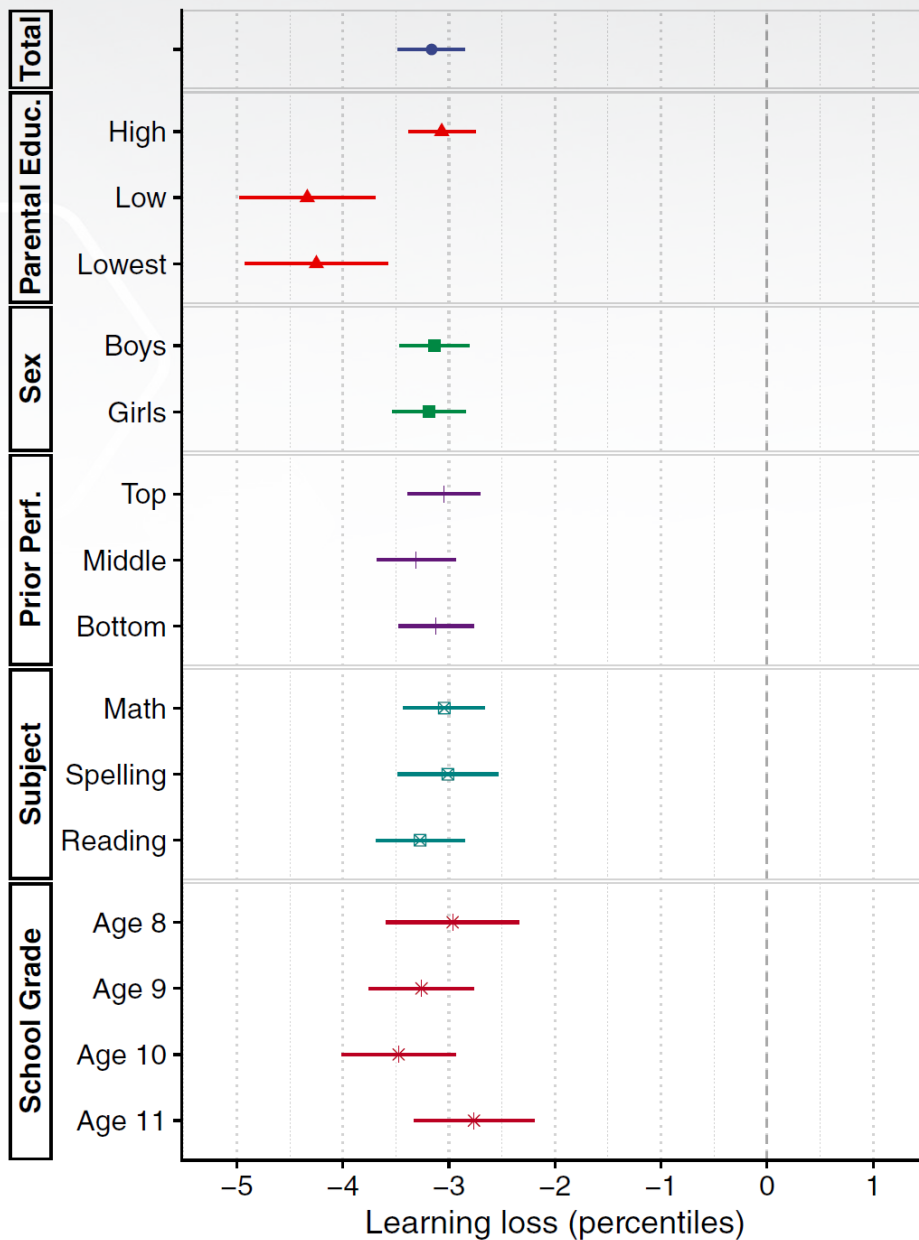
### 4.) การสูญเสียการเรียนรู้ (Learning Loss)

การสูญเสียการเรียนรู้ หมายถึง ระดับความรู้ที่นักเรียนสูญเสียหรือทำสูญหายไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น เมื่อปิดเทอมฤดูร้อน เด็กนักเรียนมักหลงลืมความรู้ที่เรียนมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง<sup>18</sup> ในกรณีการปิด สถานศึกษาจากวิกฤตการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 แม้นักเรียนที่ยังอยู่ในระบบจะไม่ได้หยุดเรียน ทั้งหมด แต่การเรียนในรูปแบบออนไลน์ก็ยังไม่สามารถทดแทนห้องเรียนจริงๆ ได้ นักเรียนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึง หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ได้ เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์และการเชื่อมต่อ อินเทอร์เน็ตสำหรับการเรียนรู้ทางไกล เด็ก ๆ ที่อายุน้อย ไม่สามารถเรียนทางไกลได้ เพราะขาดการสนับสนุนให้ใช้ เทคโนโลยี ในหลายครอบครัวอาจต้องผลัดกันใช้พื้นที่และอุปกรณ์สำหรับการเรียนในแต่ละครั้ง จึงถือเป็นอุปสรรค สำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาของ Engzell, Frey, และ Verhagen<sup>19</sup> เกี่ยวกับการสูญเสียการเรียนรู้จากการปิด การเรียนการสอนที่โรงเรียนระดับประถมศึกษาในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ในประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ในระดับ สูงที่สุดของโลกประเทศหนึ่ง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การปิดโรงเรียนเพียง 8 สัปดาห์ ส่งผลให้นักเรียนระดับประถมศึกษาเกิดการสูญเสีย การเรียนรู้ประมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ในไทย โดยกลุ่มนักเรียนที่เกิด ภาวะสูญเสียการเรียนรู้ เป็นกลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีการศึกษาน้อย ดังภาพที่ 1.13







ภาพที่ 1.13 การประมาณค่าการเกิดการสูญเสียการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนต่างๆ (เปอร์เซ็นต์ไทล์)  
(Engzell P., Frey A., and Verhagen M.D., 2021)

จากบทสัมภาษณ์ครูสัญญา มัครินทร์ โรงเรียนสีชมพูศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา<sup>18</sup> พบว่า การสูญเสียการเรียนรู้ของนักเรียนไทย เกิดขึ้นเนื่องจากนักเรียนไม่พร้อมที่จะเรียนออนไลน์ มีนักเรียนเพียงร้อยละ 25 เท่านั้นที่เรียนออนไลน์ได้ ที่เหลือคือเข้าๆ ออกๆ เพราะเน็ตไม่ค่อยมีสัญญาณ และมีนักเรียนที่ไม่เข้าเรียนเลย โดยผลการสำรวจโดยครูพบว่า นักเรียนที่หายไปเกิดจากสาเหตุคือ ไม่มีสมาร์ตโฟน ไม่มีเงินสำหรับจ่ายค่าอินเทอร์เน็ต และสภาพแวดล้อมไม่พร้อมเรียน เช่น อยู่กลางทุ่งนาที่ห่างไกล ฝนตกหนักสัญญาณหาย เป็นต้น



วิธีการกอบกู้ภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ที่แนะนำโดย Rebecca Palacios สมาชิกคณะกรรมการหลักสูตรและช่วงวัยแห่งการเรียนรู้<sup>20</sup> คือ ให้พ่อแม่ผู้ปกครองช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยมี 3 ขั้นตอน คือ 1.) ให้ความสำคัญกับคุณภาพบนหน้าจอ โดยให้นักเรียนใช้เวลาไปกับแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับช่วงวัยที่จะส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางการศึกษาของเด็กมากกว่าที่จะใช้เวลาไปกับรายการบันเทิงวาไรตี้ 2.) กำหนดเวลา “อ่าน” ทุกวัน พ่อแม่ควรสนับสนุนให้เด็กอ่านหนังสือ ทั้งหนังสือวิชาการและหนังสือนอกระบบเรียน โดยการอ่านเพียงวันละ 20 นาทีต่อวัน จะสามารถฟื้นฟูความรู้ที่สูญหายไปให้คืนกลับมาได้ 3.) เพิ่มช่วงเวลาแห่งการ “สอน” โดยพ่อแม่ควรให้เด็กได้ใกล้ชิดได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับพ่อแม่ เช่น การเข้าครัวทำอาหาร ปลูกผัก ดูแลสวน ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของบ้าน จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของพ่อแม่

## 5.) การเพิ่มการเรียนรู้ (Learning Gain)

ในวิกฤติที่มีโอกาสอยู่เสมอ แม้ว่าในช่วงการปิดสถานศึกษาเพื่อป้องกันการระบาดของโรค COVID-19 ในโรงเรียนจะทำให้เกิดการสูญเสียการเรียนรู้ แต่ในระหว่างนี้ก็มีการเพิ่มการเรียนรู้ (Learning Gain) เกิดขึ้นทั้งในแง่ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาและสถานศึกษาสู่องค์กรยุคดิจิทัลในเวลาอันสั้น การเปิดห้องเรียนของครูต่อผู้ปกครอง และการเพิ่มการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แอปพลิเคชัน และอินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ รวมถึงผ่านการเรียนรู้ร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่ทำให้การทำงานต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะใช้งานสูงขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนวิถีใหม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายและพัฒนาเพิ่มขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอน พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ผลิตรายการเรียนการสอน เช่น Project14<sup>21</sup> (ภาพที่ 1.14) และมีการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) มาใช้ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์อย่างเต็มรูปแบบ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) ให้ผู้เรียนมีทักษะสอดคล้องกับการเรียนและการทำงานในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้แบบทางไกลทำให้นักเรียนต้องเรียนรู้ที่บ้าน พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงจำเป็นต้องปรับบทบาทจากผู้ดูแลมาเป็นครูสอนหนังสือให้กับลูก ๆ ทำให้พ่อแม่หลายคนได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ในการใช้งานแอปพลิเคชัน เพื่อนำมาใช้ในการสอนและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับลูก โดยเฉพาะเด็กเจนเนอเรชันอัลฟ่า (Generation Alpha) ซึ่งถือเป็นยุคที่ระบบการติดต่อสื่อสารพัฒนาแบบก้าวกระโดด ประกอบกับการเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกๆ วัน นอกจากความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชันสมัยใหม่ พ่อแม่ผู้ปกครองยังได้มีโอกาสเข้าชั้นเรียนพร้อมนักเรียน และได้เพิ่มการสอนลูกแบบเล่าเรื่องราว หรือประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองได้พบเจอมาในอดีต ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่าที่สอดแทรกเนื้อหา องค์ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อีกด้วย





ภาพที่ 1.14 สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน

(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

## 6.) สุขภาวะของนักเรียน

การสำรวจสุขภาวะของนักเรียนทั้งในด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจเป็นเรื่องจำเป็นในปัจจุบัน กรมสุขภาพจิตพบว่า การระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตเด็กทุกช่วงวัย โดยผลการสำรวจการประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นไทย ซึ่งเก็บข้อมูลจากเด็กและวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 183,974 คน ที่ประเมินสุขภาพจิตตนเองผ่านแอปพลิเคชัน Mental Health Check-in ของกรมสุขภาพจิต ในช่วง 18 เดือนของการระบาดของ COVID-19 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 ถึง 30 กันยายน 2564 พบว่า ร้อยละ 28 ของเด็กและวัยรุ่นมีภาวะเครียดสูง, ร้อยละ 32 มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า ในขณะที่อีกร้อยละ 22 มีความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย สอดคล้องกับผลสำรวจของยูนิเซฟเมื่อปี 2563 พบว่า เด็กและเยาวชนจำนวน 7 ใน 10 คน มีสุขภาพจิตที่ย่ำแย่ลง ซึ่งเป็นผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19 โดยเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ กังวลกับรายได้ของครอบครัว การเรียน การศึกษาและการจ้างงานในอนาคต<sup>22</sup>

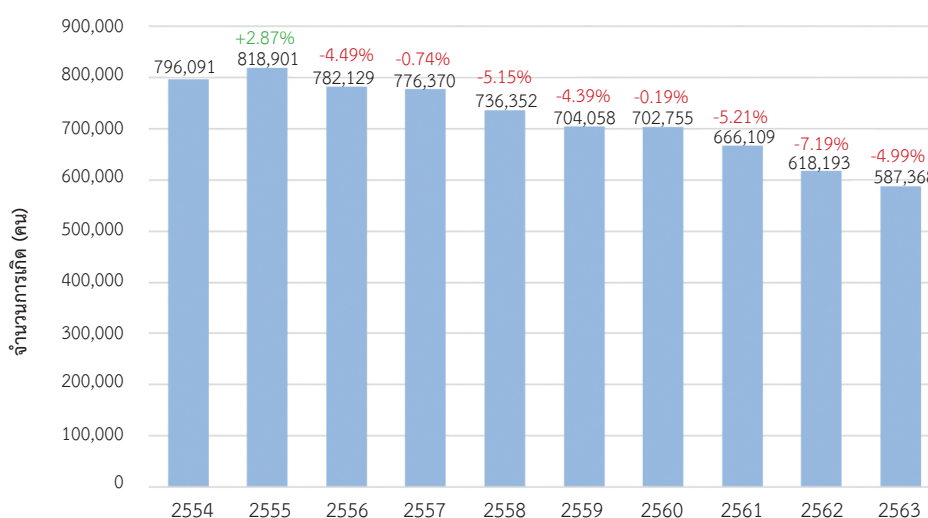
ข้อมูลจำนวนนักเรียนที่ติดเชื้อ COVID-19 ในเดือนเมษายน-สิงหาคม 2564 พบว่า มีจำนวนติดเชื้อสะสมกว่า 114,093 ราย อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการ ได้เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 อย่างใกล้ชิด และในเดือนกันยายน 2564 ได้มีนโยบายการฉีดวัคซีน Pfizer ให้กับกลุ่มผู้ที่มีอายุ 12 - 18 ปี ซึ่งครอบคลุมนักเรียนนักศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือเทียบเท่า ในสถานศึกษาทุกสังกัด เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยคาดว่าจะเริ่มฉีดวัคซีนเข็มที่ 1 ให้นักเรียนนักศึกษาที่สมัครใจและผู้ปกครองยินยอม ในต้นเดือนตุลาคม และเข็มที่ 2 ช่วงปลายเดือนตุลาคม 2564

## 1.2.2 การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรส่งผลต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนการเกิดของประชากรไทย และสัดส่วนแต่ละรุ่นเจนเนอเรชันการจัดการศึกษาต้องปรับปรุงให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาประชากรวัยเรียนที่มีจำนวนเปลี่ยนแปลงไป ให้เติบโตเป็นประชากรวัยทำงานที่มีศักยภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้เกิดการพัฒนาในอนาคตได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรในประเทศไทยในปัจจุบัน มีข้อมูลดังต่อไปนี้

### 1.) การเปลี่ยนแปลงจำนวนและอัตราการเกิดของประชากรไทย

จำนวนการเกิดของประชากรไทยจากสถิติล่าสุด ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 587,368 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นร้อยละ 4.99 เมื่อพิจารณาจากสถิติจำนวนการเกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2563 พบว่า จำนวนการเกิดของประชากรไทยลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา และมีแนวโน้มว่าจะลดลงอย่างต่อเนื่องในอนาคต<sup>23</sup>



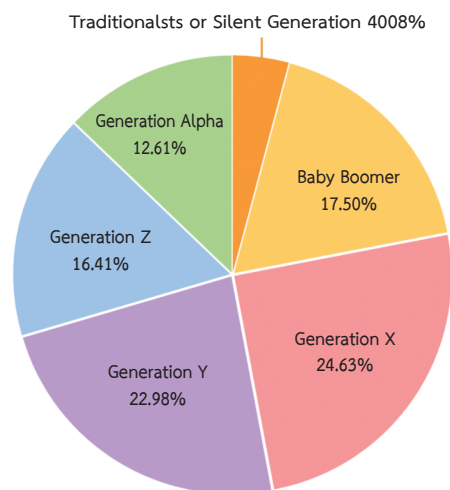
ภาพที่ 1.15 จำนวนการเกิดของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2554-2563  
(กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563)

จำนวนการเกิดของประชากรไทยที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัดส่วนประชากรวัยเรียนลดลง เป็นเหตุให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กโดยส่วนใหญ่มักประสบปัญหาการขาดแคลนครูพยาบาล และมีต้นทุนในการจัดการเรียน การสอนต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อจนถึงสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนนักศึกษาลดลง ซึ่งอาจนำไปสู่การยุบหรือปิดกิจการของสถาบันการศึกษาทุกระดับในอนาคต

## 2.) สัดส่วนประชากรแต่ละรุ่นเจนเนเรชันต่อจำนวนประชากรทั้งหมด

ประชากรไทยปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 66,186,727 คน<sup>24</sup> เมื่อแบ่งสัดส่วนประชากรออกเป็น แต่ละเจนเนอเรชัน พบว่า ประชากรรุ่น Traditionalists or Silent Generation (เกิดปี พ.ศ. 2488 และก่อนหน้า) มีจำนวน 2,700,696 คน คิดเป็นร้อยละ 4.08 ประชากรรุ่น Baby Boomer (เกิดปี พ.ศ. 2489-2507) มีจำนวน 11,585,478 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ประชากรรุ่น Generation X (เกิดปี พ.ศ. 2508-2523) มีจำนวน 16,303,921 คน คิดเป็นร้อยละ 24.63 ประชากรรุ่น Generation Y (เกิดปี พ.ศ. 2524-2539) มีจำนวน 15,209,878 คน คิดเป็นร้อยละ 22.98 ประชากรรุ่น Generation Z (เกิดปี พ.ศ. 2540-2552) มีจำนวน 10,859,690 คน คิดเป็นร้อยละ 16.41 และประชากรรุ่น Generation Alpha (เกิดปี พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน) มีจำนวน 8,347,801 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

เมื่อเรียงลำดับประชากรแต่ละเจนเนอเรชันตามสัดส่วนจากมากไปหาน้อย พบว่า ประชากรรุ่น Generation X มีจำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ Generation Y, Baby Boomer, Generation Z, Generation Alpha และ Traditionalists or Silent Generation ตามลำดับ



ภาพที่ 1.16 สัดส่วนประชากรแต่ละรุ่นเจนเนอเรชันต่อจำนวนประชากรทั้งหมด

(กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรนับรวมประชากรที่ไม่ทราบ/ระบุปีจักรคติ ประชากรในทะเบียนบ้านกลาง ประชากรที่ไม่มีสัญชาติไทย และประชากรอยู่ระหว่างการย้าย ซึ่งไม่ได้แบ่งอายุไว้อีกร้อยละ 1.78



### 3.) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรวัยเรียน ปีการศึกษา 2563 และ 2564

จำนวนของนักเรียนในระบบโรงเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2563 และ 2564 พบว่า จำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้นในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2564 ลดลงจากจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2563 อยู่ 113,102 คน คิดเป็นจำนวนนักเรียน โดยรวมลดลง ร้อยละ 0.92 โดยระดับการศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2564 น้อยกว่าปี 2563 มากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรี/ปวส./อนุปริญญา (ร้อยละ 7.37) รองลงมาเป็นระดับก่อนประถมศึกษา (ร้อยละ 1.37) และระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 0.47) และตามลำดับ<sup>1</sup> (ตารางที่ 1.15)

**ตารางที่ 1.15** จำนวนของนักเรียนในระบบโรงเรียนจำแนกตามระดับการศึกษาและชั้น เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2563 และ 2564

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

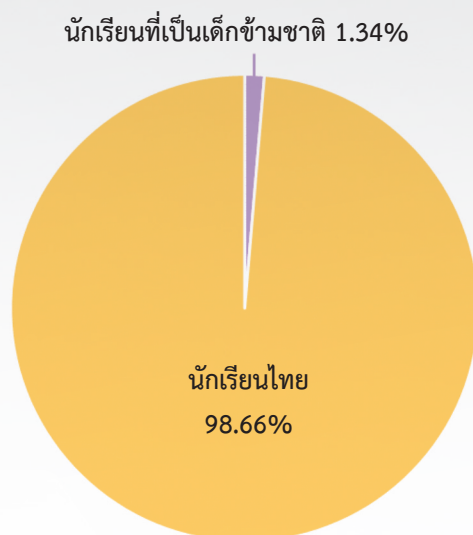
ระดับการศึกษา/ชั้น	อายุ	จำนวนนักเรียนปี 2563	จำนวนนักเรียนปี 2564	จำนวนที่เพิ่มขึ้น/ (ลดลง)	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง
ก่อนประถมศึกษา	3-5	1,637,925	1,615,565	(22,360)	(1.37)
ประถมศึกษา	6-11	4,696,270	4,674,328	(21,942)	(0.47)
มัธยมศึกษาตอนต้น	12-14	2,280,372	2,281,925	1,553	0.07
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	15-17	1,929,114	1,988,888	59,774	3.10
ปริญญาตรี/ปวส./อนุปริญญา	18-21	1,764,683	1,634,556	(130,127)	(7.37)
<b>รวม</b>		<b>12,308,364</b>	<b>12,195,262</b>	<b>(113,102)</b>	<b>(0.92)</b>

### 4.) สัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และให้โอกาสเด็กทุกคนได้เรียนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พร้อมหนึ่งอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวแก่เด็กกลุ่มนี้ ซึ่งสัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติ และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีข้อมูลดังต่อไปนี้

#### 4.1) สัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติ

จากสถิติปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติจำนวนทั้งสิ้น 164,291 คน คิดเป็นร้อยละ 1.34 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด<sup>25</sup> โดยแบ่งออกเป็นเด็กข้ามชาติที่เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 145,379 คน ศูนย์การศึกษานอกระบบ จำนวน 2,562 คน และศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ จำนวน 16,350 คน นอกจากนั้น ยังมีเด็กข้ามชาติอีกกว่า 200,000 คน ที่ไม่ได้เข้าเรียน

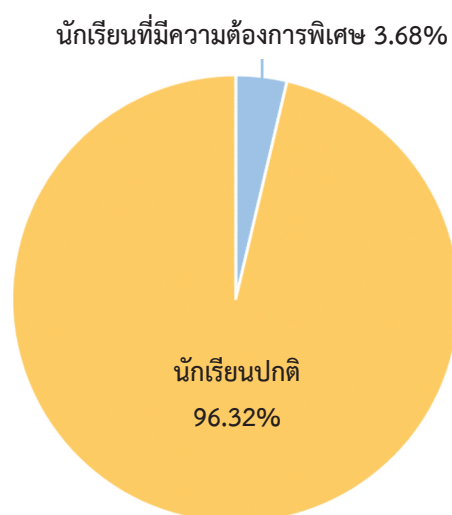


แผนภาพที่ 1.17 สัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติ

(คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย, 2562)

#### 4.2) สัดส่วนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

จากสถิติปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวนทั้งสิ้น 450,471 คน คิดเป็นร้อยละ 3.68 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด<sup>26</sup> โดยแบ่งออกเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 2,058 คน บกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 1,414 คน บกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 22,905 คน บกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ จำนวน 6,881 คน บกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 391,552 คน บกพร่องทางการพูดและภาษา จำนวน 2,786 คน บกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ จำนวน 6,865 คน ออทิสติก จำนวน 6,587 คน และพิการซ้อน จำนวน 9,423 คน



ภาพที่ 1.18 สัดส่วนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

(สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)



สำหรับสัดส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทย แม้จะมีสัดส่วนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด แต่สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้นักเรียนเหล่านี้ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามบริบทและสอดคล้องกับความต้องการ เพื่อให้นักเรียนเหล่านี้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

### 1.2.3 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคม

กลุ่ม Generation ต่าง ๆ มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษา และการออกแบบการเรียนรู้ให้กับกลุ่ม Generation ต่าง ๆ จึงควรแตกต่างกันไปตามการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งกลุ่ม Generation ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามากที่สุด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม Generation Y, Generation Z และ Generation Alpha รายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 1.) กลุ่ม Generation Y

กลุ่ม Generation Y หรือ Gen Y (ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ.2524 - 2539) ประชากรที่มีสัดส่วนถึง ร้อยละ 22.89 ของประชากรในประเทศไทยทั้งหมด ถือเป็นกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยสร้างครอบครัว และเป็นกลุ่มผู้กำหนดอัตราการเกิดของประชากรไทย การศึกษาทัศนคติและปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในกลุ่มประชากร Gen Y จำนวน 3,734 คน<sup>27</sup> พบว่า กลุ่มประชากร Gen Y มีทัศนคติ บัณฑิตและเงินเฟ้อ การสร้างครอบครัว และแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างชัดเจน คือ มีความทะเยอทะยาน ความมุ่งมั่น ต่อความสำเร็จ และความก้าวหน้าในอาชีพ ต้องการชีวิตที่มีความยืดหยุ่น ต้องการการดำเนินชีวิตที่ท้าทายแสวงหาโอกาสในการทำงาน หรือเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศ รวมถึงความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ขณะเดียวกันมีแนวคิดที่ยอมรับการเป็นคู่รักเพศเดียวกันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อการสร้างครอบครัวและการมีบุตร ขณะเดียวกัน ข้อมูลพื้นฐานครอบครัว และแนวทางการสร้างครอบครัวของคน Gen Y พบว่า ประมาณร้อยละ 29.4 เติบโตมาแบบไม่พร้อมหน้าพ่อ แม่ บุตร และกลุ่มที่มีครอบครัวแล้ว พบว่า ร้อยละ 69.9 ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก่อนตัดสินใจแต่งงานเฉลี่ย 2 ปี ขณะที่แนวทางการสร้างครอบครัว พบว่า ลดความสำคัญของข้อผูกมัดทางกฎหมาย และพิธีการ โดยร้อยละ 42.9 ไม่ให้ความสำคัญกับการจดทะเบียน ร้อยละ 27.0 ไม่ให้ความสำคัญกับการแต่งงาน



## 2.) กลุ่ม Generation Z

กลุ่ม Generation Z หรือ Gen Z (ผู้ที่เกิด พ.ศ.2540 - 2552) ประชากรวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 16.41 ของประชากรในประเทศไทยทั้งหมด คนในกลุ่ม Gen Z จึงเป็นเจนเนอเรชันที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก คนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคความเจริญอย่างรวดเร็วของ Social Network ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน จึงเปิดรับข้อมูลที่หลากหลายผ่านสื่อดิจิทัลมากที่สุด สามารถสื่อสารแบบ Multi-Task มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีความสงสัยอยากรู้อยากเห็น มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนมีทางเลือกสำหรับชีวิตความเป็นอิสระเพื่อแสดงความเป็นตัวเองอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับเรื่องสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีทัศนคติว่าผู้ชายและผู้หญิงมีคุณค่าและความเสมอภาคเท่ากัน มีอิสระที่จะคิดและแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง

จากการศึกษากลุ่ม Gen Z ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน<sup>28</sup> โดยศึกษากิจกรรมด้านการศึกษา กิจกรรมด้านความบันเทิง กิจกรรมด้านพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้า และกิจกรรมด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า ในกิจกรรมด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จะเข้าเรียนทุกครั้งในวิชาที่ต้องใช้ความเข้าใจ ต้องฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ชื่นชอบเทคนิคการบรรยายของอาจารย์ผู้สอน ทำให้ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้สอนที่ไม่มีในตำราเรียน มีบรรยากาศการสอนที่เรียนแล้วสนุก ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด นำไปใช้ได้จริง เป็นประโยชน์ที่จะนำไปต่อยอดในวิชาอื่นๆ กิจกรรมด้านความบันเทิง พบว่า กลุ่ม Gen Z ฟังเพลงทุกวันผ่าน YouTube Joox Spotify Sound Cloud ชื่นชอบคือการชมภาพยนตร์ทั้งในโรงภาพยนตร์และชมออนไลน์ และเล่นเกม โดยนิยมเกมแนว Multi Player Online Battle คือเกมต่อสู้กันระหว่างสองฝ่ายและจะต้องเลือกตัวละครในการเล่น และในแต่ละตัวละครจะมีความสามารถและทักษะไม่เหมือนกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างจำเป็นต้องเลือกซื้อไอเทมต่างๆ จากร้านค้าเพื่อเสริมความสามารถให้กับตัวละครนั้นๆ กิจกรรมการซื้อสินค้า พบว่า 75% ของกลุ่มตัวอย่าง ซื้อผ่านทางออนไลน์ ส่วนใหญ่ซื้อผ่านโซเชียลมีเดีย ทั้ง Instagram Twitter Shopee Lazada และ Facebook Page เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะซื้อจากออนไลน์หรือร้านค้า กลุ่มตัวอย่างจะเลือกสินค้าที่มีความเฉพาะเจาะจงเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร และเป็นสินค้าที่สามารถแสดงความเป็นตัวเองได้ สุดท้ายคือ กิจกรรมการใช้เทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ต พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ต วันละ 12 - 13 ชั่วโมง เน้นเล่นเกม ฟังเพลง ดูคลิปสั้น ชมภาพยนตร์ สืบค้นข้อมูลต่างๆ ทั้งในเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว การ Chat กับเพื่อนๆ โดยแพลตฟอร์มที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ Instagram รองลงมา คือ YouTube

## 3.) กลุ่ม Generation Alpha

กลุ่ม Generation Alpha หรือ Gen Alpha (ผู้ที่เกิด พ.ศ.2553 - 2564) ประชากรวัยเรียนระดับปฐมวัยและประถมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 12.61 ของประชากรในประเทศไทยทั้งหมด ประชากรกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากสภาวะสังคมที่จำนวนประชากรในการเกิดลดลง อันเนื่องจากพ่อแม่มีลูกยากขึ้น และมีค่านิยมการมีลูกช้า และมีลูกน้อย ให้ความสำคัญกับเงินและวัตถุ จึงส่งผลต่อพฤติกรรมและคุณลักษณะของเด็กกลุ่มนี้มาก ปัจจุบันเด็กอายุเจนเนอเรชันอัลฟา (Alpha) เกิดมาพร้อมเทคโนโลยี ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่เคยพบเห็นสภาพสังคมที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีเทคโนโลยีใดๆ เด็กกลุ่มนี้จะเกิดมาท่ามกลางวิถีชีวิตที่จิตใจฝากไว้กับเทคโนโลยี มีสัมพันธภาพผ่านสังคมที่ไร้พรมแดน ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวในด้านความรักความผูกพัน

ขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทุกระดับชั้น การสื่อสารด้วยคำพูดลดน้อยลงส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสาร นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้ยังเลือกที่จะสื่อสารกันด้วยเทคโนโลยี ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลถึงรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก เด็กวัยนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่นิยมระบบการศึกษาแบบเดิม ๆ อีกต่อไป ทำให้รูปแบบการศึกษาทางเลือกรุ่งเรืองขึ้น และเข้าไปทดแทนการศึกษาในระบบ รวมทั้งยังส่งผลถึงวิถีในการเลือกอาชีพของบุคคล และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเรื่องกำหนดช่วงเวลาในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้สามารถเลือกการประกอบอาชีพได้หลายอาชีพในคราวเดียวกัน และไม่สนใจการทำงานในระบบเดิมอันเนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วทุกสถานที่และตลอดเวลาทั่วโลก ประกอบกับลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่มีบุตรช้า มีจำนวนน้อย การเลี้ยงดูประคบประหงม มากเกินไป จนทำให้การใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ส่งผลถึงความรักความหวงแหนถิ่นกำเนิดลดลง ไม่มีความผูกพันกับสถานที่เกิด เนื่องจากสังคมของเด็กเหล่านี้กลายเป็นสังคมกลางอากาศที่สร้างเครือข่ายได้ทั่วโลก มีความเป็นทุนนิยมสูง คนในสังคมมีลักษณะบริโภคนิยมสูง ทำให้เด็กเจนเนอเรชันอัลฟ่ามีลักษณะแตกต่างจากเด็กในอดีต

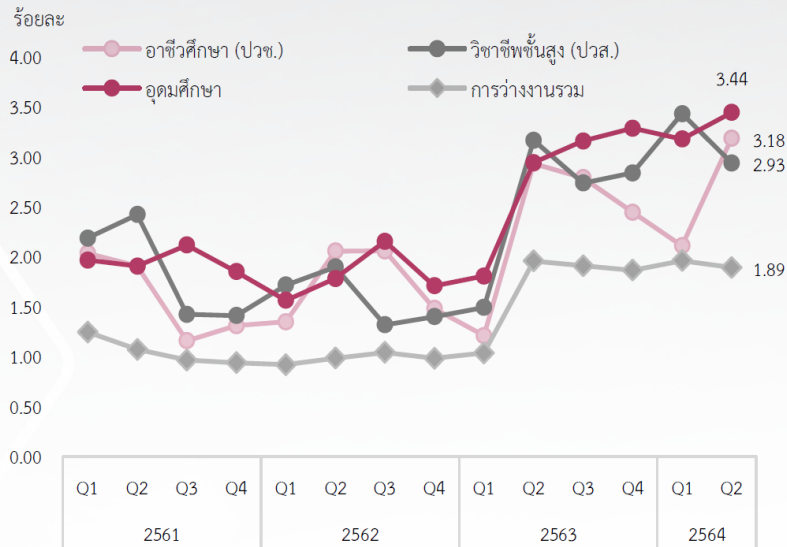
คุณลักษณะทั่วไปของเด็กเจนเนอเรชันอัลฟ่า<sup>29</sup> จะมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม แต่ด้วยขาดการร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างชีวิตต่อชีวิตด้วยกัน และขาดการบูรณาการประสาทสัมผัสผ่านอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ จึงอาจมีผลให้ความเชื่ออาทร มีทักษะในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว และหลากหลายอย่างไร้พรมแดนภายในชั่วพริบตา ส่งผลให้เด็กฉลาดในข้อมูลมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็เสี่ยงต่อการบริโภคข้อมูลแบบไม่ยั้งคิด ขาดการไตร่ตรองและกฎกติกา มารยาทในการเข้าถึง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ หลงเชื่อได้อย่างง่ายดาย พัฒนาตนเองด้วยเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ที่ต้องเข้าโรงเรียนเรียนกับครู และมีภาวะเครียดมากมาย เด็กในยุคนี้จึงอาจขาดวินัยทั้งต่อตนเองและต่อสังคม รักความเป็นอิสระ อยู่กับเทคโนโลยีมาก ไม่มีโอกาสแม้แต่การทำงานบ้านซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ขาดพื้นที่ฝึกหัดความยากลำบากขั้นพื้นฐานในชีวิตทำให้ขาดพลังอดทนและทักษะในการรู้จักการรอคอย ทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเองจึงอ่อนแอ

## 1.2.4 การว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา

จากรายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสอง 2564<sup>30</sup> พบว่า การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้การว่างงานอยู่ในระดับสูง โดยอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 1.89 คิดเป็นผู้ว่างงาน 7.3 แสนคน แบ่งเป็นผู้ไม่เคยทำงานมาก่อน (ผู้จบการศึกษาใหม่) 2.9 แสนคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.04 และ ผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อน มีจำนวน 4.4 แสนคน ลดลงร้อยละ 8.38

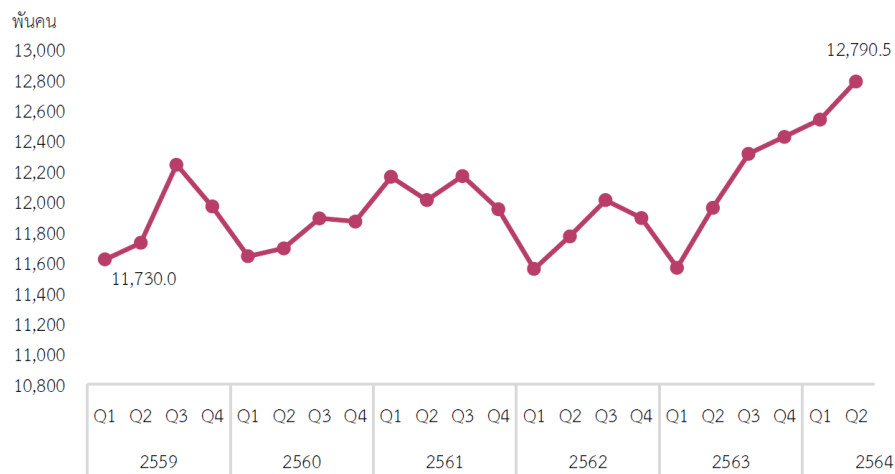
เมื่อพิจารณาอัตราการว่างงานตามระดับการศึกษาของ พบว่า ผู้จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษามีการว่างงานเพิ่มขึ้น โดยผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษามีอัตราการว่างงานร้อยละ 3.44 สะท้อนให้เห็นว่าการว่างงานในปัจจุบันอยู่ในกลุ่มแรงงานทักษะสูง





ภาพที่ 1.19 อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)  
(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ตั้งแต่ปี 2563 ทำให้แรงงานเคลื่อนย้ายกลับสู่ภูมิภาคเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันยังพบว่า ผู้ว่างงานหางานลดลง เนื่องจากมีความกังวลต่อสถานการณ์และแรงงานที่กลับไปทำงานในภูมิลำเนา มีแนวโน้มประกอบอาชีพอิสระเพิ่มขึ้น



ภาพที่ 1.20 จำนวนผู้มีงานทำที่เป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ  
(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

## 1.2.5 ทักษะการทำงานที่ผู้ประกอบการต้องการให้มีการเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่

จากรายงาน The Future of Jobs Report 2020 จัดทำขึ้นโดย World Economic Forum<sup>31</sup> ได้กล่าวถึง ผลการสำรวจผลกระทบจาก COVID-19 ต่อกลยุทธ์ของผู้ประกอบการต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งมีประชากร วัยทำงานจำนวน 47.2 ล้านคน พบว่า ร้อยละ 84.4 ของผู้ประกอบการทั่วไปเร่งการใช้ดิจิทัลในกระบวนการทำงาน ร้อยละ 75 ให้โอกาสกับบุคลากรในการทำงานทางไกลมากขึ้น ร้อยละ 50 เร่งการสร้างระบบอัตโนมัติในการทำงาน ร้อยละ 40.6 เร่งสร้างเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่ (Upskilling/Reskilling) ให้กับบุคลากร และร้อยละ 34.4 เร่งการใช้ดิจิทัลในการสร้างเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่ให้กับบุคลากร นอกจากนี้ ยังระบุทักษะการทำงาน 10 อันดับที่ต้องมีการเสริมทักษะเดิมและเติมทักษะใหม่ (Upskilling/Reskilling) เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่

- 1.) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Analytical thinking and innovation)
- 2.) ทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและมีกลยุทธ์การเรียนรู้ (Active learning and learning strategies)
- 3.) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical thinking and analysis)
- 4.) ทักษะภาวะผู้นำและการโน้มน้าวสังคม (Leadership and social influence)
- 5.) ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex problem-solving)
- 6.) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การเป็นต้นฉบับ และการเป็นผู้เริ่มต้น (Creativity, originality and initiative)
- 7.) ทักษะการใช้ ติดตาม และควบคุมเทคโนโลยี (Technology use, monitoring and control)
- 8.) ทักษะการเขียน และออกแบบเทคโนโลยี (Technology design and programming)
- 9.) ทักษะการมีเหตุมีผล การแก้ปัญหา และสร้างแนวคิด (Reasoning, problem-solving and ideation)
- 10.) ทักษะความไม่ย่อท้อ ทนต่อความเครียด และมีความยืดหยุ่น (Resilience, stress tolerance and flexibility)





## หนังสืออ้างอิง

1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **สถิติการศึกษาประจำปี 2564**. สืบค้นจาก [http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com\\_content&view=category&id=173&Itemid=114](http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=category&id=173&Itemid=114)
2. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). **นักศึกษารวม 2563 ภาคเรียนที่ 1 ใน สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด จำแนกตาม สถาบัน/กลุ่มสถาบัน/เพศ/ระดับการศึกษา/คณะ/ชื่อสาขาวิชา/ (ชั้นปี)**. สืบค้นจาก [http://info.mhesi.go.th/info/download.php?file\\_id=202109201445.xls&stat\\_id=6999&id\\_member=](http://info.mhesi.go.th/info/download.php?file_id=202109201445.xls&stat_id=6999&id_member=)
3. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2563). **สถิติการศึกษาประจำปี 2563**. สืบค้นจาก [http://bpi.ac.th/images/bpi\\_document/2563/statistics2563\\_1.pdf](http://bpi.ac.th/images/bpi_document/2563/statistics2563_1.pdf)
4. สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2564). **จำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยกอายุรายเดือน**. สืบค้นจาก [https://stat.bora.dopa.go.th/new\\_stat/webPage/statByAgeMonth.php](https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAgeMonth.php)
5. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2563). สืบค้นจาก <http://www.nfe.go.th/onie2019/index.php/about-us/performance-report.html>
6. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (12) การพัฒนาการเรียนรู้**. สืบค้นจาก [http://nscr.nesdc.go.th/nesdc\\_uat/wp-content/uploads/2021/02/NS-12\\_438-449.pdf](http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/02/NS-12_438-449.pdf)
7. ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). **ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์**. สืบค้นจาก [https://drive.google.com/file/d/1Y62NL-j8zmr0FA\\_Y6B7IVMOYDosHUwF2a/view](https://drive.google.com/file/d/1Y62NL-j8zmr0FA_Y6B7IVMOYDosHUwF2a/view)
8. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-14/>
9. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). **สถิติ O-NET ย้อนหลัง**. สืบค้นจาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3865>
10. สำนักงบประมาณของรัฐสภา. (2564). **รายงานการวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565**. สืบค้นจาก [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt\\_news.php?nid=1063](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_news.php?nid=1063)
11. สำนักงบประมาณของรัฐสภา. (2563). **รายงานการวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563**. สืบค้นจาก [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article\\_20200826094155.pdf](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20200826094155.pdf)



12. IMD World Competitiveness Center. (2021). World Competitiveness Yearbook. Retrieved from [https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/publications/#\\_world-competitiveness-yearbook-326664](https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/publications/#_world-competitiveness-yearbook-326664)
13. INSEAD. (2020). The Global Talent Competitiveness Index 2020: Global Talent in the Age of Artificial Intelligence. Retrieved from <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2020-report.pdf>
14. กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษา ก่อนเปิดภาคเรียน 1 กรกฎาคม 2563. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/05/08/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81/>
15. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สพฐ. แจงเลือกวิธีเรียนได้หลายแบบหากไม่พร้อมเรียนออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/377135>
16. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2564). แนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลให้มีความยืดหยุ่น ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. สืบค้นจาก <https://opec.go.th/regulation/>
17. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). กสศ.สำรวจสถานการณ์เด็กหลุดออกนอกระบบหลังเปิดเทอมใหม่. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-eef-explore-children-falling-out-of-system-after-new-semester/>
18. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). สหรัฐฯหนุนภาคเรียนฤดูร้อน หวังบรรเทาผลกระทบภาวะสูญเสียการเรียนรู้. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-pandemic-summer-school/>
19. Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. D. (2021). Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic. Proceedings of the National Academy of Sciences, 118(17).
20. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). ก้าวแรกของการพิชิต “ความรู้ถดถอย” เริ่มต้นจากที่บ้าน 3 ขั้นตอนง่าย ๆ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในสหรัฐฯ. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-overcoming-learning-loss-begins-at-home/>
21. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). <https://www.ipst.ac.th/news/12659/proj14.html>
22. มติชนออนไลน์. (2564). ยูนิเซฟเผยผลสำรวจสุขภาพจิตเด็กไทยช่วงโควิด. สืบค้นจาก [https://www.matichon.co.th/lifestyle/children-teenagers/news\\_2984734](https://www.matichon.co.th/lifestyle/children-teenagers/news_2984734)

23. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). **จำนวนการเกิดทั่วประเทศย้อนหลัง 10 ปี**. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statPMOC/#/detailContractRegion>
24. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). **จำนวนประชากรแยกอายุ ปี พ.ศ. 2563**. สืบค้นจาก [https://stat.bora.dopa.go.th/new\\_stat/webPage/statByProvince.php?year=63](https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByProvince.php?year=63)
25. คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย. (2562). **การย้ายถิ่นของประเทศไทย ฉบับปี 2562**. กรุงเทพฯ: บริษัท ไอเนอริจี้ สตูดิโอ จำกัด
26. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2564). **รายงานข้อมูลนักเรียนพิการเรียนรวม พ.ศ. 2563**. เข้าถึงได้จาก [http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/download/studentall\\_class\\_2563\\_2.pdf](http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/download/studentall_class_2563_2.pdf)
27. กรมสุขภาพจิต. (2563) **Gen Y/Gen Me กลุ่มผู้กุมชะตาโลก**. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1251>
28. ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์ และโอบอล สุวรรณเมฆ. (2563). **รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชั่นแซท**. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 11(1), 23-43. <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/MBASBJ/article/view/13145>
29. สุริยเดว ทรีปาตี. (2562). **คุณลักษณะและจิตสำนึกของเด็กยุคดิจิทัลกับการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่**. วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย. 1(1), 90-100.
30. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **ภาวะสังคมไทย ไตรมาสสอง**. สืบค้นจาก [https://www.nesdc.go.th/ewt\\_dl\\_link.php?nid=5491](https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491)
31. World Bank Group. (2020) **The Future of Jobs Report 2020**. Retrieved from [https://www3.weforum.org/docs/WEF\\_Future\\_of\\_Jobs\\_2020.pdf](https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf)

ส่วนที่

2

**ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ  
สภาการศึกษาไทย ปี 2564**

## ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานะการศึกษาไทย ปี 2564



ในส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานะการศึกษาไทย ปี 2564 เป็นการศึกษา วิเคราะห์ประเด็นร่วมสมัยทางการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา รวมทั้งสถานการณ์ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2564 ซึ่งถูกรวบรวมออกมาเป็น 4 เรื่อง คือ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล การผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

### 2.1 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19



ในเดือนสิงหาคม 2564 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาได้ชี้แจงแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ตามมาตรการลดภาระทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรการ<sup>1</sup> ดังนี้

มาตรการที่ 1 การจ่ายเงินเยียวยานักเรียนทุกคนทุกสังกัด คนละ 2,000 บาท ผู้ปกครองรับเงินเต็มจำนวนต่อนักเรียน 1 คน โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใดๆ เพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถานศึกษาออกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ อาทิ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนทุกสังกัดที่เปิดสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-ม.6 และอาชีวศึกษา ขบประมาณรวม 23,869 ล้านบาท รายละเอียดดังตารางที่ 2.1

มาตรการที่ 2 อินเทอร์เน็ตฟรีสำหรับการเรียนสำหรับการเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในการสนับสนุนอินเทอร์เน็ต broadband สำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงนักเรียน นักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา และสังกัด กศน. ที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จำนวน 3.6 ล้านคน รวมมูลค่ากว่า 600 ล้านบาท ในช่วงระหว่างวันที่ 15 สิงหาคมถึง 15 ตุลาคม 2564 (2 เดือน) โดยสนับสนุนใน 2 รูปแบบ คือ แบบที่ 1 ช่วย Top-up แพ็กเกจอินเทอร์เน็ตมือถือให้เบอร์ที่นักเรียนใช้เรียนออนไลน์ ทั้งระบบเติมเงินและรายเดือน สามารถใช้งานแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนการสอนได้แบบไม่จำกัด อาทิ Microsoft Teams, Google Meet, ZOOM, Cisco Meeting, WebEx และ Line Chat พร้อมอินเทอร์เน็ตอีก 2GB สำหรับการใช้งานอื่นๆ และแบบที่ 2 ช่วยจ่ายค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน โดยหักจากบิลค่าบริการ เดือนละ 79 บาท (ยังไม่รวม VAT) เป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกรับสิทธิได้อย่างใดอย่างหนึ่ง และรับได้ 1 คนต่อ 1 สิทธิ

**ตารางที่ 2.1** จำนวนเงินในการเยียวยานักเรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19  
(สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สังกัด	อัตรา/คน (บาท)	จำนวนนักเรียน (คน)	รวมเป็นเงิน (บาท)
1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	2,000	2,402,829	4,805,658,000
1.1 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	2,000	2,160,833	4,321,666,000
1.2 สำนักงาน กศน.	2,000	241,996	483,992,000
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2,000	6,622,707	13,245,414,000
3. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	2,000	1,029,684	2,059,369,000
4. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	2,000	82,018	164,036,000
5. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	2,000	30,220	60,440,000
6. สถาบันพัฒนาศิลปิน (กระทรวงวัฒนธรรม)	2,000	6,839	13,678,000
7. มหาวิทยาลัยกีฬาแห่งชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)	2,000	6,434	12,868,000
8. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	2,000	34,208	68,416,000
9. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน)	2,000	25,904	51,808,000
10. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	2,000	1,389,722	2,779,444,000
11. กรุงเทพมหานคร	2,000	286,246	572,492,000
12. เมืองพัทยา	2,000	15,389	30,778,000
13. กระทรวงแรงงาน	2,000	904	1,808,000
14. กองทัพบก (กระทรวงกลาโหม)	2,000	837	1,674,000
15. โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์	2,000	720	1,440,000
		<b>11,934,661</b>	<b>23,869,322,000</b>



มาตรการที่ 3 การลดภาระงานครูและนักเรียน โดยให้ครูลดการรายงานและโครงการต่าง ๆ ให้คงไว้เฉพาะที่จำเป็น ส่วนนอกเหนือจากนี้ให้ชะลอไปก่อนจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น รวมถึงลดการประเมินต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานของหน่วยงานภายในและภายนอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูให้มากขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ชะลอการเก็บข้อมูลการดำเนินการและการประเมินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งสิ้น จำนวน 72 โครงการออกไปจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น โดยเหลือเพียง 3 ประเด็นที่ต้องรายงาน คือ การรายงานในระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSER) การรายงานรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเตรียมผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21

## 2.2 การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล



การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด ด้วยความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้จากทั่วโลก เรียนได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก ได้ทั้งบนมือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ ประกอบกับการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้ต้องปิดสถานศึกษาและเร่งให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลกันอย่างแพร่หลาย การเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของประเทศไทยในปัจจุบันจึงเป็นดังนี้

### 2.2.1 การเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้ของผู้เรียนนำเสนอแนวโน้มการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และผลสำรวจการใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ของนักเรียน นักศึกษา ดังต่อไปนี้

#### 1.) การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้เรียนในปัจจุบันมีโอกาสในการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น จากในอดีตที่การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นการเรียนรู้จากครูในห้องเรียน ทุกวันนี้มีความรู้มากมายออกมาในรูปแบบสื่อดิจิทัล เป็นข้อความ เสียง คลิป และอื่น ๆ เป็นทรัพยากรดิจิทัลเพื่อการศึกษาจัดเก็บไว้บนคลาวด์และกำหนดสิทธิการใช้งานไว้ชัดเจน สามารถเข้าถึงได้แบบออนไลน์ ได้จากทุกที่ทุกเวลา และด้วยโอกาสในช่วงการเรียนทางไกลในระหว่างการแพร่ระบาดของ COVID-19 นักเรียนก็ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเรียนบนแพลตฟอร์มการบริการการศึกษา มุก (MOOC: Massive Open Online Course)<sup>3</sup> ดังภาพที่ 2.1 รูปแบบการศึกษาแบบเปิดที่อยู่บนแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล รองรับคนจำนวนมาก และหากปรับใช้กับการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือกลุ่มเล็กก็จะเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม (SPOC-Small Private Online Course) เพื่อประโยชน์ในการสร้างรูปแบบผสม (Blended learning model) หรือสร้างเป็นเรียนที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียน (Flipped classroom) ได้

# เรียนรู้แบบไร้ขีดจำกัดที่ CHULA MOOC



ภาพที่ 2.1 MOOC: Massive Open Online Course

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564)

## 2.) การใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ของนักเรียน นักศึกษา

แม้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นแนวโน้มใหม่ของการจัดการศึกษา และนักเรียนจะพร้อมใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียน แต่ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยการสนับสนุนจากองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย<sup>4</sup> ศึกษาเรื่องการประเมินการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทางไกลในประเทศไทย โดยทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณจากบุคคล 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 2,097 คน ครูจำนวน 11,128 คน และนักเรียนจำนวน 19,375 คน พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาเพียงร้อยละ 28.4 มีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานเอง ร้อยละ 73.2 มีสมาร์ตโฟนสำหรับใช้งานเอง และร้อยละ 13.2 มีแท็บเล็ตสำหรับใช้งานเอง นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 44.7 มีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานเอง ร้อยละ 92.4 มีสมาร์ตโฟนสำหรับใช้งานเอง และร้อยละ 12.6 มีแท็บเล็ตสำหรับใช้งานเอง จะเห็นได้ว่า ทั้งนักเรียนในระดับประถมศึกษา และระดับมัศึกษาน้อยกว่าครึ่ง มีคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียน และอนุมานได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ทางไกลด้วยการใช้สมาร์ตโฟน (ตารางที่ 2.2)



## ตารางที่ 2.2 ข้อมูลการใช้คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ของนักเรียน

(ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, จินตวีร์ คล้ายสังข์, ณัชภัช ธีระเรืองไชยศรี และมนีรัตน์ มั่นยืน, 2563)

ตัวแปร	รายละเอียด	นักเรียนระดับประถมศึกษา (n = 8,946)		นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (n = 10,429)	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
คอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานเอง	มี	2,545	28.4	4,660	44.7
	ไม่มี	6,401	71.6	5,769	55.3
การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์กับอินเทอร์เน็ต	ได้	2,829	31.6	4,549	97.6
	ไม่ได้	6,117	68.4	111	2.4
สมาร์ทโฟนสำหรับใช้งานเอง	มี	6,551	73.2	9,632	92.4
	ไม่มี	2,395	26.8	797	7.6
แท็บเล็ตสำหรับใช้งานเอง	มี	1,179	13.2	1,318	12.6
	ไม่มี	7,767	86.8	9,111	87.4
การเชื่อมต่อสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ตกับอินเทอร์เน็ต	ได้	6,631	74.1	9,247	95.8
	ไม่ได้	2,315	25.9	409	4.2

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า สภาพโดยรวม โรงเรียนในประเทศไทย และนักเรียนจำนวนมาก ยังขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเรียนผ่านระบบทางไกล โรงเรียนมีปัญหาด้านคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอและอยู่ในสภาพเก่า สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร รวมกันร้อยละ 89 นักเรียนมีปัญหาความยากจนทำให้ส่วนหนึ่งขาดแคลนอุปกรณ์ประกอบการเรียน และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่แรงพอสำหรับการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน และนักเรียนนั้นไม่ต้องการจ่ายค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพิ่มจากเดิม เพราะไม่พร้อมเรื่องงบประมาณ

### 2.2.2 การจัดการเรียนการสอนของครู

การจัดการเรียนการสอนของครูในสถานการณ์ COVID-19 และการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ในช่วงปี 2564 เป็นดังนี้

#### 1.) การจัดการเรียนการสอนของครูในสถานการณ์ COVID-19

การจัดการเรียนการสอนของครูในสถานการณ์ COVID-19 มีการกำหนดให้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ โดยจะสามารถจัดการเรียนการสอนแบบ On site ในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสามารถไปสถานศึกษาได้ ส่วนพื้นที่ที่มีความเสี่ยงให้ปรับการเรียนรู้อเป็นแบบ On-Air Online On-Hand และ On-demand และยังให้เพิ่มเวลาพัก ลดการประเมินและงดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น โดยเน้นการเรียนเฉพาะวิชากลุ่มสาระหลัก

การจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการเด็กในระดับอนุบาล ได้กำหนดให้ออกแบบและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดแทรกในวิถีชีวิตของเด็ก และจัดจำนวนชั่วโมงเหมาะสม ตามช่วงวัย โดยการเรียน On-Hand ครูจัดส่งใบงาน/ใบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำขึ้นไปยังเด็กผ่านผู้ปกครอง นับจำนวนชั่วโมงตามกิจกรรมที่จัดผ่านใบงาน/กิจกรรม การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม หรือครูตู้ (On-Air) ออกอากาศผ่าน DLTV ซึ่งเรียนได้ 2 ช่องทาง คือ ผ่านช่องทางจันดาวเทียม หรือช่องทางดิจิทัลทีวี และดาวนโหลด เอกสาร ใบงานจากเว็บไซต์ ให้นับจำนวนชั่วโมงเรียนตามตารางการเรียนการสอนของ DLTV การเรียนออนไลน์ (Online) ผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ เช่น ช่องทาง Group Line ของแต่ละห้องเรียนเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร ระหว่างครูกับผู้ปกครองและเด็ก รวมถึงใช้เป็นช่องทางการมอบหมายงาน/กิจกรรม โดยให้นับจำนวนชั่วโมง ตามกิจกรรมที่จัด

การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านหลักสูตร ได้กำหนดให้เลือกสอนเนื้อหาที่จำเป็นจัดเป็นรายวิชาหลัก และจัดเนื้อหาอื่นๆ เป็นรายวิชาบูรณาการ เช่น ระดับ ประถมศึกษาเดิมจัดรายวิชาพื้นฐาน 9 วิชา (จาก 8 กลุ่มสาระ + วิชาประวัติศาสตร์) ปรับเป็น ระดับชั้น ป.1 - 3 จัด รายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ เน้นการอ่านออกเขียนได้ ใช้ภาษาเป็น และ คิดคำนวณได้ ส่วนเนื้อหาอื่นๆ ให้จัด เป็นรายวิชาบูรณาการ หรือหน่วยบูรณาการ ระดับชั้น ป.4 - 6 ยึด 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเป็นรายวิชาเฉพาะ กลุ่ม สาระที่เหลือเป็นวิชาบูรณาการ หรือหน่วยบูรณาการ ทั้งนี้ ระดับประถมศึกษาตัดลินผลการเรียนเป็นรายปี อาจจะ จัดบางเนื้อหาสาระไว้ในภาคเรียนที่ 2 ระดับ ม.ต้น และ ม.ปลาย เรียนรายวิชาพื้นฐานเป็นหลัก โดยในทุกระดับชั้น ไม่สร้างความกดดัน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด หรือเป็นภาระให้ผู้เรียน เกินความจำเป็น

การจัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาปรับเปลี่ยนวิธีการจัด การเรียนรู้ การจัดเวลาเรียน การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ การฝึกอาชีพ การประเมินผลการเรียนรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยการเรียนรู้รายวิชาภาคทฤษฎีผู้สอนต้องดำเนินการวิเคราะห์ เนื้อหาภาคทฤษฎีออกเป็น 2 กลุ่มคือ ต้องรู้และควรรู้ เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องรู้ให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนทางไกล ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะสอนสด (Live) ผ่านแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ และเนื้อหาที่ควรรู้ ให้ผู้สอนจัดทำหรือจัดหาสื่อการสอนที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง (On demand) และมีช่องทาง การติดต่อสื่อสารออนไลน์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในวิชาภาคปฏิบัติ ผู้สอนต้องดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา ภาคปฏิบัติโดยพิจารณาสมรรถนะที่สำคัญ และต้องใช้ในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ออกแบบการเรียนรู้ ในรูปแบบโมดูลเน้นการแก้ปัญหา จัดการเรียนการสอนเป็นฐานการเรียนรู้มีการฝึกปฏิบัติแบบต่อเนื่อง (Block Course) โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้เข้าฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มย่อย หรือผู้สอนอาจจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการสาธิต แล้วถ่ายทอดสด (Live) หรือจัดหาสื่อจำลองเสมือนจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (On demand) การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพในสถานประกอบการ หากไม่สามารถเข้าฝึกในสถานประกอบการได้ให้ สถานศึกษาจัดการฝึกปฏิบัติในสถานศึกษาหรือมอบหมายงานทดแทน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ประกัน จัดให้เหมาะสม เช่น ให้ผู้เรียนปฏิบัติที่บ้าน ในส่วนของการประเมินผลนั้นภาคทฤษฎีให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู แบบออนไลน์ ภาคปฏิบัติให้ผู้สอนประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติในแต่ละฐานการเรียนรู้ตามสมรรถนะ

## 2.) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน

ในช่วงปีที่ผ่านมาเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบไปใช้การเรียนการสอน ในรูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สนับสนุน



ด้านพื้นฐานโครงสร้างเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านระบบและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน โดยได้จัดให้มี OBEC Content Center หรือคลังเนื้อหาอิเล็กทรอนิกส์ สฟฐ. OBEC Channel หรือสถานีโทรทัศน์การศึกษาขั้นพื้นฐาน รายการพุธเช้าข่าวโรงเรียน และพุธเช้าข่าว สฟฐ. มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดส่งคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพฯ ฉบับปรับปรุง และมีการเริ่มทดลองเรียนออนไลน์ผ่านครูชาวต่างประเทศ ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พัฒนา OBEC Big data อย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยศูนย์บริหารงานการพัฒนา ศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ (ศบค.) ได้จัดทำมาตรฐานสมรรถนะทางด้านดิจิทัล (Digital literacy) สำหรับครูและผู้บริหาร สฟฐ.ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆฝึกอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม การประชุมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Zoom Google Meet หรือสร้างสื่อเพื่อให้ครูได้นำไปศึกษา และสฟฐ.ยังได้ร่วมมือกับภาคเอกชนสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์เช่นบริษัท Google และ Microsoft เป็นต้น

นอกจากนี้ทางสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้สนับสนุนอินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ สำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นต้องเรียน ออนไลน์เนื่องจากการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ เพื่อเป็น การช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง รวมทั้งเป็นการช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีความจำเป็นในการเรียน ออนไลน์ กสทช. ได้สนับสนุนการจัดให้มีแพ็คเกจอินเทอร์เน็ตเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2564 จนถึง 15 ตุลาคม 2564 ใน 2 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 การใช้งานอินเทอร์เน็ตมือถือ (Mobile Broadband) ให้ใช้งานไม่จำกัดสำหรับแอปพลิเคชัน เพื่อการเรียน รวมทั้งสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติมได้อีก 2 GB หรือ รูปแบบที่ 2 หากเลือกใช้งานอินเทอร์เน็ต บ้านในการเรียน (Fixed Broadband) กสทช. จะสนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ตเดือนละ 79 บาท (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม) จำนวน 2 รอบปี

## 2.3 การผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก



ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนครูและปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนจึงจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น และโครงการ ACCESS School: ชุมชนสร้างโรงเรียน โรงเรียนสร้างชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

### 2.3.1 โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น

โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หรือโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล เป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน จัดทำโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)<sup>5</sup>

ที่มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างโอกาสให้กับนักเรียนยากจนที่มีศักยภาพ มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี และมีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้เรียนครูจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีคุณภาพ มีทักษะความพร้อม สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล ระดับตำบลประมาณ 1,500 แห่ง ภายในระยะเวลา 10 ปี อันจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาส ทางการศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และจะทำให้มีครูเพียงพอต่อความต้องการ แก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและ



โยกย้ายบ่อย พร้อมกับการสนับสนุนให้สถาบันผลิตและพัฒนาครูมีการออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ จัดการเรียนการสอนที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทของครูในอนาคต และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การศึกษาให้สามารถผลิตและพัฒนาครูได้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และความต้องการโดยรวมของประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพและระบบการศึกษาของประเทศในอนาคต

## วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลิตและพัฒนาครูรุ่นใหม่ที่มีคุณลักษณะตรงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และบรรจุครูในพื้นที่ได้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนในชุมชนพื้นที่ห่างไกล จำนวน 5 รุ่น รุ่นละ 300 คน รวม 1,500 คน
2. เพื่อประสานให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานหลักในการผลิตและพัฒนาครูกับหน่วยงานที่ใช้ครู ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือก การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการพัฒนาทักษะวิชาชีพครู และการฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนและชุมชนตั้งแต่ต้นทางไปพร้อมกัน
3. เพื่อปรับระบบการผลิตและพัฒนาครู ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปรับกิจกรรมสร้างเสริมทักษะวิชาชีพ และทักษะที่จำเป็นให้ตรงกับลักษณะงาน มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่ห่างไกล

## กลุ่มเป้าหมาย

1. นักเรียนในพื้นที่ห่างไกล จำนวน 5 รุ่น รุ่นละ 300 คน รวม 1,500 คนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าและต้องการเป็นครู มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลที่ตั้งของโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล ฐานะครอบครัว อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด และมีเกรดเฉลี่ยสะสม 5 ภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่ำกว่า 2.50
2. สถาบันผลิตครูที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพครูในสาขาวิชา ปฐมวัยและ/หรือประถมศึกษา
3. โรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่ ประกอบไปด้วย โรงเรียนที่จะบรรจุเป็นครู โรงเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนพี่เลี้ยงนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเป็นนักศึกษาผู้รับทุน จะได้รับการพัฒนา ศักยภาพตามหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาศักยภาพผ่านกิจกรรมเสริมคุณภาพของนักศึกษา (Enrichment program) เช่น การลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ร่วมกับครูพี่เลี้ยงและชุมชน การเพิ่มเติมความรู้ด้านภาษาและ IT การเข้าร่วมเวทีวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานในต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนทุนการศึกษา เฉลี่ยทุนละ 160,000 บาท/ทุน/ปี ประกอบด้วย ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าที่พัก ค่าครองชีพ และค่าตำราและอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น และจะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นท้องถิ่นที่เป็นภูมิลำเนาของตนเอง ตามความต้องการของทางราชการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 6 ปี หลังจากสำเร็จการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการ และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาผู้รับทุน ประกอบไปด้วย การจัดทำฐานข้อมูลและจัดกระบวนการคัดกรองนักเรียนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อรับทุน การเตรียมความพร้อมและปรับพื้นฐานทางวิชาการให้ผู้รับทุนก่อนเข้าศึกษา การจัดโครงการพัฒนาระบบการดูแลและให้คำปรึกษานักศึกษาผู้รับทุน การจัดโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษาผู้รับทุน (Enrichment program) และการจัดโครงการพัฒนาการทำงานร่วมกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและครูพี่เลี้ยงในพื้นที่ โดย กสศ. จะเป็นผู้ดำเนินการในภาพรวม สำหรับการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทางวิชาการร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครูในรูปแบบต่างๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรจากสถาบันผลิตครู โรงเรียนที่นักศึกษาผู้รับทุนจะไปบรรจุ โรงเรียนเครือข่ายที่เป็นพี่เลี้ยงและชุมชน

สำหรับโรงเรียนที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรับทราบ คัดกรองนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้สถาบันผลิตครูเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับนักศึกษาผู้รับทุน และปฏิบัติงานร่วมกับโรงเรียนที่นักศึกษาผู้รับทุนจะไปบรรจุหลังสำเร็จการศึกษา ส่วนโรงเรียนที่ผู้รับทุนจะบรรจุเป็นครูเมื่อสำเร็จการศึกษา มีหน้าที่ในการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถาบันผลิตครู การพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาผู้รับทุน เสนอแนวทางการพัฒนาครูรุ่นใหม่ รวมถึงคุณลักษณะของครูที่ชุมชนต้องการให้กับสถาบันผลิตครู โรงเรียนที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ กสศ. และร่วมกับชุมชน และ กสศ. ในการพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพให้กับนักศึกษาผู้รับทุนหลังสำเร็จการศึกษาและได้รับการบรรจุเป็นครูในโรงเรียน ตลอดระยะเวลา 6 ปี

## ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กในพื้นที่ห่างไกล
2. เกิดรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานผลิตและพัฒนาครูกับหน่วยงานผู้ใช้ครูตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นทาง
3. เกิดการปรับระบบการผลิตและพัฒนาครู ทั้งในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนและการส่งเสริมความเป็นครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล
4. เกิดเครือข่ายสถาบันผลิตและพัฒนาครูที่เข้มแข็ง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ

## ผลการดำเนินโครงการในระยะที่ผ่านมา

โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เริ่มเปิดรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ รุ่นที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 และกำลังก้าวเข้าสู่รุ่นที่ 3 ในปีการศึกษา 2565 โดยสามารถสรุปผลการดำเนินโครงการในระยะที่ผ่านมาได้ดังนี้

**รุ่นที่ 1** มีนักศึกษาผู้รับทุนจำนวน 328 คน และ 11 สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นสถาบันผลิตครู  
ในโครงการ เพื่อบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล จำนวน 282 แห่ง

**รุ่นที่ 2** มีนักศึกษาผู้รับทุนจำนวน 299 คน และ 10 สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์  
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม  
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัย  
ราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นสถาบันผลิตครู  
ในโครงการ เพื่อบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล จำนวน 273 แห่ง

### 2.3.2 โครงการ ACCESS SCHOOL

โครงการ ACCESS School: ชุมชนสร้างโรงเรียน โรงเรียนสร้างชุมชน หรือโครงการส่งเสริม  
การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Active Civil Society for Quality Education of  
Small Schools)<sup>6</sup> เป็นโครงการระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2563-2566) ที่ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงาน  
โดยสหภาพยุโรป และบริหารโครงการโดยมูลนิธิแอ็คชั่นเอด ประเทศไทย ร่วมกับสมาคมสภาการศึกษา  
ทางเลือกไทย และสมาคมไทบ้าน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่  
ชนบท 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดน่าน จังหวัด  
กาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม โดยมุ่งส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการเข้าไป  
มีบทบาทในการบริหารจัดการสถานศึกษาในชุมชนของตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในระดับ  
ท้องถิ่นและส่วนกลาง

### วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กรภาคประชาสังคม และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน  
ขนาดเล็ก เอื้อให้เด็กในพื้นที่ 8 จังหวัด สามารถเข้าถึงการการศึกษาที่มีคุณภาพในราคาที่สามารถจ่ายได้
2. เพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านเทคนิคและการจัดการให้กับองค์กรภาคประชาสังคมให้สามารถดำเนินการ  
ขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนา “โมเดลโรงเรียนขนาดเล็ก” ขยายผลไปในโรงเรียนเป้าหมายในพื้นที่ 8 จังหวัด
3. เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพผ่านการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วน อาทิ ความร่วมมือ  
ระหว่างชุมชน โรงเรียน ภาคีภาคประชาชน และหน่วยงานรัฐท้องถิ่น
4. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้เครือข่ายภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนข้อเสนอด้านนโยบายทางการศึกษา  
ผ่านทางเวทีวิชาการ การเจรจา และสื่อช่องทางต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลสนับสนุนการยกระดับคุณภาพและ  
ส่งเสริมความยั่งยืนของโรงเรียนขนาดเล็กสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development  
Goals)

## แนวทางการดำเนินโครงการ

1. สร้างศักยภาพให้กับภาคประชาสังคม โดยการให้ความรู้และทักษะการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถลงไปปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการศึกษา
2. สร้างการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนในการบริหารจัดการโรงเรียน และสร้างธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา
3. สนับสนุนภาคประชาสังคมเพื่อการขับเคลื่อนความคิดริเริ่มและการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการของภาครัฐ ให้ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา

## ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กจำนวน 20,000 คนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้บ้านในราคาที่สามารถจ่ายได้ (โดยมีจำนวนเด็กผู้หญิงอย่างน้อยร้อยละ 45)
2. องค์กรภาคประชาสังคมพัฒนาขีดความสามารถของตนเองและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและสร้างการมีส่วนร่วมของพลเมืองในประเด็นทางการศึกษาที่มากขึ้น
3. ร้อยละ 60 ของโรงเรียนเป้าหมายที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสมาคมครูผู้ปกครอง ผ่านการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีที่หลากหลายที่มาจากตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ผู้นำทางศาสนา และเอกชน ร่วมจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียนหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียน
4. องค์กรภาคประชาสังคมและแกนนำผู้หญิงในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่น และระดับกระทรวง ในการพัฒนาการจัดการศึกษาภาครัฐ นำไปสู่ดำเนินการเชิงนโยบาย 2 เรื่องที่สนับสนุนความก้าวหน้าทางการศึกษา อาทิ การเรียนรู้แบบ Active Learning การปรับเปลี่ยนการวัดประเมินผลผู้เรียนสอดคล้องกับตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

## ผลการดำเนินโครงการในระยะที่ผ่านมา

โครงการ ACCESS School: ชุมชนสร้างโรงเรียน โรงเรียนสร้างชุมชน ได้ดำเนินโครงการในปี พ.ศ. 2563 เป็นปีแรก โดยสามารถสรุปผลการดำเนินโครงการได้ดังนี้

1. โครงการได้ดำเนินการจัดอบรมและยกระดับความสามารถด้านความรู้เชิงเทคนิคและการบริหารจัดการโครงการให้กับตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคม จำนวน 96 คน
2. ทำข้อตกลงความร่วมมือกับโรงเรียน จำนวน 128 แห่ง ผ่านเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่เป้าหมาย โดยมี 59 โรงเรียนในภาคอีสาน 43 โรงเรียนในภาคเหนือ และ 26 โรงเรียนในภาคกลาง
3. คัดเลือกครูแกนนำ จำนวน 25 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเรียนรู้แบบ Active Learning และนวัตกรรมต่าง ๆ เช่น เครื่องมือสอนคิด จิตศึกษา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเป็นผู้สนับสนุนการขยายผลของ “โมเดลโรงเรียนขนาดเล็ก” ภายใต้ระยะเวลาของโครงการและหลังจากนั้น

4. ผู้รับทุนย่อย ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนนอกกะลา (ภาคกลาง) สภาพัฒนาการศึกษากาฬสินธุ์ และสมาคมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สพป. น่าน เขต 1 สามารถนำความรู้เชิงเทคนิคและการบริหารจัดการจากการอบรมต่าง ๆ ไปบูรณาการเข้ากับแผนการดำเนินงานในบริบทของตน

5. ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาคุณภาพผ่านโมเดลโรงเรียนขนาดเล็ก และนวัตกรรมเครื่องมือสอดคล้องกับสมาคมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สพป. น่าน เขต 1 และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

6. สร้างกลไกการขยายผลโมเดลโรงเรียนขนาดเล็ก ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 เพื่อให้จังหวัดน่านเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้งจังหวัด

7. จัดตั้งคณะที่ปรึกษาโครงการประกอบด้วยนักการศึกษานักวิชาการ ตัวแทนภาคประชาสังคม และตัวแทนระดับกระทรวงผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน

## 2.4 การจัดการศึกษาโดยการตระหนักถึงพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์



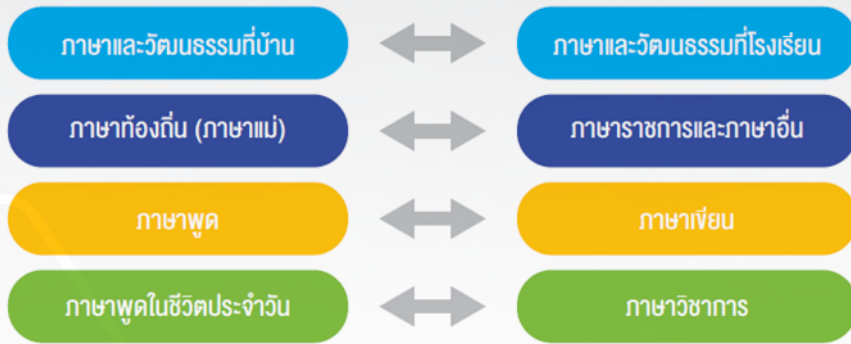
การจัดการศึกษาโดยการตระหนักถึงพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์ช่วยให้เกิดกระบวนการพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภท โครงการส่วนใหญ่ในปัจจุบันเน้นให้ความสำคัญกับพหุปัญญาแบบเดิม เช่น วิทยาศาสตร์ กีฬา ซึ่งยังขาดกลไกรองรับการพัฒนาพหุปัญญาด้านอื่นทั้งระบบ ในรายงานนี้ จึงขอยกตัวอย่างถึง โครงการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุปัญญา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) และจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 2.4.1 โครงการจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุปัญญา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น)

การจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุปัญญา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น)<sup>7</sup> เป็นแนวความคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาชาติพันธุ์ หรือภาษาแม่เป็นฐานในโรงเรียนรัฐบาล เนื่องจากภาษาและวัฒนธรรมที่บ้าน (ภาษามลายูถิ่นและสังคมอิสลามในชนบท) แตกต่างอย่างยิ่งจากภาษาและวัฒนธรรมที่โรงเรียน (ภาษาไทยและสังคมชาวพุทธในเขตเมือง) ภาษามลายู เป็นภาษาถิ่นใช้มากที่สุดในครอบครัว และที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ่อแม่ผู้ปกครองชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องการให้บุตรหลานมีทักษะภาษาดีทั้งภาษามลายูถิ่นและภาษาไทย รวมทั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษาไทยดีกว่าภาษาและอักษรอื่น ๆ ผสมกัน แต่ทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยระดับข้อความยังคงอ่อนแอ

การศึกษาแบบทวิ-พหุภาษาตระหนักในคุณค่าและยอมรับว่า เด็กกลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้มากมาย ติดตัวมาสู่ห้องเรียน หน้าที่ของโรงเรียนก็คือ ใช้ความรู้ที่นั่นเป็นพื้นฐานในการสอนความรู้ใหม่ ดังนั้นจึงใช้ภาษาและวัฒนธรรมที่บ้านเป็นฐานสำหรับการสอนภาษาและวัฒนธรรมที่โรงเรียนให้แก่เด็ก สื่อการเรียนการสอนก็ต้องผลิตขึ้นจากฐานความรู้ที่เด็กมี และครูผู้สอนก็ต้องผ่านการฝึกอบรมเรื่องการสอนโดยใช้มโนทัศน์ “สิ่งที่รู้” เป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่ “สิ่งที่ไม่รู้” หรือความรู้ใหม่ สื่อการเรียนการสอนชั้นปฐมวัยของโครงการ ต้องเสริมสร้างสิ่งที่เด็กรู้อยู่แล้วเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่บ้าน และช่วยเด็กให้สามารถใช้ความรู้เดิมนั้นเชื่อมโยงไปสู่วัฒนธรรมที่โรงเรียน





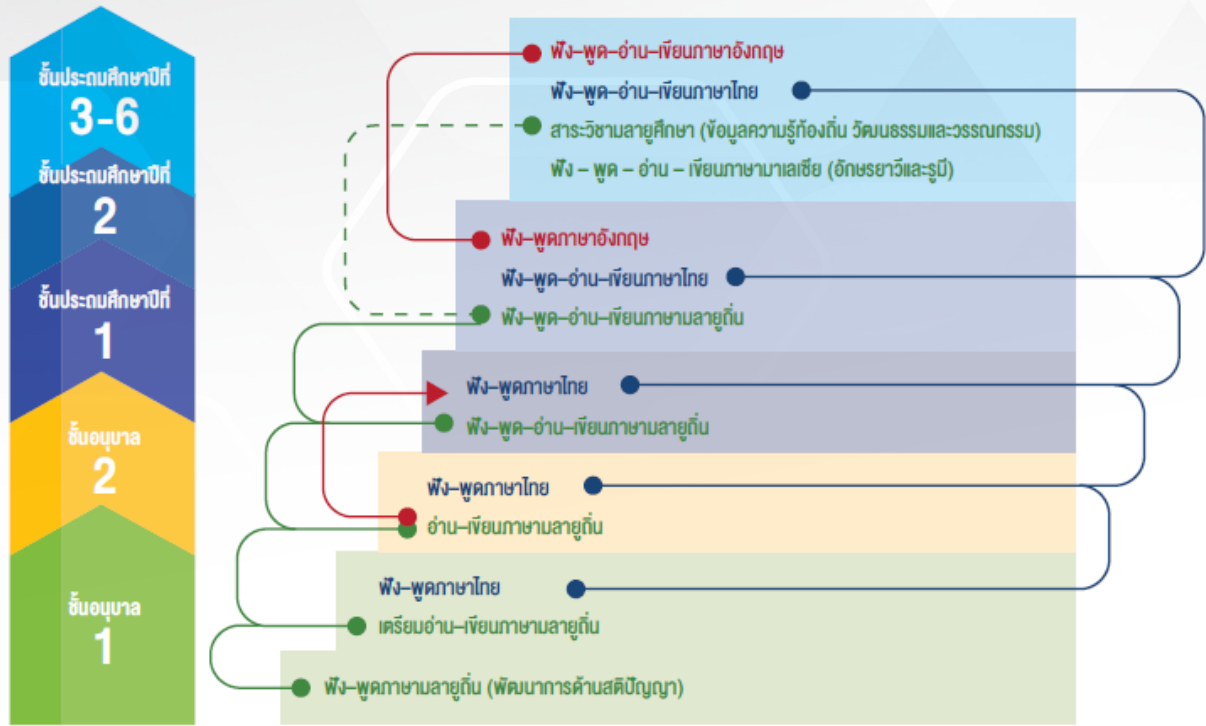
ภาพที่ 2.2 การเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้จาก “สิ่งที่รู้” ไปสู่ “สิ่งที่ไม่รู้” ในโครงการทวิภาษา  
(องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, 2561)

โครงการทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) กำหนดโครงสร้างหลักสูตร เพื่อใช้ประโยชน์จากการถ่ายทอดทักษะการรู้หนังสือในภาษาแม่อย่างเต็มที่ หลังจากพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาแม่เป็นอย่างดีแล้ว รวมทั้งมีทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยที่ดีด้วยแล้ว นักเรียนจึงจะใช้แบบเรียนอ่าน-เขียนแบบเชื่อมโยง เพื่อเชื่อมโยงสู่การอ่านเขียนภาษาไทย เนื้อหาในบทเรียน 15 บทแรกของแบบเรียนอ่าน-เขียนแบบเชื่อมโยง เป็นการทบทวนตัวอักษรที่มีเหมือนกันทั้งในภาษามลายูถิ่นและภาษาไทย โดยรูปแบบของแบบเรียนอ่าน-เขียนแบบเชื่อมโยง มีลักษณะเดียวกันกับแบบเรียนอ่าน-เขียนภาษามลายูถิ่น เพื่อที่ว่านักเรียนจะได้รู้จักคุ้นเคย “กติกากำกับลำดับขั้นตอนการใช้งาน หลังจากนั้น จึงค่อยนำเสนอตัวอักษรภาษาไทยตัวใหม่อย่างเป็นระบบ โดยจะสอนตัวอักษรที่ใช้บ่อยกว่าตามลำดับ

การที่เด็กมีปัญหาในการเรียนอ่านเขียนภาษาที่ยังพูดไม่ได้ นำไปสู่แนวความคิดหลักอีกประการหนึ่งของการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษาในสถานการณ์ตามธรรมชาติ เด็กสามารถฟังและเข้าใจถ้อยคำพูดได้ก่อนที่ตนเองจะพูดเป็น และไม่มีใครคาดหวังให้เด็กเล็กอ่านหรือเขียนได้ก่อนที่จะพูดเป็นเช่นกัน แต่กระนั้นก็ตาม ในหลายพื้นที่ จะพบว่า ครูพยายามสอนให้เด็กพูดภาษาที่สอง โดยให้เด็กเขียนตามที่ครูบอก

ทำนองเดียวกันเด็กมักถูกบังคับให้พูดภาษาที่สองทั้งที่ยังไม่ได้พัฒนาทักษะการฟังให้ดีพร้อม ครูอาจใช้วิธีการสอนแบบ “พูดตามครู” ที่นักเรียนแค่ออกเสียงคำต่าง ๆ ตามที่ครูพูดแบบนกแก้วนกขุนทอง โดยไม่ทราบความหมายของคำเลยก็เป็นได้ อีกทั้งการแทรกแซงจากภาษาแม่อาจส่งผลให้เด็กออกเสียงผิด ด้วยเหตุนี้การศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา จึงเน้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับในภาษาแม่ก่อน จึงค่อยพัฒนาทักษะภาษาที่สองตามลำดับเดียวกัน





ภาพที่ 2.3 หลักการขั้นบันไดในการรู้หนังสือ และการเชื่อมโยงทักษะภาษาในโครงการทวิภาษาฯ (องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, 2561)

## สรุปผลการประเมินโครงการ

จากการประเมินเชิงปริมาณพบว่านักเรียนทวิ-พหุภาษา มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนคู่เทียบทุกวิชา โดยมีความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มเด่นชัดมากที่สุดในชั้นประถมศึกษาตอนต้น แสดงให้เห็นว่า กลวิธีการจัดการเรียนการสอนแนวทางนี้มีผลกระทบต่อเด็กเล็กมากที่สุด เด็กนักเรียนทวิ-พหุภาษามีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านเขียนภาษาไทยได้เร็วกว่านักเรียนคู่เทียบอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาแม่ไม่ได้ทำให้ เสียเวลาในการเรียนภาษาไทย หากแต่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะภาษาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งจะถ่ายโอนไปสู่ภาษาไทยได้ตามลำดับ ความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มที่ลดแคบลงในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อาจเป็นผลมาจากการลดชั่วโมงเรียนในภาษาแม่ให้เหลือแค่คาบเรียน “วัฒนธรรมมลายูถิ่น” เพียงอย่างเดียว ส่วนครูก็เน้นเตรียมนักเรียนเพื่อการสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การประเมินเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นการสนับสนุนอย่างมากจากผู้ปกครอง ครูและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางส่วน ครูและผู้ปกครองเกือบทุกคนที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่า “เด็กมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น / กล้าแสดงออกมากขึ้น” และ “ทักษะความสามารถในการอ่านและเขียนดีขึ้น” คือประโยชน์สำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ ผู้ปกครองหลายคนแสดงความคิดเห็นว่า ลูกคนเล็กอ่านเก่งเขียนคล่องกว่าพี่ๆ นักศึกษาและคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลากลายเป็นผู้สนับสนุนโครงการอย่างเต็มที่ เมื่อปี พ.ศ. 2559 มีนักศึกษา 169 คน แสดงความจำนงขอฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนโครงการทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย - มลายูถิ่น) ที่เปิดรับเพียง 30 คน บัณฑิตครูที่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทวิ-พหุภาษา ได้นำเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบทวิ-พหุภาษาไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนรัฐบาลที่ไม่ได้ใช้แบบทวิ-พหุภาษา รวมทั้งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกด้วย

ดังนั้นโครงการจึงประสบความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยเชื้อสายมลายู พร้อมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผลักดันหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตครู

## 2.4.2 การจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ

ประเทศไทยมีนโยบายด้านการศึกษาที่ก้าวหน้าและเปิดกว้าง ซึ่งกำหนดให้เด็กทุกคนได้เรียนฟรี 15 ปี ไม่ว่าจะเป็นเด็กไทย เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารประจำตัว หรือเด็กไร้สัญชาติ อัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนของเด็กข้ามชาติและไร้สัญชาติในโรงเรียนรัฐบาลเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่การออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2548 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย และล่าสุดกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายในการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาแก่นักเรียนยากจนและด้อยโอกาส รวมถึงกลุ่มเด็กข้ามชาติและไร้สัญชาติด้วย ซึ่งช่วยเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลของเด็กกลุ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เด็กข้ามชาติยังเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนโดยมีประมาณการว่าครึ่งหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนและไม่ได้รับการศึกษาไม่ว่าจะในรูปแบบใด

การจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติให้สำเร็จมีองค์ประกอบ 5 ประการ<sup>8</sup> ได้แก่

### 1.) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผนและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความร่วมมือกับองค์กรเอกชน เช่น มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท และมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มีความสำคัญเพราะองค์กรเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อกับชุมชนแรงงานข้ามชาติ และการทำความเข้าใจความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม แนวทางในการจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติขององค์กรเอกชนเหล่านี้ยึดการมีส่วนร่วมของชุมชนแรงงานข้ามชาติโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งเป็นแบบอย่างให้องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ ปฏิบัติตามได้ โดยองค์กรเอกชนเหล่านี้มีส่วนช่วยในการเข้าถึงชุมชนแรงงานข้ามชาติ การสื่อสารกับพ่อแม่ของนักเรียนข้ามชาติ การสื่อสารกับนายจ้าง และการให้การสนับสนุนเด็กข้ามชาติในการเข้าเรียนในระบบโรงเรียน อีกพันธมิตรที่สำคัญคือ ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก ในการสัมภาษณ์บางโรงเรียนแล้วว่า นายจ้างมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยให้ลูกหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้าเรียนในโรงเรียน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประชุมระหว่างครูกับผู้ประกอบการด้วยตัวเอง นอกจากนี้ บริษัทเอกชนหลายแห่งได้ดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริจาคเงินทุน การมอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนแก่โรงเรียน และการร่วมจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกงาน ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานข้ามชาติ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

### 2.) การมีผู้นำที่เข้มแข็ง แรงจูงใจ และความสามารถในการให้การสนับสนุนแก่เด็กข้ามชาติ

ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียน เงินอุดหนุน และกองทุนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนเด็กข้ามชาติและเด็กไร้สัญชาติ ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเริ่มตั้งแต่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในกลุ่มคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและครูในการให้การศึกษแก่เด็กทุกคน ซึ่งรวมถึงเด็กข้ามชาติและเด็กไร้สัญชาติ ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ชี้ให้เห็นความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และภาคเอกชน รวมทั้งการมีกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนในการรักษาและต่อยอดความร่วมมือเพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว

### 3.) การใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล

โรงเรียนต่าง ๆ ใช้วิธีการที่หลากหลายในการสอนภาษาไทยแก่เด็กข้ามชาติ เช่น การจับคู่ นักเรียนข้ามชาติกับนักเรียนไทย การใช้การ์ตูนและวิดีโอสั้น ๆ ที่เป็นภาษาไทยเพื่อดึงความสนใจ การชี้สิ่งของ และกิจกรรมในชีวิตประจำวันให้นักเรียนพูดตามเป็นภาษาไทย การติดคำศัพท์เป็นภาษาต่าง ๆ ไว้บนผนัง และการมอบหมายตำแหน่งหัวหน้าห้องให้นักเรียนข้ามชาติที่มีอายุมากกว่านักเรียนคนอื่น ๆ ในห้อง เป็นต้น

การศึกษาวิจัยในประเทศไทยเพื่อประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอน นักเรียนข้ามชาติยังคงมีจำกัด อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่มีเป็นจำนวนมากในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า นักเรียนข้ามชาติที่ได้รับการศึกษาบางส่วนเป็นภาษาแม่ของตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะด้านภาษา จะมีผลการเรียนดีกว่านักเรียนข้ามชาติที่เรียนรวมในชั้นเรียนปกติ นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับภาษาแม่ของนักเรียนข้ามชาติยังแสดงให้เห็นถึงการยอมรับอัตลักษณ์ที่แตกต่างและหลากหลายด้วย

### 4.) การปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

ความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและย้ำความสำคัญของการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและทักษะด้านวิชาชีพตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพราะมีนักเรียนจำนวนมากที่เป็นเด็กโต โรงเรียนหลายแห่งพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนโดยการจัดกิจกรรมฝึกทักษะวิชาชีพ เช่น การพัฒนาทักษะด้านหัตถกรรม การประกอบอาหารและการทำขนม การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ และการรักษาสุขภาพและการเสริมความงาม โดยหนึ่งในโรงเรียนที่ให้สัมภาษณ์ได้ดำเนินโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งอาชีพ หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการอบรมวิชาชีพในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ความร่วมมือกับภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในท้องถิ่น เป็นการเปิดประตูสู่โอกาสให้นักเรียน โดยอาจเป็นการเชิญวิทยากรมาแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกงานหรือฝึกอาชีพ นอกจากนี้ โรงเรียนบางแห่งยังทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านการศึกษาท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกให้นักเรียนที่มีสิทธิได้มีเอกสารประจำตัว ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มโอกาสในการทำงานให้กว้างขวางขึ้น

### 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนและพ่อแม่/ผู้ปกครองของนักเรียนข้ามชาติ

การปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่/ผู้ปกครองของนักเรียนและชุมชนเป็นความท้าทายแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคันและการขาดเรียน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมระหว่างครูกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง และการไปเยี่ยมนักเรียนตามบ้านจำนวนสองครั้งต่อปี เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง และเพื่อทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียน บางโรงเรียนไปเยี่ยมนักเรียนตามบ้านมากกว่าสองครั้งต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าครอบครัวของนักเรียนอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และครอบครัวไม่สะดวกที่จะเดินทางมาโรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดการประชุมระหว่างครูกับพ่อแม่/ผู้ปกครองในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันที่พ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ต้องไปทำงาน โดยโรงเรียนมักจะให้นักเรียนที่พูดได้สองภาษาช่วยเป็นล่ามในการประชุมและการไปเยี่ยมตามบ้านดังกล่าว

## หนังสืออ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **ศธ.แถลงจุดยืนลดภาระทางการศึกษา ช่วยเหลือบรรเทา “ครู-นักเรียน-ผู้ปกครอง” ถ้วนหน้า**. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/477823>
2. สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์**. สืบค้นจาก <http://bps.sueksa.go.th/>
3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2564). **CHULA MOOC**. สืบค้นจาก <https://mooc.chula.ac.th/>
4. สุภาพนีย์ ธรรมเมธา, จินตวีร์ คล้ายสังข์, ณัชภัช วีระเรืองไชยศรี และมณีนีรัตน์ มั่นยืน (2563). **การประเมินการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทางไกลในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF).
5. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). **เอกสารแนะนำโครงการครูรักถิ่น ปีการศึกษา 2563**. สืบค้นจาก [https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2019/07/4.เอกสารแนะนำโครงการครูรักถิ่น-ปีการศึกษา-2563-info\\_4แผ่นรวม\\_create\\_final.pdf](https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2019/07/4.เอกสารแนะนำโครงการครูรักถิ่น-ปีการศึกษา-2563-info_4แผ่นรวม_create_final.pdf)
6. แอ็คซันแอต ประเทศไทย. (ม.ป.ป.). **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ACCESS School)**. เข้าถึงได้จาก <https://actionaid.or.th/about-access-school/>
7. องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย. (2561). **สะพานเชื่อมโยงไปสู่อนาคตอันสดใส**. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th>
8. องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย. (2562). **ไร้เส้นกันการศึกษา**. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th>



ส่วนที่

3

**สภาวการณ์การจัดการศึกษา  
ตามแผนการปฏิรูปประเทศ  
ด้านการศึกษา**

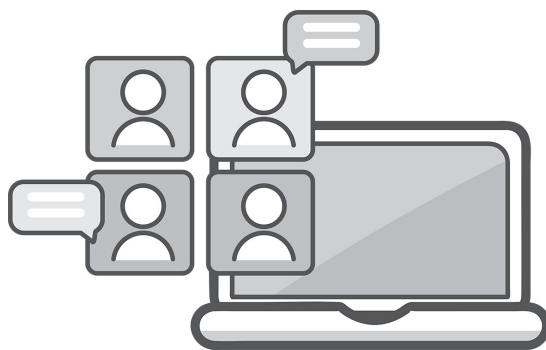
## ส่วนที่ 3 สภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูป ประเทศด้านการศึกษา



ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศ และให้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศแต่ละด้านให้สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยในส่วนของแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และส่งเสริมธรรมาภิบาล ซึ่งการศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปจะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น ในส่วนที่ 3 ของรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2564 จึงจะรายงานสภาวะการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563)<sup>1</sup> ซึ่งประกอบด้วยประเด็นปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ 5 กิจกรรม (Big Rock) รายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย
- 3.2 กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
- 3.3 กิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน
- 3.4 กิจกรรมปฏิรูปที่ 4 การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่นๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ
- 3.5 กิจกรรมปฏิรูปที่ 5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน

ด้วยแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2563) เป็นแผนที่กำหนดค่าเป้าหมายถึงปี 2565 ในการนำเสนอผลการดำเนินงานในรายงานนี้ จึงเป็นการนำเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่มีข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2564 ของประเด็นปฏิรูป 5 กิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้



## 3.1 กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย



หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

### 3.1.1 เป้าหมายของกิจกรรม

1. เด็กปฐมวัยในช่วงก่อนวัยเรียน (3-5 ปี) ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแล และส่งเสริมพัฒนาการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติและได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษารวมถึงระบบการศึกษา ซึ่งจัดการโดยครอบครัวหรือกลุ่มของครอบครัวจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือระดับสูงกว่าอย่างเสมอภาคตามศักยภาพ และความถนัด
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษากลับเข้าศึกษาต่ออย่างน้อยจนจบการศึกษาภาคบังคับ และได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้
3. ประชากรวัยแรงงานมีทักษะด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ (Literacy & Numeracy Competency) ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน และการใช้ชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน
4. เกิดระบบหลักประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาคเอกชน

### 3.1.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ตัวชี้วัดที่ 1** อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrollment Ratio) ระดับก่อนวัยเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ระดับประถมศึกษา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าไม่น้อยกว่า ร้อยละ 35 ในปี 2565

ยังไม่พบการนำเสนอผลอัตราการเข้าเรียนสุทธิ ในปี 2564 ที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบสถิติจำนวนนักเรียนกับประชากรในวัยเรียน<sup>2</sup> พบว่า ในปี 2564 มีอัตราการเข้าเรียนของระดับก่อนวัยเรียน ร้อยละ 76.09 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 98.43 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 87.16 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 79.12

**ตัวชี้วัดที่ 2** สัดส่วนประชากรวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 6-14 ปี) ไม่เกินร้อยละ 5 ในปี 2564

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักได้ทำการพัฒนาและใช้ระบบฐานข้อมูลการติดตามผลเฝ้าระวังการหลุดออกนอกระบบ และนำเด็กที่หลุดออกไปแล้วมาพัฒนาทักษะที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามในการพัฒนาอาชีพและการติดตามเด็กและเยาวชนนอกระบบให้มาฝึกฝีมือในช่วงสถานการณ์ COVID-19 เป็นไปได้ยากในการลงมือทำงานภาคปฏิบัติแต่สามารถทำได้ในบางกิจกรรมที่เป็นระบบออนไลน์<sup>3</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 3** มีระบบการบูรณาการ การจัดการข้อมูลสารสนเทศขนาดใหญ่ (Big Data) ของเด็ก เยาวชนด้วยเลขบัตรประชาชน 13 หลัก งบประมาณ ตัวชี้วัด และนโยบายตั้งแต่ระดับปฐมวัยระหว่างกระทรวง ศึกษาธิการ และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา และความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ ระดับปฐมวัย ประกอบด้วยการพัฒนาเครื่องมือและระบบบูรณาการทำงาน สนับสนุนนวัตกรรมการป้องกัน แก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนออกจากระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย สนับสนุนกลไกการดำเนินงานในระดับ พื้นที่แต่ละต้นสังกัด รวมทั้งติดตามความคืบหน้า และระดมการมีส่วนร่วมของสังคม โดยประกอบด้วยโครงการ ทั้งหมด 10 โครงการ จาก 3 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา<sup>3</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 4** มีการพัฒนาเครื่องมือสำรวจความพร้อมของเด็กปฐมวัยในการเข้าสู่การศึกษา ระดับประถม ศึกษา และเครื่องมือการประเมินศักยภาพด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากร วัยแรงงาน รวมทั้งมีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลต่อสาธารณะทุก 3 ปี

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า การสำรวจทักษะด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ ของประชากร วัยแรงงาน ซึ่งดำเนินการโดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับ ธนาคารโลก มีกิจกรรม ในหลายลักษณะตั้งแต่การอบรมผู้ออกแบบทดสอบ การสร้างข้อสอบ การอบรมผู้ออกพื้นที่ไปเก็บข้อมูล โดยมี กำหนดการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม มิถุนายน เป็นต้นไป แต่เนื่องจากสถานการณ์การระบาด ของโรค COVID-19 ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ไปสำรวจข้อมูลได้ จึงจำเป็นต้องปรับเป้าหมายของกิจกรรมออกไป<sup>3</sup>



## 3.2 กิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21



หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก: กระทรวงศึกษาธิการ

### 3.2.1 เป้าหมายของกิจกรรม

1. ผู้เรียนทุกระดับเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และใฝ่เรียนรู้ มีทักษะในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะ
2. ครู / อาจารย์มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีจิตวิทยาการเรียนรู้สื่อและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ การวัดและประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีความศรัทธาในวิชาชีพและความเป็นครู
3. ผู้บริหารสถานการศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการและการนิเทศการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงการนิเทศการจัดการเรียนรู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีจิตวิทยาในการส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการร่วมมือกับบุคคลหน่วยงานและชุมชนในการส่งเสริมและสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน

### 3.2.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้<sup>4</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 1** มีหลักสูตรการศึกษาที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียนรายบุคคล

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ และมีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. โครงการพัฒนานักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรี และด้านนาฏศิลป์ โดยโรงเรียนในโครงการห้องเรียนดนตรีมีหลักสูตร อาคารสถานที่ และครูภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพทางดนตรี
2. โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและศักยภาพเพื่อการมีงานทำ โดยโครงการห้องเรียนอาชีพ 6 โรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมแนะแนวตามสาขาวิชาอย่างเข้มข้น ตามบริบทของสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 นักเรียนในโครงการห้องเรียนอาชีพ (ม.5 และ 6 จำนวน 520 คน) ได้รับการส่งเสริมให้มีประสบการณ์และทักษะอาชีพตามความถนัด และความสนใจที่สอดคล้องกับบริบทตลาดแรงงานในพื้นที่



3. โครงการห้องเรียนกีฬา นักเรียน 1,283 คน มีความเป็นเลิศด้านกีฬารูปร่างสูงใหญ่ มีสมรรถนะทางร่างกายสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ และนักเรียน 200 คนจบการศึกษาทุกคน เข้าศึกษาต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกีฬา

4. โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทยปฐมวัย ได้พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมสร้างความตระหนักและความรู้ ทักษะเชื่อมโยงกับสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development) เพื่อตอบสนองของแนวทาง 17 ข้อของ UN sustainable development goals (SDGs)

5. โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทยประถมศึกษา ได้บูรณาการกิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทยระดับประถมศึกษาเข้ากับการจัดการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ของเด็กประถมศึกษา ได้ฝึกการสังเกต รู้จักคิด ตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการการเรียนรู้และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม

6. โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ได้พัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่มีจุดเน้นในการลดเนื้อหาทางวิชาการ เน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. โครงการยกระดับโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยให้มีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำของนานาชาติ ได้พัฒนาหลักสูตรโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยโดยการเปิดรายวิชาเพิ่มร่วมกันของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นรายวิชาที่จัดขึ้นให้ตอบสนองและให้สอดคล้องกับอุดมการณ์และเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ยังมีเป้าหมายพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพระดับเดียวกับโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำของนานาชาติ และรายวิชาเลือกเสรีที่จัดให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความรัก ความถนัดและความสนใจ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

8. โครงการอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียน Science Technology Innovation (STI): Smart Intensive Farming ได้พัฒนาหลักสูตรอัจฉริยะเกษตรประณีตในโรงเรียนที่เน้นการจัดการเรียนรู้บูรณาการรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการคำนวณ กับการทำเกษตรแบบประณีตในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะและสามารถนำองค์ความรู้มาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปต่อยอดในการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ภายในโรงเรียนและนำไปสู่การผลักดัน ให้เกิดการยกระดับกระบวนการผลิตและคุณภาพสินค้าภาคเกษตร

9. โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สถานศึกษานำร่อง จำนวน 261 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.4 ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (432 โรงเรียน ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2564) มีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน และสภาพภูมิสังคม ซึ่งได้นำเสนอและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อน

## **ตัวชี้วัดที่ 2** ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านการพัฒนาการคิดขั้นสูงเชิงระบบ

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ และมีผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. โครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยมีกิจกรรมพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนผ่านระบบออนไลน์ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา และพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ดำเนินการโดยการจัดอบรมครูด้วยระบบออนไลน์

2. โครงการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้วิทยาการคำนวณและการออกแบบเทคโนโลยี โดยมีกิจกรรมการอบรมครูหลักสูตร Coding for teacher และ หลักสูตร Coding for teacher plus รวม 7 หลักสูตร ซึ่งมีการอบรมตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม - 8 เมษายน 2564 มีผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 213,794 คน ผ่านการอบรมทั้งสิ้น 143,932 คน

3. โครงการส่งเสริมการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ) สำหรับสถานศึกษาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยพัฒนาครูในโครงการ เรื่องการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) จำนวน 49 โรงเรียน

4. โครงการพัฒนาและส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน (ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ Active Learning) โดยมีโรงเรียนต้นแบบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ Active Learning จำนวน 20 โรงเรียน

5. โครงการพัฒนาครูผู้สอนด้านการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยมีจำนวนครูผู้สอนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบออนไลน์ด้านการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จำนวนทั้งสิ้น 600 คน และโครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการพัฒนาสมรรถนะการอ่านขั้นสูง เพื่อยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันระดับนานาชาติผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ ครูผู้สอนจำนวน 5,643 คน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประเมินสมรรถนะการคิดขั้นสูง ตามกรอบการประเมิน PISA และสามารถใช้เครื่องมือการประเมินความฉลาดรู้ได้แก่ แบบฝึกทักษะการคิดขั้นสูงตามแนวทางการประเมิน PISA เพื่อนำไปใช้ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อการพัฒนาการคิดขั้นสูงของผู้เรียน

6. การพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ตั้งแต่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนของคุณครูทุกคนที่ร่วมมือร่วมพลัง (Collaborative) เปิดใจยอมรับฟังกันและกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Share & Care) ในด้านการทำงาน และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Collaborative - 5 STEPs : CO-5 STEPs) เพื่อให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ คิด ทำ นำเสนอและทำงานเป็นทีมที่คละเทศ คละความสามารถ หรือความถนัด เพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

7. โครงการพัฒนาการนิเทศการศึกษา ปี 2564 มีกิจกรรมพัฒนารูปแบบและวิธีการนิเทศการ  
จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยดำเนินการดังนี้

7.1) จัดทำแนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับศึกษานิเทศก์  
เพื่อนำไปใช้ในการนิเทศในสถานศึกษา เผยแพร่ในรูปแบบเอกสารและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)  
ผลการดำเนินงาน พบว่า ศึกษานิเทศก์ร้อยละ 80 ได้รับการพัฒนา และมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการนิเทศ  
เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของคุณครู ตามแนวทาง Active Learning และการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

7.2) อบรมศึกษานิเทศก์หลักสูตรการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้  
กระบวนการ Coaching & Mentoring (ดำเนินการต่อเนื่องจากปี 2563) ผลการดำเนินงานพบว่า ได้อบรมศึกษานิเทศก์  
แกนนำ 1 รุ่น จำนวน 60 คน และขยายผลให้ศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่นำไปปฏิบัติการนิเทศครูผู้สอน

7.3) จัดทำหลักสูตรการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning )  
สำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาครูตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ.  
กำหนด ผลการดำเนินงาน พบว่า ครูได้รับการพัฒนาโดยการอบรมหลักสูตรการพัฒนาความสามารถในการ  
จัดการเรียนรู้เชิงรุก และได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ เป็น Active  
Learning และการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

8. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลเทคโนโลยีและระบบอัจฉริยะในสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ  
ได้จัดอบรมในรูปแบบออนไลน์ให้กับครูที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 100 คน จาก 50 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียน  
วิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย 12 โรงเรียน โรงเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จำนวน  
38 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตร เช่น หลักสูตรการฝึกอบรมพื้นฐาน Kidbright 1.5 online (coding at school)  
หลักสูตรการฝึกอบรมคุณธรรม (DATA Science at school) และหลักสูตรการฝึกอบรม KidBright ทฤษฎี AI

9. โครงการยกระดับโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย ให้มีคุณภาพทัดเทียมกับ  
โรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำของนานาชาติ โดยได้พัฒนาศักยภาพครูโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย  
ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ หน่วยงานทางการศึกษา และ  
หน่วยงานวิจัย เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์  
และเทคโนโลยี

10. โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา  
ในสถานศึกษานำร่อง จำนวน 432 โรงเรียน ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโดยใช้พื้นที่และโรงเรียน  
เป็นฐาน ตามจุดเน้นของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 โดยการประสานกับหน่วยงาน  
ที่มีความเชี่ยวชาญ ผ่านกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแต่ละจังหวัด รวมทั้งได้เรียนรู้  
ในประเด็นสำคัญให้เท่าทันกับสถานการณ์ COVID-19 ผ่านตัวอย่าง โรงเรียนต้นแบบ และสถานศึกษานำร่อง  
ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 จังหวัด ที่มีการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้เป็น Active Learning และปรับ  
หลักสูตรให้เป็นฐานสมรรถนะ ที่มุ่งเน้นให้ “ผู้เรียน” ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะและสมรรถนะ ด้านการคิด การทำงาน  
การสื่อสาร การใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหา จากการจัดเสวนา “ล็อกดาวนไม่ล็อกการเรียนรู้” บทเรียนจากพื้นที่นวัตกรรม  
การศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ระยอง และสตูล จำนวน 3 ครั้ง

**ตัวชี้วัดที่ 3** ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนแบบถักทอความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะผู้เรียนเข้าด้วยกันแบบ Active Learning ในทุกระดับการศึกษา

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ และมีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมจัดทำหลักสูตรการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับครูสังกัด สพฐ. เพื่อพัฒนาครูตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ.กำหนด โดยศึกษานิเทศก์นำหลักสูตรไปอบรมครูในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาครูปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ ครูมีบทบาทผู้แนะนำ อำนวยการ จัดกิจกรรมตามแนวทาง Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้า สรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีทักษะในการเรียนรู้

2. กิจกรรม ส่งเสริมการนิเทศ ติดตาม ระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยประชุมวิเคราะห์ วางแผน พัฒนาการนิเทศ กำหนดเป้าหมายและประเด็นนิเทศที่สำคัญ เพื่อปรับบทบาทครูยุคใหม่ ในการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 ครูได้รับการนิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมี ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น

3. โครงการ “การสอนและการวิจัยสะเต็มศึกษา (Building up STEM Teaching and Research)” ซึ่งเป็นความร่วมมือการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) ระหว่างประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ โดยจัดประชุมเชิงวิชาการสะเต็มศึกษาแบบบูรณาการ เป็นระยะเวลา 3 วัน สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสะเต็มศึกษาของ ประเทศไทย จำนวน 150 คน โดยมีจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาศักยภาพของครูในการออกแบบ การบูรณาการบทเรียน สะเต็มศึกษา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา ซึ่งครูจะมีส่วนร่วมในการออกแบบบทเรียนสะเต็มศึกษา แบบบูรณาการ แบบจำลองแนวปฏิบัติทางการสอนที่เป็นประโยชน์ อภิปรายการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อรวบรวมข้อมูล และปรับปรุงบทเรียนสะเต็มศึกษา โดยวิทยากรจากสถาบันการศึกษาแห่งชาติ ประเทศสิงคโปร์ (National Institute of Education, NIE)

4. โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยมีสถานศึกษานำร่องในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา 432 โรงเรียน มีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ สมรรถนะ ทักษะ และเจตคติ โดยการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะกรรมการขับเคลื่อน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และภาคีเครือข่าย กรณีตัวอย่าง อาทิ

4.1) โรงเรียนบ้านป่อเจ็ดลูก จ.สตูล ใช้ชุมชนเป็นฐานสร้างการเรียนรู้ ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง เกิดนวัตกรรม “ครูสามเฒ่า” ควบคู่ไปกับ “โครงการฐานวิจัย” ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้อาศัยครูเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการร่วมงานกันระหว่างครู ผู้ปกครองและคนในชุมชน ใช้เงินงบประมาณที่รับใช้ในการพัฒนานวัตกรรมดังกล่าว จนเกิดผลเป็นรูปธรรม

4.2) โรงเรียนบ้านยะตะะ จ.ยะลา นวัตกรรม Active ETQ เรียนรู้รอบด้าน พัฒนาศักยภาพ ของผู้เรียน ใช้เงินงบประมาณที่ได้รับใช้ในการพัฒนานวัตกรรม Active ETQ แบ่งเป็น

4.2.1) Active English (AE) ใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning การเรียนภาษาอังกฤษ ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) บูรณาการรายวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมและวิชาอาเซียนศึกษา



4.2.2) Active Thai (AT) ใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning การเรียนภาษาไทย ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) บูรณาการรายวิชาภาษาไทย ศิลปะ และการงานอาชีพ

4.2.3) Active Quran (AQ) ใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning การเรียนภาษาอาหรับ ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) ใช้วิธีการสอนแบบเน้นการฟังและการท่องจำซูเราะห์และบูรณาการ รายวิชาอิสลามศึกษา

4.3) โรงเรียนวัดตาขัน จ.ระยอง “นวัตกรรมเชิงชีวิต การเรียนรู้วิถีพอเพียง” หลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่ใช้เงินงบประมาณที่ได้รับนำไปพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและกำหนด DOL ของโรงเรียนให้สอดคล้อง กับบริบทของชุมชน และกำหนดผลลัพธ์ผู้เรียนที่พึงประสงค์ไว้ 4 ประการ คือ นักเกษตรอินทรีย์วิถีสุขภาพ นักนวัตกรรม นักเทคโนโลยีสร้างสรรค์ นักธุรกิจน้อย โดยแบ่งโครงสร้างหลักสูตรออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐาน กลุ่มบูรณาการ กลุ่มพัฒนาสุขภาพกายจิต และกลุ่มทักษะชีวิต “

**ตัวชี้วัดที่ 4** ระบบการประเมินผลลัพธ์ผู้เรียนมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นรายบุคคล (personalized learning) และสามารถสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนได้ตามบริบทของสถานศึกษา ลดสัดส่วนของการนำผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชาติ มาใช้ในการพิจารณาประเมินผลของครูและผู้บริหาร สถาบันการศึกษา

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ และมีผล การดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคลังเครื่องมือมาตรฐานเพื่อการบริการทดสอบ RT (Reading Test) และ NT (National Test) ปีการศึกษา 2563 ผลการดำเนินงานพบว่า นักเรียนระดับชั้น ป.1 และนักเรียนระดับชั้น ป.3 ทุกคน ทุกสังกัด ได้รับการประเมิน RT และ NT ปีการศึกษา 2563 ด้วยเครื่องมือวัดความสามารถด้านการอ่าน และเครื่องมือวัดความสามารถด้านภาษาไทยและด้านคณิตศาสตร์ที่ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ เพื่อนำผล การประเมินไปใช้ในการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2. การประเมินความสามารถด้านการอ่าน (RT) ชั้น ป.1 ปีการศึกษา 2563 มีระบบการประเมิน คุณภาพผู้เรียนที่สะท้อนความรู้ความสามารถและผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านการอ่าน (RT) ดังนี้

- 2.1) มีนักเรียนชั้น ป.1 จากทุกสังกัดเข้ารับการประเมินจำนวนทั้งสิ้น 726,007 คน
- 2.2) มีคะแนนเฉลี่ยการอ่านออกเสียง เท่ากับ 73.17 คะแนน การอ่านรู้เรื่อง เท่ากับ 72.23
- 2.3) ร้อยละนักเรียนที่มีผลการอ่านออกเสียงผ่านเกณฑ์ เท่ากับ 92.6
- 2.4) ร้อยละนักเรียนที่มีผลการอ่านรู้เรื่องผ่านเกณฑ์ เท่ากับ 97.9

3. การประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้น ป.3 ปีการศึกษา 2563 มีระบบการประเมินคุณภาพ ผู้เรียนที่สะท้อนความรู้ความสามารถและผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านความสามารถภาษาไทย และความสามารถ คณิตศาสตร์ (NT) ดังนี้



- 3.1) มีนักเรียนชั้น ป.3 จากทุกสังกัดเข้ารับการประเมินจำนวนทั้งสิ้น 741,556 คน
- 3.2) คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านภาษาไทย เท่ากับ 47.76
- 3.3) คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านคณิตศาสตร์ เท่ากับ 41.30
- 3.4) ร้อยละนักเรียนที่มีความสามารถด้านภาษาไทยผ่านเกณฑ์ เท่ากับ 82.75 และ
- 3.5) ร้อยละนักเรียนที่มีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ เท่ากับ 75.00

4. การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต เพื่อสะสมผลการเรียนของผู้เรียนตามสมรรถนะ มีระบบเพื่อการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทดลองเรียนภาษาต่างประเทศ โดยใช้รูปแบบการสื่อสารสองทางจากครูชาวต่างชาติ (Native Speaker) และครูไทยที่มีวิธีการสอนที่เป็นเลิศ ระดับมัธยมศึกษา โดยมีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการฯ และสะสมผลการเรียน จำนวน 287 คน แบ่งออกเป็น มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 197 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 90 คน

5. โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษามีหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่อง ซึ่งได้รับความเห็นชอบ และประกาศใช้จากคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เน้นการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน โดยให้พื้นที่และสถานศึกษาสามารถออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลได้เอง เมื่อสถานศึกษานำร่องพัฒนา ผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามเกณฑ์ จะถือว่าผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา แห่งชาติ

**ตัวชี้วัดที่ 5** มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้อัจฉริยะ ที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ เรียนรู้ สื่อการสอนคุณภาพสูง และการประเมินและพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (personalized learning) สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ และมีผล การดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม ระบบการสอบ ระบบข้อมูลสารสนเทศ และระบบการรายงานผล ดังต่อไปนี้

1.1) การประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ของผู้เรียนด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผ่านระบบการสอบออนไลน์ PISA Style Online Testing นักเรียน 190,091 คน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เข้ารับการประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผ่านระบบการสอบออนไลน์ PISA Style Online Testing

1.2) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการจบการศึกษาและการเทียบวุฒิมหาวิทยาลัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลขนาดใหญ่ มีระบบการรายงาน ตรวจสอบ และจัดเก็บแบบรายงาน ผู้สำเร็จการศึกษา ปพ. 3 ออนไลน์ ที่ทันสมัย มีมาตรฐานและมีความถูกต้อง โดยระบบการรายงานฯ มีข้อมูล สารสนเทศด้านการจบการศึกษาของผู้เรียนประจำปีการศึกษา 2563 ระดับการศึกษาภาคบังคับและการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 582,452 คน และเอกสารแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา 14,100 รายการ รวมทั้งข้อมูลจาก แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2547- 2556 ได้รับการนำเข้าจัดเก็บในระบบออนไลน์

1.3) การพัฒนาระบบการรายงานผลคะแนนการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) ปีการศึกษา 2563 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (TCAS 64) ระบบการรายงานผลการเรียนเฉลี่ยสะสม GPAX OBEC ผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 1 ระบบ สำหรับใช้รายงานผลการเรียนเฉลี่ยสะสม รอบ 5 เรียน ประจำปีการศึกษา 2563 ของนักเรียน จำนวน 664,961 คน และรายงานผลการเรียนเฉลี่ยสะสม GPAX รอบ 6 ภาคเรียนประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 362,922 คน

2. โครงการพัฒนาความเข้มแข็งงานแนะแนวเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะผู้เรียน พัฒนา Website แนะนำ Website คลังบทเรียนเสริมทักษะอาชีพ และ Fan page แนะนำ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล สื่อ เอกสาร วิชาการ E-Book ที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนว การเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การพัฒนาค้นคว้าข้อมูลมาตรฐาน (SIBS) แบบออนไลน์เพื่อนำไปใช้ประเมินคุณภาพและพัฒนารายงานของผู้เรียน โดย

3.1) มีระบบคลังข้อมูลมาตรฐาน (SIBS) แบบออนไลน์ ที่รวบรวมเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประมาณ 20,000 ข้อ เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพและพัฒนารายงานของผู้เรียน

3.2) การประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ของผู้เรียนด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผ่านระบบการสอบออนไลน์ PISA Style Online Testing ครูผู้สอนแกนนำจำนวน 735 คน จาก 245 เขตพื้นที่การศึกษา มีความรู้ความเข้าใจการประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ตามแนวทางการประเมิน PISA และสามารถนำนักเรียนเข้ารับการประเมินสมรรถนะความฉลาดรู้ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผ่านระบบการสอบออนไลน์ PISA Style Online Testing

### 3.3 กิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 3 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน



หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

#### 3.3.1 เป้าหมายของกิจกรรม

กลไกและระบบการผลิตและพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพมาตรฐาน

1. กลไกและระบบการผลิตคัดกรองครูและบุคลากรทางการศึกษาและอาจารย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.1 มีรูปแบบกระบวนการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาครูที่มีประสิทธิภาพ เทียบตรง และลดความเหลื่อมล้ำ

1.2 มีหลักสูตรการผลิตครูที่เป็นเลิศและมีรูปแบบกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามความต้องการและความจำเป็นตามบริบทของสาขาวิชาและพื้นที่

1.3 มีกรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดสมรรถนะอาจารย์สถาบันผลิตครูและครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนหรือสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านวิชาชีพครูเพื่อนำไปสู่การประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานและสมรรถนะและการวิเคราะห์และพัฒนาสมรรถนะอาจารย์สถาบันผลิตครูและครูพี่เลี้ยงตามความต้องการจำเป็น

2. กลไกและระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

2.1 มีกรอบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพครูทั้งสายสามัญศึกษา และสายอาชีวศึกษาที่เน้นให้ครูมีความพร้อมทั้งทางด้านวิชาการเชี่ยวชาญวิชาชีพมีจรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อนำไปสู่การประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงาน และสมรรถนะและการวิเคราะห์ และพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น

2.2 มีระบบกลไกให้ครูและผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องอาทิ PLC & CPD (Professional Learning Community & Continuous Professional Development) และให้ความสำคัญกับการนิเทศและติดตามช่วยเหลือครูใหม่ / ครูที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา

2.3 มีการปรับปรุงระบบกลไกการเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยนำผลการประเมินสมรรถนะไปเป็นส่วนสำคัญในการเลื่อนวิทยฐานะ และการปรับปรุงค่าตอบแทนที่เหมาะสม

### 3.3.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 3 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยการปฏิรูปกลไก และระบบการผลิต และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ตัวชี้วัดที่ 1** กลไกและระบบการผลิต คัดกรองครู และบุคลากรทางการศึกษาและอาจารย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1. มีรูปแบบ กระบวนการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาครู ที่มีประสิทธิภาพ เทียบตรง และลดความเหลื่อมล้ำ

2. มีหลักสูตรการผลิตครูที่เป็นเลิศและมีรูปแบบกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามความต้องการและความจำเป็นตามบริบทของสาขาวิชาและพื้นที่

3. มีกรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดสมรรถนะอาจารย์สถาบันผลิตครู และครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนหรือสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านวิชาชีพครูเพื่อนำไปสู่การประเมินมาตรฐาน การปฏิบัติงานและสมรรถนะ และการวิเคราะห์ และพัฒนาสมรรถนะอาจารย์สถาบันผลิตครู และครูพี่เลี้ยง ตามความต้องการจำเป็น

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดพบว่า

1. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ร่วมกับ สภาคณบดี คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการจัดทำข้อเสนอโครงการ และเสนอขอแปรญัตติ ในการพิจารณางบประมาณประจำปี พ.ศ. 2565

2. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตและพัฒนาคู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเพื่อขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนาคูตามกิจกรรม

**ตัวชี้วัดที่ 2** กลไกและระบบการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาสายสามัญศึกษา และสายอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

1. มีกรอบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพครูทั้งสายสามัญศึกษา และสายอาชีวศึกษา ที่เน้นให้ครูมีความพร้อมทั้งทางด้านวิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ มีจรรยาบรรณ และจิตวิญญาณ ความเป็นครู เพื่อนำไปสู่การประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงาน และสมรรถนะ การวิเคราะห์ และพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น

2. มีระบบกลไกให้ครูและผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อาทิ PLC & CPD (Professional Learning Community & Continuous Professional Development) และให้ความสำคัญกับการนิเทศและติดตามช่วยเหลือครูใหม่/ครูที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา

3. มีการปรับปรุงระบบกลไกการเลื่อนวิทยฐานะของครู โดยนำผลการประเมินสมรรถนะไปเป็นส่วนสำคัญในการเลื่อนวิทยฐานะ และการปรับปรุงค่าตอบแทนที่เหมาะสม

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า

1. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้กำหนด รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งประกอบด้วย สาระความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพครูของสถาบันต่าง ๆ ที่เสนอให้คุรุสภารับรอง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป รวมทั้งใช้เป็นกรอบในการดำเนินการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ต้องผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครูตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด โดยมีผลบังคับใช้กับผู้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรปริญญา และประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่คุรุสภารับรอง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป ทั้งนี้ การดำเนินการทดสอบฯ และการกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบ และประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ได้ถูกออกเป็น “ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู พ.ศ. 2563” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2563

2. มีการกำหนดแนวทางการนำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพมาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ก.ค.ศ. พิจารณาแล้วมีมติให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูที่ขึ้นขอมีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะ กรณีไม่มีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หรือมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไม่ครบตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด สามารถนำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพที่ไม่ใช่การอบรมตามหลักสูตรที่สถาบันคุรุพัฒนากำหนดหรือหลักสูตรที่ ก.ค.ศ. รับรอง มาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้ ทั้งนี้ หากมีชั่วโมงการมีส่วนร่วม

ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครอบคลุมที่ ก.ค.ศ. กำหนดตามหลักเกณฑ์ และวิธีการฯ แล้ว ไม่สามารถนำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพมาใช้ได้ จึงได้กำหนดแนวทางการนำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ มาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ดังนี้

2.1) ให้นำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผ่านการรับรองจากผู้อำนวยการสถานศึกษา เช่น ชั่วโมงการประชุมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ศึกษาดูงาน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ และการเข้าร่วมชมรมวิชาชีพ เป็นต้น ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 มาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้

2.2) การนำชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพมาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 ให้ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1) ในรอบปีที่คาบเกี่ยววันที่ 5 กรกฎาคม 2560 (ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 ถึงวันสิ้นรอบปีนั้น)

กรณีไม่มีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้นำชั่วโมง การพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพ ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 ถึงวันสิ้นรอบปีนั้น มาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้

กรณีมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไม่ครบตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดให้นำ ชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ และชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) ของรอบปีนั้น มานับรวมกันได้

2.2.2) ในรอบปีที่อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 ถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2560

กรณีไม่มีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้นำชั่วโมง การพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพของรอบปีนั้นมาทดแทนชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้ ต้องไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง

กรณีมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไม่ครบตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดให้นำ ชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ และชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) ของรอบปีนั้น มานับรวมกันแล้วต้องไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง

2.2.3) ในรอบปีที่คาบเกี่ยววันที่ 4 กรกฎาคม 2562

กรณีมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไม่ครบตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด ให้นำ ชั่วโมงการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพ ตั้งแต่วันแรกของรอบปี ถึงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 และชั่วโมงการมีส่วนร่วม ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของรอบปีนั้นมานับรวมกันแล้ว ต้องไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2562 เป็นต้นไป ต้องมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)



## 3.4 กิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 4 การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ



หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก: กระทรวงศึกษาธิการ

### 3.4.1 เป้าหมายของกิจกรรม

ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีทักษะที่ตรงตามความคาดหวังของสถานประกอบการและทักษะการเป็นผู้ประกอบการสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

### 3.4.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 4 การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน มีรายละเอียดดังนี้

**ตัวชี้วัดที่ 1** หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ซึ่งเป็นหลักสูตร ที่จัดทำร่วมกับเจ้าของอาชีพ เพื่อลดช่องว่างทักษะระหว่างการเรียนการสอนในสถานศึกษาและการทำงานในสถานประกอบการ

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ปริญญาตรี) ตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาศึกษาแห่งชาติ ที่ครอบคลุมตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งตรงตามความคาดหวังและความต้องการของสถานประกอบการ และพัฒนาประเทศไทย โดยได้พัฒนาหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการทั้งในประเทศและท้องถิ่น โดยในช่วงไตรมาส 4 ได้ดำเนินการตามภารกิจ ดังนี้

1. การพัฒนาและจัดทำกฎ ระเบียบ ประกาศ เพื่อให้ในการจัดการอาชีวศึกษา (ดำเนินการจัดประชุม ระเบียบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงต่อเนื่อง ในรูปแบบออนไลน์)
2. โครงการจัดทำรายการครุภัณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานหลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 และหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 (อยู่ระหว่างการจัดประชุมโดยจัดทำรายการครุภัณฑ์มาตรฐานฯ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จำนวน 13 สาขาวิชา ในรูปแบบออนไลน์)
3. โครงการจัดทำรายการครุภัณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานและการจัดการเรียนการสอนสำหรับโครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (อยู่ระหว่างการจัดประชุมโดยจัดทำรายการครุภัณฑ์มาตรฐานฯ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ในรูปแบบออนไลน์)
4. ประเมินความพร้อม และติดตามการจัดการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอาชีวศึกษาทุกระดับของสถาบันและสถานศึกษา

5. จัดทำรายการครุภัณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ
6. การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (ดำเนินการแล้วเสร็จในการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ)
7. การพัฒนาระบบการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ (อยู่ระหว่างการจัดประชุมข้อสอบประเมินมาตรฐานวิชาชีพ ในรูปแบบออนไลน์)

**ตัวชี้วัดที่ 2** ผู้เรียนอาชีวศึกษาทวิภาคีมีสมรรถนะด้านอาชีพ มีความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพ สามารถผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐานอาชีพ

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า กิจกรรมการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) มีดังต่อไปนี้

1. ประกาศรายชื่อสถานศึกษาในโครงการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) ประจำปีงบประมาณ 2564 จำแนกตามสาขาวิชาที่เปิดสอน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทั่วไป (Standard) กลุ่มเชี่ยวชาญเฉพาะ (Expert) กลุ่มความเป็นเลิศและเชี่ยวชาญเฉพาะ (Excellent Center) ประกอบไปด้วยสถานศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 120 แห่ง จำนวน 42 สาขาวิชา/สาขางาน
2. จัดประชุมวิเคราะห์และเทียบเคียงหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (AQRf) ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ร่วมกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 1 ครั้ง
3. เตรียมการจัดประชุมเพื่อจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) ผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 2 ครั้ง
4. เตรียมการจัดประชุมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (AQRf) ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ จำนวน 2 ครั้ง
5. เตรียมการจัดประชุมเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ การขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) จำนวน 2 ครั้ง

**ตัวชี้วัดที่ 3** สถานประกอบการที่มีคุณภาพร่วมจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีเพิ่มขึ้น

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า กิจกรรมศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (Center of Vocational Manpower Networking Management: CVM) มีดังต่อไปนี้

1. ประกาศจัดตั้งศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (Center of Vocational Manpower Networking Management: CVM) ประจำปีงบประมาณ 2564 จำนวนทั้งสิ้น 25 แห่ง จำนวน 25 สาขาวิชา/สาขางาน

2. จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคน อาชีวศึกษา (Center of Vocational Manpower Networking Management: CVM) และจัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้กับสถานศึกษาภาครัฐ จำนวน 25 แห่ง

**ตัวชี้วัดที่ 4** ครูอาชีวศึกษาได้รับการพัฒนาประสบการณ์อาชีพในสถานประกอบการเพิ่มขึ้น และครูฝึกในสถานประกอบการได้รับการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดหรือสอนงาน การวัดและประเมินผล และระบบการดูแลผู้เรียน เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ ระหว่างการฝึกงานหรือฝึกอาชีพเพิ่มขึ้น

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า ภายใต้กิจกรรมศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคน อาชีวศึกษา (Center of Vocational Manpower Networking Management: CVM) ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมของ CVM โดยได้ดำเนินการไปแล้ว ดังนี้

1. จัดทำแผนปฏิบัติการศูนย์บริหารเครือข่ายฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
2. จัดประชุมวิเคราะห์ เทียบเคียงหลักสูตรกับมาตรฐานอาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ จำนวน 25 สาขาวิชา/สาขางาน
3. จัดประชุมเพื่อดำเนินงานประกวดการสอนประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยเสนอผลงานผ่านสื่อเทคโนโลยีในรูปแบบจุลสาร/Clip Video และเผยแพร่เป็นจุลสารของ สอศ.
4. การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ชาติไทย ศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการจัดอบรม ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ในรูปแบบออนไลน์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้น้อมนำพระราชดำรัส หรือโครงการพระราชดำริ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน
5. การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน่วยศึกษานเทศก์ มีการนิเทศพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความรักชาติเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ จำนวน 16 ครั้ง
6. ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาครูภายใต้ศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาครู (Excellent Teacher) จำนวน 25 หลักสูตร
7. จัดตั้งศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคีเขตพื้นที่ในการกำกับติดตามการฝึกงานและฝึกอาชีพในสถานประกอบการของผู้เรียนให้เกิดความปลอดภัย จำนวน 15 แห่ง
8. จัดทำมาตรการเฝ้าระวังปัญหาเสพติด การทะเลาะวิวาท การถูกล่อลวงในนักเรียนนักศึกษา
9. จัดทำตัวชี้วัดและกรอบการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อประเมินผลการขับเคลื่อนศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (Center of Vocational Manpower Networking Management: CVM)

**ตัวชี้วัดที่ 5** มีแผนบูรณาการการศึกษาการวางรากฐานการศึกษาเพื่ออาชีพเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พิจารณานอุมัติ

โครงการและแผนโอนจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โครงการขยายและยกระดับการจัดอาชีวศึกษาทวิภาคีสู่คุณภาพมาตรฐาน งวดที่ 1 จำนวนเงิน 45,138,200 บาท (สี่สิบล้านหนึ่งแสนสามหมื่นแปดพันสองร้อยบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีผ่านศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคีเขตพื้นที่
2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
3. ขยายการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และส่งเสริมการนาระบบทวิภาคีไปใช้ในการจัดการอาชีวศึกษารูปแบบอื่นๆ

### 3.5 กิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทย ออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน



หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

#### 3.5.1 เป้าหมายของกิจกรรม

1. การสนับสนุนการพัฒนากำลังคนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน
2. การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน
3. การปฏิรูประบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการสร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาจากทุกภาคส่วนในประเทศไทย

#### 3.5.2 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ 5 การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

**ตัวชี้วัดที่ 1** มีแนวทางการพัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของประชากรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนหรือการเทียบโอนประสบการณ์/ความรู้

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า

มีการพัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา Thai University Center Admission System (TCAS) ซึ่งระบบที่ออกแบบโดยที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) สำหรับคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2565 ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ในระบบทั้งหมด 82 แห่ง โดยจะดำเนินการภายใต้ระบบในการจัดการสิทธิ์การสมัครทั้ง 4 รอบดังนี้

รอบที่ 1 Portfolio : รอบแฟ้มสะสมผลงาน สำหรับนักเรียนที่มีทักษะ ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษตรงตามความต้องการของมหาวิทยาลัยรวมถึงผลการเรียนที่ดี

รอบที่ 2 Quota : รอบสำหรับนักเรียนในโครงการพิเศษและคนที่ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ ตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยกำหนดที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งความสามารถด้านการเรียน ด้านกีฬา ด้านดนตรี ด้านศิลปะ ฯลฯ

รอบที่ 3 Admission : รอบรับตรงร่วมกัน พิจารณาคะแนนสอบ เปิดรับสมัครพร้อมกันทั่วประเทศ

รอบที่ 4 Direct Admission : รอบรับตรงอิสระ

ซึ่งทุกรูปแบบไม่ใช้คะแนน O-NET<sup>5</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 2** เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาร่วมกันวิจัยพัฒนานวัตกรรมระบบการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Platform) ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกระดับการศึกษาแก่ประชาชนไทย ทุกคนได้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ที่สามารถให้คุณวุฒิเทียบย่อภัยกับผู้เรียนและสะสมเพื่อเทียบโอนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจบการศึกษาจนสำเร็จระดับปริญญาได้

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า

1. มีการให้บริการ Platform Thai MOOC LMS ผ่านทางเว็บไซต์ <https://thaimooc.org> โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา ซึ่งมีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จำนวนกว่า 120 แห่ง ในการพัฒนารายวิชาออนไลน์เพื่อให้บริการบน Thai MOOC มีรายวิชาออนไลน์ 500 รายวิชา<sup>6</sup>

2. ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) คือ การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ได้จากการศึกษาในระบบและผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม อัจฉริยะ และจากประสบการณ์ของบุคคล มาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิบัตร อนุปริญญา หรือปริญญาตรี ตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา โดยไม่จำกัดอายุของผู้เรียน คุณวุฒิผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสม หน่วยกิต และระยะเวลาในการเรียน ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่มีการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว ตัวอย่างเช่น โครงการการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับระบบการสะสมหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ธนาคารหน่วยกิต: Credit bank) โดยความร่วมมือระหว่าง วิทยาลัยการศึกษาดลลิตชีวิต และ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่<sup>7</sup> โครงการการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (ธนาคารหน่วยกิต) หลักสูตร



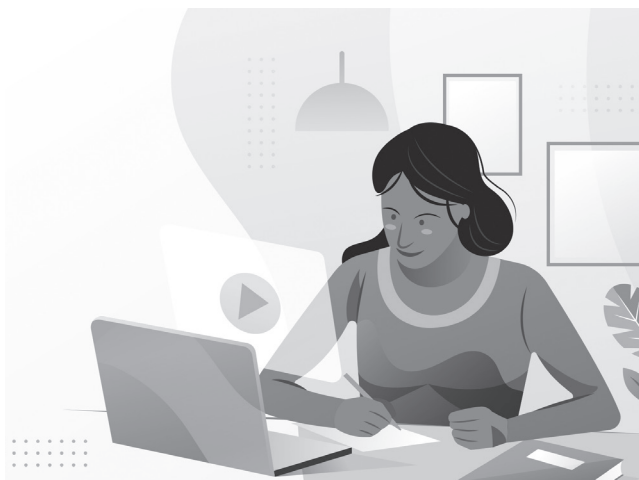
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี หลักสูตรประกาศนียบัตรชุดวิชาศาสตร์แห่งแผ่นดิน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่จัดการเรียนการสอนแบบชุดวิชา (module) ภายใต้หลักสูตรบัณฑิต สาขาศาสตร์แห่งแผ่นดินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์<sup>8, 9, 10</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 3** มีแนวทางการพัฒนางานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนา ประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืนภายใน 20 ปี ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า

1. มีระบบการจัดสรรและบริหารงบประมาณด้านทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) แบบบูรณาการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
2. มีการร่วมจัดทำกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปี พ.ศ. 2566-2570
3. มีการจัดทำร่างแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 - 2570<sup>11</sup>

**ตัวชี้วัดที่ 4** มีแนวทางการปรับปรุงระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงหน่วยงาน ภายในของสถาบันอุดมศึกษา

ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด พบว่า มีการดำเนินการในการยกย่องประกาศกระทรวง เรื่อง แนวปฏิบัติ ตามหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ... และหลักการอุดมศึกษา และการเปิดเผยผลการดำเนินการ ตามแนวปฏิบัติตามมาตรา 9 ประกอบมาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 โดยคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (กกอ.) ในการประชุมครั้งที่ 4/2564 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2564 ได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบ กับประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ลงนาม ในประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทั้ง 2 ฉบับ และลงนามในหนังสือถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอให้นำประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังกล่าว เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป



## หนังสืออ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ a. (2564). **แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**. สืบค้นจาก [http://nscr.nesdc.go.th/nescd\\_uat/wp-content/uploads/2021/07/แยกด้าน-12-การศึกษา.pdf](http://nscr.nesdc.go.th/nescd_uat/wp-content/uploads/2021/07/แยกด้าน-12-การศึกษา.pdf)
2. ศูนย์ข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **สถิติการศึกษาฉบับย่อ**. สืบค้นจาก [http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com\\_content&view=category&id=173&Itemid=114](http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=category&id=173&Itemid=114)
3. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ b. (2564). **รายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินโครงการ/การดำเนินงานตามแผนขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ในระบบ eMENSCR**. สืบค้นจาก <http://nscr.nesdc.go.th/การรายงาน-big-rock-ในระบบ-emenscr/>
4. สัมภาษณ์ ปรมศวรรษ รอยอนุช, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการ, สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 11 พฤศจิกายน 2564
5. ทีประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (2564). **คู่มือระบบการคัดเลือกกลางบุคคลเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา**. สืบค้นจาก <https://www.mytcas.com>
6. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม a. (2564). **โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University)**. สืบค้นจาก <https://thaimooc.org>
7. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม c. (2564). **(ร่าง) ประกาศกระทรวง เรื่อง แนวปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ....** . สืบค้นจาก <https://www.ops.go.th/main/index.php/aboutus/laws-draft/3083-2021-02-25-03-43-12>
8. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2562). **โครงการการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับระบบการสะสมหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ธนาคารหน่วยกิต: Credit bank) โดยความร่วมมือระหว่าง วิทยาลัยการศึกษาดลอดชีวิต และ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. สืบค้นจาก <https://cmu.ac.th/th/article/fab084e9-0af3-4ef1-8723-d395375e6e3d>
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. **โครงการการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (ธนาคารหน่วยกิต) หลักสูตรระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. สืบค้นจาก <https://www.oreg.rmutt.ac.th/CreditBank/>
10. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2564). **หลักสูตรประกาศนียบัตรชุดวิชาศาสตร์แห่งแผ่นดินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลักสูตรระยะสั้น**. สืบค้นจาก <https://sis.ku.ac.th/klsd/หลักสูตรประกาศนียบัตรชุดวิชา/>
11. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564) **(ร่าง) แผนด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 - 2570**. สืบค้นจาก <https://www.tsri.or.th/dl/599/ร่าง-แผนด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม-พ-ศ-2566-2570-กันยายน-2564>

ส่วนที่

4

## ข้อเสนอเชิงนโยบาย

## ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย



ในส่วนที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย เป็นการสรุปถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษาภายใต้บริบทที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2564 และข้อเสนอและคำถามสำคัญที่ต้องติดตาม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษา และข้อเสนอและคำถามสำคัญที่ต้องติดตาม

### 4.1 ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการศึกษา



แม้ว่าในปี พ.ศ. 2564 จะเป็นช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาทั้งในประเทศไทยและนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการยังปรากฏให้เห็นชัดเจน ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษา ของปี พ.ศ. 2564 ออกมาได้เป็น 3 ปัจจัย รายละเอียด ดังต่อไปนี้

#### 4.1.1 ความชัดเจนของนโยบายกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบการจัดการเรียน การสอน ในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

การระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564 เป็นวิกฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ออกแนวทางการจัดการเรียนการสอนระบบทางไกล 4 ระยะ<sup>1</sup> รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ การจัดการเรียนแบบ Onsite, Online, On-Air, On-Hand, On-Demand รวมถึงประสานงานกับกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ออกแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19<sup>3</sup>

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังมีการสื่อสารแนวทาง รูปแบบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ สู่สถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนของสถานศึกษาทั่วประเทศ

#### 4.1.2 ความพร้อมของช่องทีวีดิจิทัล DLTV

ด้วยประเทศไทย ยังมีความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล โดยเฉพาะนักเรียนยากจนและนักเรียนในชนบท การเรียนทางไกลในประเทศไทย จึงไม่สามารถใช้เฉพาะการเรียนออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทย มีช่องทีวีดิจิทัลเพื่อการศึกษา<sup>4</sup> จัดทำโดยมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ (DLTV) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ นักเรียนสามารถเข้าชมทางหน้าจอโทรทัศน์ที่มีกล่องสัญญาณทางไกล หรือสัญญาณทีวีดิจิทัล รวมถึงสามารถเข้าชมได้ทางแอปพลิเคชัน DLTV และทาง YouTube ตามความสะดวก โดยช่องทีวีดิจิทัล

เพื่อการศึกษาที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาทางไกลครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครอบคลุมระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงการศึกษานอกระบบ และอาชีวศึกษา

ในการเรียนจากช่องทีวีดิจิทัล DLTV จะมีตารางการเรียนการสอนที่สามารถรับชมแบบไลฟ์สดหรือรับชมย้อนหลังได้ตลอด 24 ชั่วโมง จะมีครูระดับมืออาชีพมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆ ซึ่งเรียกว่า “ครูต้นทาง” ซึ่งครูต้นทางจะสอนและมอบการบ้านหรือรายงานให้เด็กทำ จากนั้น “ครูปลายทาง” ซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนของนักเรียน จะติดตามการทำกรบ้านหรือรายงานผ่านทางไลน์กลุ่ม พ่อแม่ผู้ปกครองต้องถ่ายรูปเด็กคู่กับการบ้านส่งเข้ามาในไลน์กลุ่ม เป็นอันว่าการเรียนการสอน 1 วิชาของวันนั้นเสร็จสมบูรณ์<sup>5</sup>

การเรียนจากช่องทีวีดิจิทัล DLTV นอกจากจะเป็นช่องทางการศึกษาทางไกลในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แล้ว ยังช่วยฝึกพัฒนาการสมาธิให้เด็กรู้จักจดจ่ออยู่กับเนื้อหาสาระและคำสอนของครู นับเป็นการฝึกระเบียบวินัย รวมถึงส่งเสริมให้เด็กหัดศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้อีกด้วย

### 4.1.3 ความสามารถในการปรับบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบทางไกล

จากในอดีต พ่อแม่ ผู้ปกครองจะมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้เพียงคอยสอนการบ้านและทบทวนแบบฝึกหัดเมื่อลูกกลับจากโรงเรียน แต่ด้วยการเรียนรู้แบบทางไกลทำให้นักเรียนต้องเรียนรู้อยู่ที่บ้าน พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงจำเป็นต้องปรับบทบาทจากผู้ดูแลมาเป็นครูสอนหนังสือให้กับลูกๆ ทำให้พ่อแม่หลายคนต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ในการใช้งานแอปพลิเคชัน เพื่อนำมาใช้ในการสอนและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับลูก<sup>6</sup> โดยเฉพาะเด็ก Gen Alpha ซึ่งถือเป็นยุคที่ระบบการติดต่อสื่อสารพัฒนาแบบก้าวกระโดด ประกอบกับการเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกๆ วัน นอกจากความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชันสมัยใหม่ พ่อแม่ผู้ปกครองยังมีการสอนลูกแบบเล่าเรื่องราว หรือประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองได้พบเจอมาในอดีต ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่าที่สอดแทรกเนื้อหา องค์ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อีกด้วย

## 4.2 ข้อเสนอและคำถามสำคัญที่ต้องติดตาม



จากข้อมูลสถิติการศึกษาที่สำคัญในภาพรวม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษา จุดเน้นสภาวะการศึกษาไทย และผลการดำเนินงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ก่อให้เกิดข้อเสนอและคำถามสำคัญที่ต้องติดตามเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาไทย ดังต่อไปนี้

### 4.2.1 การเพิ่มความเป็นธรรม (Equity) ในการเข้าถึงการศึกษา โดยเทคโนโลยีดิจิทัล

ปัจจุบัน มีการเก็บข้อมูลปริมาณผู้เรียนไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วน ทั้งผู้เรียนการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ในปริมาณผู้เรียนเหล่านี้ ยังขาดการเก็บข้อมูลผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนทางไกลในระหว่างการแพร่ระบาดของ COVID-19



เป็นเวลาเกือบสองปีที่สถานศึกษาต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ต้องงดการเรียนการสอนและจำเป็นต้องปรับรูปแบบมาเป็นระบบการสอนทางไกล หรือการสอนออนไลน์ แม้บางคนอาจมองว่าเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างตอบโจทย์ในยุคดิจิทัลสามารถเข้าถึงได้อย่างไร้ข้อจำกัด แต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถเข้าถึงและปรับตัวกับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้ โดยเฉพาะเด็กนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล และนักเรียนในครอบครัวรายได้น้อยที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาอยู่เป็นทุนเดิม ท่ามกลางภาวะวิกฤตนี้ ยิ่งทำให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยที่ชัดเจนขึ้นจากปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะเพิ่มความเป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษาในยุคดิจิทัลของประเทศไทยได้อย่างไร

#### 4.2.2 การยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สมดุลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และด้านสุขภาวะ

ผลคะแนน PISA และคะแนน O-NET สะท้อนปัญหาคุณภาพผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้มาอย่างยาวนาน ความแตกต่างของคุณภาพผู้เรียนระหว่างกลุ่มโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงการกระจาย และคุณภาพการจัดการศึกษาที่จัดให้ประชาชนทั่วประเทศยังแตกต่างกันสูง นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษายังคงมีสัดส่วนต่อประชากรต่ำทั้งที่เป็นวัยที่สมองพัฒนามากที่สุด ซึ่งหากมีนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาจำนวนมากขึ้นจะทำให้เด็กไทยฉลาดมากขึ้น และมีโอกาสเรียนในชั้นสูงได้ดีขึ้น

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 สุขภาวะของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยปัญหาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นักเรียนที่มีความเครียดทางอารมณ์มีจำนวนมากขึ้น เด็กเกิดความกังวลกับการเรียน รู้สึกเบื่อหน่าย เหนื่อยล้า จากการนั่งอยู่หน้าจอเป็นเวลานาน ไม่มีสมาธิจดจ่อกับบทเรียน และยังต้องเผชิญกับการสูญเสียการเรียนรู้ รวมถึงเกิดความเครียดสะสมเมื่อไม่ได้ออกไปเจอเพื่อนและสังคมภายนอก

คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สมดุลทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และด้านสุขภาวะ ด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความพึงพอใจในตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม ทำให้ความสามารถในการเรียนดีขึ้นได้อย่างไร อันจะทำให้ประเทศชาติมีประชากรที่มีสุขภาวะที่ดี มีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบสังคม และระบบการศึกษา พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการรักษาระบบธรรมชาติของประเทศและโลกต่อไป

#### 4.2.3 การจัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล

การปรับรูปแบบการเรียนการสอนมาเป็นระบบออนไลน์ ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อตัวเด็กนักเรียน และส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อทั้งระบบการศึกษา แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษามีคุณภาพในอนาคต ครูผู้สอนประสบปัญหาขาดอุปกรณ์เพื่อจัดการสอน เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน ต้องเตรียมการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยี และยังคงค้นหารูปแบบการสอนหรือเทคนิคที่จะสามารถจูงใจเด็กได้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนทางไกลที่ทั่วถึงและมีประสิทธิผลสูงสำหรับผู้เรียนทุกคนต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัว และนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน คำถามสำคัญที่ต้องติดตาม คือ จะมีการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการที่เหมาะสมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลควรเป็นอย่างไร จึงจะเกิดการจัดการเรียนการสอนทางไกลที่ทั่วถึงและมีประสิทธิผลสูงสำหรับผู้เรียนทุกคน

#### 4.2.4 การส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพ

ด้วยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวสูง จำนวนครูขาดแคลน และได้รับงบประมาณรวมน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย การส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรด้วยตนเองจึงเพิ่มโอกาสโรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรเพียงพอที่จะจัดหาครุภัณฑ์ อุปกรณ์หรือจัดซื้อสื่อการเรียนรู้ ซ่อมแซมอาคารสถานที่ และใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ ได้ ในปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ยังขาดการสนับสนุนให้ระดมทรัพยากรด้วยตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนยังกังวลกับข้อกฎหมาย เก่งงว่กิจกรรมการระดมทรัพยากรบางอย่างอาจผิดวินัย คำถามสำคัญที่ต้องติดตามคือ จะมีโครงการส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งสร้างความเข้าใจ เปิดช่องทางให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรได้อย่างไร

#### 4.2.5 การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาประเทศ

จากพหุปัญญาที่แตกต่างของมนุษย์ ความแตกต่างของชาติพันธุ์ ความแตกต่างของบริบททางพื้นที่ของแต่ละสถานศึกษาในประเทศไทยที่มีความแตกต่างทางภูมิประเทศ ภูมิสังคมทางวิถีชีวิต และจากผลคะแนน PISA ที่แสดงช่องว่างความแตกต่างของความสามารถในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ระหว่างกลุ่มโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าแต่ละปัจเจกบุคคลมีความถนัดและมีโอกาสทางอาชีพในอนาคตที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาจึงควรยึดหลักความสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความแตกต่างและหลากหลาย ให้ความเสมอภาคและเท่าเทียม ให้ทุกคนได้เข้าถึงและเอื้อประโยชน์ต่อคนไทยทุกคน เป็นการศึกษาคือควรเน้น “คนและวิถีชีวิต” เป็นตัวตั้ง ไม่ได้เน้น “วิชา” เป็นตัวตั้งการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับต้องการและรองรับการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะตรงความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงสามารถสร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าตอบโจทย์สังคม ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศได้

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษาอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้นในระยะเวลาอันสั้น การสร้างสรรค์นวัตกรรมหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ที่เหมาะสมกับปัจเจกบุคคลผ่านการเรียนรู้ดิจิทัลในรูปแบบการศึกษาแบบผสมผสาน (Blended learning) คือ การผสมผสานระหว่างเรียนทางไกลและการเรียนในห้องเรียนจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ นอกจากนี้ ด้วยการเรียนรู้ดิจิทัล ระบบการศึกษาจึงอาจสามารถผสมผสานทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนได้ในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา และใช้วิธีการเทียบโอนเพื่อจบการศึกษา หรือใช้ในการเข้าศึกษาต่อได้ด้วยโอกาสในยุคการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลที่ไม่จำกัดการเรียนในห้องเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่ใฝ่ฝันอยากจะทำตามเป้าหมายชีวิตที่มีคุณค่าของนักเรียนแต่ละคน (Different learning path) ด้วยวิธีการหรือการเรียนรู้ (Style of learning) และก้าวอย่างหรือความเร็วในการเรียนรู้ (Pace) ของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้แพลตฟอร์มที่แตกต่างกัน (Different learning platform) จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้อย่างกว้างขวางต่อไป คำถามสำคัญที่ต้องติดตามคือ จะมีการยกระดับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ตอบโจทย์การพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้อย่างไร

## หนังสืออ้างอิง

1. กลุ่มสาระนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษา ก่อนเปิดภาคเรียน 1 กรกฎาคม 2563**. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2020/05/08/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81/>
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **สพฐ. แจงเลือกวิธีเรียนได้หลายแบบหากไม่พร้อมเรียนออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/377135>
3. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2564). **แนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลให้มีความยืดหยุ่น ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019**. สืบค้นจาก <https://opec.go.th/regulation/>
4. ไทยรัฐออนไลน์. (2563). **DLTV ทีวีการศึกษาชาติ**. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1847303>
5. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). **การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หนึ่งตัวช่วยฝ่าวิกฤตปิดโรงเรียน COVID-19**. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/tsqp-school-05-02-21/>
6. คูไร อัมไพ. (2563). **ความเป็นครูในตัวพ่อแม่: บทบาทที่ต้องเลี้ยงดูลูกในวันหยุดยาว**. วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้, 3(1), 1-8.

## คณะผู้จัดทำ

### ที่ปรึกษา

ดร.อรรถพล สังขวาสี

ดร.อำนาจ วิชยานุวัติ

ดร.สวัสดี ภูทอง

ดร.อุษณีย์ ธโนศวรรย์

ดร.พีรศักดิ์ รัตนะ

ดร.ภูมิพัทธ์ เรืองแห่

ดร.คมกฤช จันทร์ขจร

นางศิริพร ศรีพันธุ์

นางอำภา พรหมวาทย์

เลขาธิการสภาการศึกษา

อดีตเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

อดีตรองเลขาธิการสภาการศึกษา

อดีตรองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา

อดีตผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ รักษาการในตำแหน่ง  
ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผล

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

### คณะนักวิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อูสาโ

อาจารย์ ดร.นิพัชชา โรจนรัตนวานิชย์

อาจารย์ ดร.เพ็ญวรา ชูประวัติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวหน้านักวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### บรรณาธิการ

นางอำภา พรหมวาทย์

นายวีระพงษ์ คุ้มเจริญ

ดร.จุฬาร เหมวรรณวดีกุล

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษา

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

### ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวีระพงษ์ คุ้มเจริญ

นางสาวทิพวรรณ พงศ์ภานุมาศไพศาล

นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต

นางณิชกมล ดวงมาลัย

ดร.จุฬาร เหมวรรณวดีกุล

นางสาวรัตนวดี ภูพันธ์เจริญสุข

นายกาญจนวรัตน์ พรหมหา

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษา

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ



สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถ.สุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2314, 2317

โทรสาร 0 2243 7914-5

Facebook : Youtube : สภาการศึกษาไทย สกศ.

เว็บไซต์ [http:// www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)





สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา  
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ  
99/20 ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

ISBN 978-616-270-371-3  
สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับปีที่ 16/2565

โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2314 โทรสาร 0 2243 7915  
Website : [www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)

